

UNIVERSITETET I
NORDLAND

MASTEROPPGAVE

David Irving vs. Penguin Books og Deborah Lipstadt: Bakgrunn, innhold og faghistorisk diskusjon

Master i historie – Hi203S
Våren 2014

Universitetet i Nordland
Fakultetet for samfunnsvitenskap

John Anders Johnsen

Forord

Spirende blomster og ufødte babyer er metaforer som ofte blir brukt for å beskrive skapelsesprosessen i et forskningsarbeid. Jeg vil påstå verkebyllen bedre beskriver utviklingen i mitt tilfelle. Byllen vokser hver dag, uke og måned i stadig økende tempo, helt til det en dag går hull. Etter dette begynner den helbredende, skapende fasen. Lar man prosessen gå uforstyrret, gror såret fort.

Først av alt vil jeg takke min dyktige veileder Svein Lundestad for kyndig bistand under hele prosjektet. En stor takk til Kristine Lundhaug for korrekturlesing og en sosiologs synspunkter. Takk til mine medstudenter Arild Vaag Prestøy, Ida Anderssen og Hanne Alvilde Olsen for mest ikkefaglige, men også (noen) faglige diskusjoner. En takk rettes også til mine venner som i lang tid har opplevd å bli nedprioritert til fordel for et prosjekt som plent nektet å gi slipp på meg. Ingen nevnt, ingen glemt.

Men aller mest vil jeg takke min familie, og i særdeleshet min mor, Bente Johnsen. Uten hennes urokkelige støtte hadde ikke dette prosjektet vært gjennomførbart. Takk.

John Anders Johnsen

Bodø, februar 2014.

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1: Innledning

1.1 Valg av tema og bakgrunn	1.
1.2 Begrepsavklaring	3.
1.3 Oppgavens utgangspunkt og teori	4.
1.4 Problemstillinger	6.
1.5 Avgrensninger	7.
1.6 Metode, litteratur og tidligere forskning	8.
1.7 Oppgavens struktur	10.

Kapittel 2: Holocaustfornektelse – en historisk oversikt

2.1 Holocaustfornektelsens historiske røtter	12.
2.2 Etterkrigstiden	15.
2.3 De første eksemplene på fornektelse	18.
2.4 Utviklingen av amerikansk holocaustfornektelse	20.
2.5 Institute for Historical Review (IHR)	21.
2.6 Journal of Historical Review (JHR)	23.
2.7 Konklusjon	25.

Kapittel 3: Oppmarsjen til rettssaken: Deborah Lipstadt og David Irving

3.1 Deborah Lipstadt	27.
3.2 David Irving	29.
3.3 Referanser til Irving i boken <i>Denying the Holocaust</i> av Lipstadt	30.

Kapittel 4: Rettssaken

4.1 Opptakten	35.
4.2 Søksmålets kjerne	35.
4.3 Rettslige forskjeller	36.
4.4 David Irvings svar på tiltale	38.

4.5 Rettssaken starter	39.
4.6 Åpningsordene	41.
4.7 Innledende faser	42.
4.8 Forsvarets vitner	43.
4.9 Irvings vitner	44.

Kapittel 5: Gjennomgang av David Irvings karriere

5.1 Richard J. Evans' ekspertrapport	47.
5.2 Gjennomgang av Irvings bøker	49.
5.3 Evans' funn	52.
5.4 Nummerspillet	52.
5.5 Irvings syn på gasskamre	53.
5.6 Nazistenes intensjonalitet	55.
5.7 Bevisene for Holocaust	57.
5.8 Konklusjon	60.

Kapittel 6: Utfallet

6.1 Dommen	61.
6.2 Anken	64.
6.3 Konsekvenser	65.

Kapittel 7: En norsk debatt

7.1 Hans Fredrik Dahls brannfakkell	68.
7.2 David Irving: En fremragende kildekritiker?	69.
7.3 Videre debatt	70.
7.4 Historikeren vs. politikeren Irving	72.
7.5 Revisjonisme eller fornektelse?	75.
7.6 Et kunnskapsvakuum?	76.
7.7 Dommen	78.
7.8 Dahl: En provokatør?	80.

7.9 Konklusjon: Irving-saken og den norske debatten	81.
Kapittel 8: Oppsummering og konklusjon	
8.1 En relevant diskusjon	84.
8.2 Holocaust, postmodernisme og gasskamre	86.
8.3 Mengdene av bevis	88.
8.4 Irvings forsvarere	89.
8.5 Avslutning	90.
Kilder og litteratur	91.

Kapittel 1: Innledning

1.1 Valg av tema og bakgrunn

Høsten 2006 kom jeg over dokumentarfilmskaper Errol Morris' film *Mr. Death: The Rise and Fall of Fred A. Leuchter, Jr.* og fikk mitt første innblikk i et fenomen jeg så vidt hadde hørt om, men ikke satt meg spesielt inn i. Filmen omhandler Fred A. Leuchter Jr., en amerikaner hvis jobb var å designe og bygge henrettelsesmaskiner til amerikanske delstater som praktiserer dødsstraff. Leuchter er en fascinerende mann i seg selv, men hans «rise to fame» kom da han i 1988 ble engasjert av den kjente og svært kontroversielle tyske Holocaustfornekteren Ernst Zündel. Zündel kjempet på dette tidspunktet i en rettssak som hadde blitt reist mot ham i Canada – hvor han da bodde – på bakgrunn av hans publikasjoner av materiale som blant annet fornektet Holocaust, deriblant den kjente pamfletten *Did Six Million Really Die?* Leuchter ble innleid for å lage en vitenskapelig rapport som skulle bevise at det aldri eksisterte gasskamre i Auschwitz, og denne rapporten ønsket så Zündel å bruke i rettssaken. Leuchter reiste til Auschwitz med hammer og meisel, hvor han uten tillatelse meislet løs og smuglet med seg prøver fra ruinene av det som skulle ha vært gasskamre, hjem igjen til USA. Leuchter sendte så prøvene til et kjemisk laboratorium, hvor han beskrev at prøvene skulle brukes i en rettssak som omhandlet et industriuhell og med instruksjoner om at de skulle lete etter spor av cyanid. Mengdene de fant i prøvene var så lave at Leuchter brukte dette som bevis for at disse fasilitetene ikke kunne ha blitt brukt som henrettelsesgasskammer, og at det derfor var en mer plausibel forklaring at det var snakk om avlusingsrom hvor Zyklon B¹ hadde blitt benyttet. Leuchter ble selv innkalt for å forsvare rapporten som ekspertvitne, men rapporten ble forkastet i de innledende fasene på bakgrunn av hans manglende kvalifikasjoner og erfaring. I ettertid har rapporten blitt fullstendig tilbakevist av eksperter. I filmen intervjues blant annet James Roth, mannen som hadde ansvar for å utføre prøvene Leuchter sendte dem. Roth påpeker at prøvene ble utført på helt feil grunnlag. Cyanid ville kun ha lagt seg på veggene som et ekstremt tynt lag på omkring ti mikron; på tykkelse med en tiendedels menneskehår. Leuchter hadde sendt dem prøver med vidt forskjellig tykkelse, og laboratoriet hadde pulverisert prøvene til støv slik at det øverste syltynne laget med cyanid ble forurenset og utvannet med en ubestemt mengde tegl. Dette, og en hel del andre feilslutninger og misoppfatninger har ført til at rapporten i dag anses som svada og ikke kan brukes som bevis for hverken det ene eller det andre. Filmen tar videre for

¹ Zyklon B var varemerket for et cyanid-basert middel mot skadedyr. Stoffet er kjent gjennom bruken i nazistenes tilintetgjørelsesleirer til gassing av mennesker, men ble også brukt til desinfeksjon og avlusing.

seg hvordan livet til Leuchter tok en tragisk vending etter alle bruduljene saken medførte. Det skulle vise seg at å assosiere seg med miljøet Zündel representerte, ikke skulle være det lureste valget Leuchter hadde gjort.

Errol Morris er i mine øyne blant de aller fremste dokumentarfilmskapere og filmen presenterer på elegant vis et fenomen som for de fleste vil framstå som absurd. Hvordan er det mulig at noen kan komme opp med en teori som sier at Holocaust – en av verdenshistoriens absolutt best og mest dokumenterte hendelser – ikke har funnet sted? Hvem er disse menneskene, og hvilken agenda kan de ha? Hvilke momenter ved Holocaust er det de mener kan settes spørsmålstegn ved? Dette var spørsmål jeg satt igjen med etter å ha sett filmen. Jeg ønsket etter hvert å finne ut mer om dette fenomenet, og da jeg lette etter relevant litteratur, kom jeg over Deborah Lipstadts bok *Denying the Holocaust: The Growing Assault on Truth and Memory*. Boken ble lest, og gav meg svar på mange av mine mistanker og spørsmål. Den tar for seg holocaustfornektelse som fenomen; dens historie, ideologi, politikk, framgangsmåter og ikke minst: forkjempere og talsmenn. I korte trekk blir den beskrevet som et fenomen med sterke høyreekstreme forbindelser; med antisemittisme; rasisme; kildemanipulasjon; provokasjoner og tvilsomme framgangsmåter. Lipstadt anser det som en farlig utvikling at fenomenet høster økende oppslutning og publisitet, hvor resultatet av deres suksess i ytterste konsekvens kan være at minnet om Holocaust blir forringet for ettertiden.

Lipstadt nevner i sin bok flere navn på personer som har vært viktig for fenomenets framvekst, både i og utenfor hennes hjemland USA. Blant dem som nevnes flere ganger er den britiske historikeren David Irving. Irving blir i Lipstadts bok omtalt som – de facto – en holocaustfornekter – en betegnelse han ikke satte videre pris på. Han reagerte ved å gå til injuriersøksmål mot henne flere år senere i sitt hjemland Storbritannia, hvilket resulterte i en voldsom rettslig brudulje som tok opp flere sentrale metodiske og etiske historiefaglige problemstillinger. Denne studien skal i hovedsak ta for seg rettssaken og de sentrale spørsmål den søkte å besvare. For å forstå rettssaken er det også helt nødvendig å skjønne hva fenomenet holocaustfornektelse går ut på, samt å ha oversikt over dets historiske røtter og protagonister. Hadde Lipstadt i så tilfelle grunnlag for å kalle Irving en holocaustfornekter, og hvorfor anså han denne beskrivelsen som så svertende at han anså det nødvendig å gå til rettslige skritt mot henne og forleggeren?

1.2 Begrepsavklaring

Hva som inngår i begrepet «holocaustfornektelse» er i seg selv tema for debatt. Derfor er det viktig for å kunne forstå fenomenet og avgjøre om David Irving med rette kan settes i denne båsen, å være helt innforstått med hva Lipstadt og andre ledende historikere på feltet helt spesifikt mener når denne terminologien brukes.

Som begrepet tilsier, blir ordet «holocaustfornekter» benyttet om personer som i varierende grad fornekter den etablerte sannhet om den systematiske henrettelsen av seks millioner jøder under den andre verdenskrig. Holocaustfornektere selv er ikke videre begeistret for denne terminologien og foretrekker heller å bli kalt «Holocaustrevisjonister», «historierevisjonister» eller lignende. Disse har dermed svart sine kritikere ved å kalle dem «holohauxers», «Holocaust lobbyists», «exterminationists» og andre degraderende navn.² Hva er bakgrunnen for at respekterte historikere velger å kalle dem nettopp holocaustfornektere, og ikke historierevisjonister? Man skulle kanskje tro det var unødvendig med en så åpenbar provokasjon? Michael Shermer og Alex Grobman argumenterer i boken *Denying History – Who Says the Holocaust Never Happened and Why Do they Say It?* for at det å være historiker i seg selv er å være en revisjonist, da historien hele tiden endres etter hvert som nye kilder kommer fram i lyset. Nye tolkninger av historiske hendelser, gjerne gjennom diskusjon mellom flere historikere og så videre, fører til slutt til en revisjon av en spesifikk historisk hendelse. En revisjon gjøres med andre ord når nye kilder eller tolkninger krever det, og ikke på bakgrunn av et underliggende ønske om å endre historiske hendelser slik at det passer med ens egne ideologiske overbevisninger. Holocaustfornektere på sin side fornekter den vidt aksepterte definisjonen på Holocaust gjennom å fornekte dets tre nøkkelementer:

1. Utryddelsen av seks millioner mennesker.
2. Gasskamrenes eksistens (eller mer spesifikt bruksområder).
3. Nazistenes intensjonalitet, altså at det fantes en overordnet plan, en intensjon, om å finne en permanent løsning på «jødeproblemet».

Det særegne er altså at de benekter Nazi-Tysklands overliggende plan, – den systematiske politikk – om utryddelsen av jødene gjennom internering i leirer for direkte henrettelse i gasskamre, eller indirekte gjennom ekstrem utmattelse og mishandling. Holocaust blir i stedet framstilt som en myte som stammer fra alliert propaganda under krigen, hvilket blir

² Shermer & Grobman (2000): xv

vedlikeholdt av jøder og andre sympatisører i hensikt av å skape politisk og økonomisk støtte til staten Israel. Det er altså ikke snakk om å søke en revisjon av en hendelse, men å benekte at deler av den i det hele tatt fant sted. Faktisk revisjon av historien om Holocaust skjer hele tiden etter hvert som historikere kommer over nye kilder og gjør nye tolkninger. Spesielt når det gjelder tallet på mennesker drept i de forskjellige konsentrasjonsleirene har det blitt gjort til dels store justeringer, da antallet i mange tilfeller var alt for høyt i forhold til realiteten. Dette er mye på grunn av overdrivelser fra Sovjets side da de av naturlige årsaker ønsket å stille nazistene i et verst mulig lys etter krigens slutt. For eksempel har tallet omkomne fra Auschwitz blitt justert ned fra fire til litt over en million. Dette er faktisk historierevisjonisme i praksis.

1.3 Oppgavens utgangspunkt og teori

Temaet for denne oppgaven er altså holocaustfornektelse som fenomen og rettssaken mellom historikerne David Irving og Deborah Lipstadt. Jeg ønsker å se på hva rettssaken egentlig handlet om, hvilke spørsmål den tok opp og hva utfallet ble. For å forstå utgangspunktet til rettssaken, må jeg først forsøke å danne et bilde av hva fenomenet består av: den historiske utviklingen som til slutt førte fram til hva vi i dag kaller holocaustfornektelse; hvem det er som sier disse tingene, og hvorfor de sier det. Hva er egentlig motivasjonen bak forsøkene på å så tvil om en av de siste hundre års best dokumenterte hendelser i det samtidige samfunns bevissthet?

Emnets natur legger opp flere muligheter til å stille og besvare flere helt grunnleggende historiemetodiske spørsmål. I tilfellet David Irving, er spørsmål om objektivitet og redelighet kanskje er mest framtrædende. Det beviser også et sentralt poeng: helt elementære spørsmål rundt historie som fagdisiplin er fortsatt ikke ferdigdiskutert. Det er for eksempel fortsatt svært vanskelig å vurdere graden av en utøvers objektivitet og hvor stor påvirkning hans politiske og ideologiske standpunkt har på forskningsarbeidet. Alle starter jo et forskningsprosjekt med en tese; et slags foreløpig synspunkt på hva man forventer å finne. Etter hvert som man behandler og analyserer kildematerialet, kan man begynne å se om tesen holder vann. Det evige spørsmålet er da i hvor stor grad ens forutinntatthet påvirker seleksjonen og analysen av kildene. Fullstendig objektivitet – altså at ens syn er helt ufarget og at alle de valg og konklusjoner man gjør, utelukkende er basert på de funn man gjør underveis i forskningen – er utopisk. Alle og enhver er farget av samtiden vi lever i. Framstillingen av historiske hendelser endres i takt med samfunnet, og det er også slik

historie som fagdisiplin kan forsvare sin rett; en historisk hendelse blir aldri ferdigforskert. Ideen om at det er mulig å rekonstruere fortida som den egentlig var, var en teori bevegelsen innen historiografien som kalles historismen holdt fast ved. Den mest kjente foregangsmannen i denne epoken var Leopold von Ranke, som på 1800-tallet kom med den svært kjente formuleringen «wie es eigentlich gewesen». I dette lå det at historikeren ikke skulle legge til grunn verdier og syn på fortida, men være upartisk. Dette er selvsagt i teorien et ønskelig mål, men i praksis er gjennomførbarheten varierende. Historikere har imidlertid gått bort fra denne tanken, og i følge Knut Kjeldstadli er det to hovedargumenter for dette: «Utvalget av data, hva en synes er relevant, må gjøres ut fra en bevisst teori eller forhåndsoppfatning av saken. Og: Historikeren er selv historisk og sosialt plassert.»³ Altså, hvilke kilder man velger, er avhengig av forhåndsoppfatningen man sitter med før man begynner analysen, og man blir påvirket av impulsene og retningene i samtiden. Man kan ikke starte med blanke ark; vårt syn på virkeligheten bygger på den akkumulerte summen av viten og fordommer overtatt fra tidligere generasjoner. Kjeldstadli sier at vårt syn derfor ligger innenfor en kulturell horisont, og at det vi ser, ser vi på en spesiell måte. Data blir alltid tolket, og tolkningene samsvarer med hva slags erkjennelse vi er interessert i.⁴ Samtidig er det viktig å påpeke at dette ikke kan brukes til å argumentere for at alle standpunkter er like riktige; at *alt* er subjektivt. Noen oppfatninger avkreftes fordi de er direkte ulogiske eller strider mot det vi allerede vet om fenomenet og de bevisene vi har. De aller fleste vil kunne argumentere for at Holocaust er et slikt fenomen. De enorme mengdene bevismateriale, vitnesbyrd, og forskingsarbeid hendelsen innbefatter, tilsier at Holocaust fant sted. Det er et urokkelig faktum. Nazi-Tyskland hadde et systematisk politisk program som dikterte utryddelsen av Europas jøder. For å gjennomføre dette ble det bygget tilintetgjørelsesleirer, og i flere av disse ble gasskamre benyttet. Den overveldende mengden bevis for at dette er en korrekt framstilling av fenomenet er så stor, at å hevde noe annet er å fornekte etablerte fakta. Å tilegne slike teorier gyldighet krever en postmodernistisk holdning om at alt kan være like riktig; alt er subjektivt. Problemet med en slik holdning framstår som åpenbart når en peker på det faktum at seks millioner mennesker forsvant fra Europa. Det er ikke relativt og det kan ikke bortforklares.

Hvis vi i menneskelig regi ikke er i stand til å opptre forutsetningsløse, hvordan kan vi da forvise oss om at forskingen vi bedriver er så objektiv som mulig? Kjeldstadli peker her

³ Kjeldstadli (1999): 60

⁴ Kjeldstadli (1999): 134

på at løsningen er på forhånd å formulere hvilken forhåndsforståelse, eller hvilken teori vi går ut fra. «Valget står ikke mellom å anvende teori og å la være, men mellom å forholde seg aktivt til en bevisst teori og å overlate seg selv til sin 'hverdagsteori', sine mer eller mindre uklart formulerte antakelser.» Og «Det er enten arten av fordom eller valget av teori som bestemmer hva slags svar vi kommer fram til. Hvilken teori vi velger, henger på hvilket perspektiv vi inntar; teorien er sann i forhold til en erkjennelsesinteresse, en verdi.»⁵

1.4 Problemstillinger

Spørsmålet om objektivitet står altså helt sentralt i denne oppgaven, og tilfellet David Irving og fenomenet holocaustfornektelse er et svært godt utgangspunkt for å belyse flere momenter ved dette. Det som er helt spesielt ved dette tilfellet, er at en historikers objektivitet – eller mangel på sådan – ble prøvd for en rettssak, med de virkemidler det medfører. Dommerens oppgave var å avgjøre om uttalelsene Deborah Lipstadt kom med om David Irving i sin bok kunne rettferdiggjøres. Siden saken ble ført for domstolen i Storbritannia, var det Lipstadt som måtte bevise at hun hadde belegg for påstandene; ikke omvendt: at Irving måtte bevise at hun *ikke* hadde det. Det gjorde saken helt spesiell, for Lipstadt måtte da bevise at Irving var en holocaustfornekter. For å bevise dette, måtte hun bevise at hans framstilling av Holocaust var basert på bevisste kildemanipulasjoner og feiloversettelser; på en ideologisk og politisk betinget agenda hvor ansvarsfraskrivelse for nazistene og en minimalisering av fenomenet var sentral. Kort og godt: den totale mangel på objektivitet og godt historiehåndverk. For å bevise dette i rettssalen måtte derfor store deler av Irvings produksjon gås etter i sømmene. For en historiker vil det dermed si å gå direkte til kildene han har brukt, for så å vurdere om framstillingen han har kommet fram til, kan forsvares. I tillegg ble Irvings politiske karriere undersøkt, for å vurdere i hvilken grad hans ideologiske utgangspunkt har farget hans produksjon og hans rolle som historiker.

Eksemplet er også godt fordi holocaustfornektelse, sett i lys av objektivitet og kildekritikk, er et fenomen av så ekstrem art at det belyser flere spørsmål ved historiefaget som disiplin. Hvis en så veldokumentert hendelse som Holocaust kan fornektes, tilsynelatende basert på kilder – eller mangelen på slike – hva kan vi da si er sant? Hva skal så til for at en historisk hendelse skal kunne betegnes som sann, hvis ikke Holocaust er det? Hvis en kan benekte at en så sentral historisk hendelse som Holocaust fant sted, vil det kunne slå bunnen ut av framstillingen av veldig mange historiske hendelser.

⁵ Kjeldstadli (1999): 134

Problemstillingen for oppgaven er tredelt og lyder:

- Hva ligger i begrepet holocaustfornektelse?
- Hva gikk rettssaken mellom David Irving og Deborah Lipstadt ut på, og hva ble utfallet?
- Hva kan diskusjonen og rettssaken fortelle oss om objektivitet i historiefaget?

For å svare på oppgavens problemstillinger vil jeg undersøke:

- Undersøke hva fenomenet holocaustfornektelse står for og se på dets forhistorie: hvor og når det har sitt opphav, dets utvikling og dets forkjempere.
- Gå gjennom Deborah Lipstadts bok *Denying the Holocaust* for å se på hva hun skrev om David Irving for å finne bakgrunnen for søksmålet.
- Gjennomgå rettssaken i detalj, med spesielt fokus på ekspertvitnene og hvilke funn som ble gjort i henhold til spørsmålet om David Irvings objektivitet som historiker og om han med rette kan kalles en holocaustfornekter.
- Se på, analysere og sette den norske historikerdebatten hvor Hans Ottar Dahl hyllet David Irving som en framragende kildekritiker opp mot debatten og kritikken rundt Irving for øvrig.

1.5 Avgrensninger

Opgavens emne tillater mange perspektiver og retninger, og det er derfor nødvendig å ta flere valg i henhold til avgrensning. Det er hevet over en hver tvil at antisemittisme spiller en avgjørende rolle i det å forstå motivasjonen bak fenomenet holocaustfornektelse. Dette er et av hovedmomentene i det ideologiske grunnlaget og kan kanskje derfor fortjene å bli undersøkt mer inngående enn det som er planen her. Som fenomen er derimot antisemittisme i seg selv svært komplekst og bakgrunnen strekker seg så langt bak i historien at det vil bevege seg langt utenfor rammene til denne oppgaven. Jeg nøyer meg derfor med å konstantere at antisemittisme er et viktig moment som gjennomsyrrer hele fenomenet holocaustfornektelse som helhet.

Når det gjelder selve rettssaken mellom Irving og Lipstadt, blir det her nødvendig å vurdere nøye hva jeg anser som var relevant for oppgaven og problemstillingen. En rettssak blir ofte en omfattende affære, og dette tilfellets spesielle utgangspunkt tilsier at det blir ekstra mye materiale å behandle. Til Lipstadts forsvar ble det utarbeidet ekspertrapporter som til sammen utgjør mange tusen sider. Jeg vil derfor primært velge ut de momentene som i

hovedsak tar for seg Irvings virke som historiker, herunder historikeren Richard J. Evans' grundige rapport som gjennomgår hans produksjon og politiske liv. Denne rapporten går spesielt inn på Irvings behandling av kildemateriale, og det blir derfor et hovedpoeng i å forstå problematikken rundt objektivitet, eller mangelen på sådan. Jeg vil legge mindre vekt på den delen av rettssaken som i praksis gikk ut på å bevise at Irvings syn på blant annet Auschwitz var direkte feil. Jeg kommer heller ikke til å ta for meg rettssakens kronologiske gang, hva som ble sagt ei heller vitneprovne. Hovedpoenget blir derfor å forklare i hovedtrekk hva rettssaken gikk ut på, hva funnene var og deretter utfallet. Dette vil belyse problematikken rundt David Irvings åpenbart manglende objektivitet i hans virke som historiker, og hvorfor fenomenet holocaustfornektelse er problematisk sett i et historiefaglig perspektiv.

Jeg vil i tillegg tildele den norske historikerstriden som Hans Ottar Dahl startet da han hyllet David Irving som historiker sommeren 1996, en del plass. Denne debatten er både interessant og relevant sett i sammenheng med diskusjonen rundt Irving da den illustrerer flere sentrale poeng. For det første at flere norske historikere allerede flere år forut før rettssaken advarte mot å ta Irvings forskingsarbeid for god fisk. For det andre tar diskusjonen opp flere av de samme sentrale poengene rundt Irving og hans manglende objektivitet som senere skulle få en definitiv konklusjon etter dommen i rettssaken var avsagt. For det tredje setter den fokus på viktigheten av kildekritikk også i media.

1.6 Metode, litteratur og tidligere forskning

Som Kjeldstadli så riktig påpeker, gjøres utvalget av data ut fra en teori eller forhåndsoppfatning av emnet. Mitt utvalg av litteratur er gjort med utgangspunkt i strukturen på oppgaven, hvor hovedfokuset ligger på hva rettssaken gikk ut på og hva utfallet sier om Irving og hans objektivitet. Jeg har valgt å konsentrere meg om hva andre har sagt og funnet ut om David Irving, og bakgrunnen for dette er sakens natur. Det vil si, Irving og store deler av hans produksjon og karriere som historiker ble nøye gjennomgått av andre faghistorikere. Det vil derfor være fånyttet for meg å forsøke å gjøre disse analysene om igjen. Resultatene av disse undersøkelsene ble brukt i rettssaken som bevis i Lipstadts forsvar, og er forklart så godt og inngående i blant annet Richard Evans' rapport at det ikke levner noen tvil om deres gyldighet. Resultatene taler kort og godt for seg selv, og jeg har derfor valgt å stole på spesielt Evans' framstilling av Irving. Selv om jeg ønsker i så stor grad som mulig å gå på Irvings produksjon – og dermed hans befatning med kilder – er det nødvendig å belyse hans

ideologiske og politiske standpunkt for å forstå hvorfor han har tatt en del av de valgene han har gjort. Også her er har Evans gjort et godt arbeid, når han har gått gjennom mange av de uttalelsene Irving har kommet til pressen og i politiske møter.

Det har ikke blitt skrevet mye om dette fenomenet i norsk historieforskning, så jeg har derfor vært helt avhengig av å benytte meg av utenlandsk litteratur. Unntaket er den norske historikerstriden som jeg også har tatt for meg, mellom Hans Fredrik Dahl på den ene siden, og Rolf Hobson, Odd-Bjørn Fure med flere på den andre siden. Dette var derimot i hovedsak en strid som foregikk i kronikkspaltene i norske aviser og har derfor ikke blitt omtalt mye i annen litteratur.

For å forstå og forklare hva fenomenet holocaustfornektelse egentlig går ut på, har jeg benyttet meg av i hovedsak to bøker: Deborah Lipstadts *Denying the Holocaust: The Growing Assault on Truth and Memory* samt Michael Shermer og Alex Gromans *Denying History: Who Says the Holocaust Never Happened, and Why Do They Say It?* Lipstadts bok var også som kjent det som utløste feiden mellom henne og David Irving, så jeg vil også gjennomgå denne for å se hva og i hvilket ordelag hun har omtalt ham. Boken anses også som startskuddet for et økt fokus på fenomenet og menneskene med kreftene bak, som har ført til at debatten har kommet ut i dagen og således blitt diskutert og motbevist av seriøse forskere. Den er derfor svært viktig for å sette seg inn i hva debatten egentlig går ut på.

Når det gjelder de spørsmål som ble tatt opp under rettssaken, er Richard J. Evans' *Telling Lies About Hitler: The Holocaust, History and the David Irving Trial* helt sentral. Denne boken er i hovedsak en sammenfatning av den svært omfattende ekspertrapporten Evans og hans medhjelpere forfattet, hvor blant annet flere av Irvings bøker blir nøye gjennomgått i sømmene. Evans gikk direkte til kildematerialet Irving hadde brukt og analyserte hans tolkninger og oversettelser for å kunne bestemme om framstillingene var korrekte i henhold til god kildeetikk, og for deretter å kunne svare på om han hadde vært styrt av en ideologisk og politisk agenda. Jeg har også fått tak i den uredigerte rapporten slik den ble lagt fram for retten, denne er mer utfyllende på en rekke områder og jeg vil derfor benytte denne parallelt med boken.

Deborah Lipstadt har også skrevet en bok om hennes opplevelser i rettssalen som hun har kalt *History on Trial: My Day in Court With a Holocaust Denier*. Boken tar for seg rettssaken helt kronologisk dag til dag, fra hun mottok brevet fra forleggeren til dommen falt. Den er nyttig lesestoff for å danne seg et helhetsbilde av saken, og hva hun som tiltalt måtte

gjøre for å bygge sitt forsvar. Lipstadt selv vitnet ikke og ytret heller ikke et eneste ord til pressen under hele den tid rettssaken varte, så boken er skrevet med en indre monolog. Siden boken er skrevet av tiltalte selv, var jeg også avhengig av å finne ytterligere litteratur om selve saken, og her kommer D.D. Guttenplan inn. Den amerikanske journalisten og historikeren Guttenplan var til stede hver dag av rettssaken, gjorde intervjuer av de involverte både i forkant og etterkant og har skrevet boken *The Holocaust on Trial: History, Justice and the David Irving Libel Case*. Han tar også for seg alle vitnene som ble kalt inn, og hva deres oppgaver for retten ble.

Til kapitlet om dommen har jeg i hovedsak brukt dommen slik den forelå i retten fra dommer Charles Gray. Dette er et dokument på nesten 400 sider og har ikke blitt redigert på noen som helst måte.

Den norske debatten rundt Irving som foregikk fra sommeren 1996 gikk som nevnt i kronikkspalter i flere norske aviser. For å skrive noe om dette ble jeg derfor nødt å få tak i disse artiklene – ingen lett oppgave når en ikke har oversikt over hvilke datoer kronikkene sto på trykk. Heldigvis er det noen som har tatt seg bryet med å samle de fleste av disse i et hefte. Karl Eirik Haug ved Historisk institutt i Trondheim har gjort dette i et kompendium han har kalt *David Irving, jødene, nazismen og en norsk historikerstrid – en debatt om revisjonismen og historiefaget*. Dette inneholder de mest sentrale innleggene i debatten i tidsperioden sommeren 1996 fram til våren 1997. Denne perioden var også den mest sentrale i den delen av debatten som omhandlet Irving og også dermed min undersøkelse. Debatten blusset delvis opp igjen da dommen falt i 2000, og dette materialet var mulig å spore opp på Internett.

1.7 Oppgavens struktur

Denne oppgaven har som nevnt tre hovedproblemstillinger, og oppgaven er derfor strukturert etter den logiske, kronologiske framstillingen av disse. Totalt er oppgaven delt inn i åtte kapitler. For å kunne forstå og forklare hva man legger i begrepet holocaustfornektelse har jeg i kapittel to belyst fenomenets opprinnelse; dets historiske røtter. Disse finner man i historierevisjonismen som oppsto etter første verdenskrig, og jeg har derfor trukket linjene fra denne perioden og fram til dagens, vidt forskjellige fenomen.

I kapittel tre ser jeg sett litt på de to hovedaktørene i rettssaken: David Irving og Deborah Lipstadt; hvem de er, og hva de har gjort og publisert. Deretter går jeg gjennom Lipstadts bok *Denying the Holocaust* for å se på hva hun faktisk har sagt om Irving. Hennes

karakteristikk av ham i denne boken var som kjent det som førte til injuriersøksmålet, så det er derfor av grunnleggende viktighet å få oversikt over dette.

Kapittel fire til seks tar for seg rettssaken. Som nevnt er dette viet stor plass i oppgaven da rettssaken avgjorde og gir definitive svar på en hel rekke sentrale spørsmål. Jeg har valgt å dele den inn i tre kapitler på bakgrunn av strukturelle hensyn. Kapittel fire tar derfor for seg selve rettssaken: sakens kjerne, de rent tekniske aspektene, advokatene, litt om vitenene og deres oppgaver, åpningsordene fra begge parter og lignende. Jeg velger å ikke ta med den kronologiske gangen dag til dag i rettsalen. Dette blir for omfattende og er heller ikke så interessant sett i lys av problemstillingene mine. Kapittel fem tar i detalj for seg ekspertrapporten Richard J. Evans utarbeidet om David Irving, og gjennomgår hovedfunnene i denne. Denne rapporten og de funnene Evans gjorde, ble hovedessensen i Lipstadts forsvar og går direkte på Irvings objektivitet satt opp mot hennes påstander om at han er en holocaustfornekter. I kapittel seks går jeg gjennom dommen i rettssaken. Hva ble resultatet av den to måneder lange rettsfeiden, og hva sier dette om Irving og hans arbeider?

I kapittel sju gjennomgår jeg den norske historikerdebatten og forsøker å binde denne sammen med diskusjonen som fulgte i kjølvannet av rettssaken noen år senere. Målet er også å sette den inn i en større sammenheng i henhold til oppgavens problemstillinger, og da spesielt i forhold til spørsmålet om objektivitet, og vurderingen av dette.

I kapittel åtte vil jeg oppsummere og konkludere basert på funnene jeg har gjort gjennom studien av problemstillingene.

Kapittel 2: Holocaustfornektelse – en historisk oversikt

Holocaustfornektelse som fenomen har en lang og komplisert historie hvis grunnsteiner kan spores helt tilbake til tiden etter første verdenskrig. For å forstå hvordan og hvorfor fenomenet oppsto er det derfor av grunnleggende viktighet at man går helt tilbake til røttene og trekker linjene helt fram til hvordan det framstår i dag.

2.1 Holocaustfornektelsens historiske røtter

Fornektelse av den allment aksepterte versjonen av Holocaust har som nevnt røtter i tradisjoner som stammer helt tilbake til tiden etter første verdenskrig, og reaksjonene på det som fram til da hadde vært en de mest omfattende krigene i menneskehistorien. Det er i hvert fall slik de selv ønsker å framstå; som naturlige arvtagere etter kritiske historikerne som stilte viktige spørsmål ved de offisielle framstillingene av krigen og dens deltagere. Sett med datidens øyne er det kanskje ikke så rart at noen stilte seg kritiske til en del av de beskrivelsene som ble framlagt. Spesielt tyskerne og deres framgangsmåter fikk gjennomgå, hvor de ble ilagt hovedansvaret for krigsutbruddet. I tillegg var mange skeptiske til hva som egentlig var bakgrunnen for det amerikanske engasjementet i krigen. Kritikerne av den da gjeldende historiske framstillingen kalte seg selv revisjonister og benyttet seg av godt historiefaglig håndverk for å komme fram til alternative tolkninger av aktuelle hendelser.

Starten på denne bevegelsen kan spores tilbake til Sidney B. Fay, en amerikansk professor ved Smith College som i 1920 ga ut en serie artikler i *American Historical Review* basert på arkivmateriale. Her argumenterte han for at det ikke stemte at Tyskland alene hadde skyld i krigsutbruddet. Han påsto at det heller var stikk motsatt: tyskerne hadde aktivt prøvd å unngå krig, og tyske statsmenn var således de siste lederne i Europa som hadde gått bort fra ideen om en fredfull løsning. De hadde derfor kun mobilisert militæret når de ikke lenger hadde noe valg.⁶ Etter fulgte flere kritikere av den amerikanske utenrikspolitikken under første verdenskrig, og spesielt Harry Elmer Barnes og Charles A. Beard bør nevnes her. De mente at «søndagsskoleteorien» om hvordan de tre snille i klassen: Russland, Frankrike og Storbritannia hadde blitt angrepet av bøllene Tyskland og Østerrike, var en historisk ukorrekt teori fra de alliertes side hvis eneste hensikt var å legitimere straffen Tyskland mottok gjennom forskjellige tiltak.⁷ Versailles-traktaten fikk kritikk for hvordan hovedansvaret ble ilagt Tyskland, kritikk som med sett med dagens øyne ikke er spesielt kontroversiell og som

⁶ Lipstadt (1994): 32

⁷ Lipstadt (1994): 32

absolutt kan forsvares: i dag er traktaten og behandlingen av Tyskland ansett som en medvirkende årsak til utviklingen i mellomkrigstida som til slutt kulminerte i en enda verre og større konflikt.

De mente videre at Frankrikes aggressive politikk stoppet ethvert forsøk på fredsforhandlinger og at britisk propagandas grove overdrivelser om grusomheter utført i tysk regi var bevis for den urettferdige behandlingen av Tyskland. I tillegg hadde USA blitt dratt med i krigen på falske premisser. Revisjonistenes argumenter ble styrket av at britisk propaganda spredde uriktige historier om tyske grusomheter, hvor det blant annet ble hevdet at tyske soldater hadde brukt babyer til skytetrening, lemlestet belgiske kvinner og gasset sivile.⁸ Slike overdrivelser er med på å undergrave de faktiske hendelser (hvis denne påståtte hendelsen er løgn, hvilken garanti har vi for at ikke andre deler av framstillingen er feil?), og som vi skal se, er et vanlig virkemiddel for dagens holocaustfornektere.

Revisjonistene mente altså at framstillingen av Tyskland med overlegg var framstilt feil og at det totale nederlaget ble som salt i sårene, hvor hensikten var å holde dem nede. Versailles-traktaten dikterte at Tyskland blant annet skulle avstå store landområder: Elsass-Lothringen til Frankrike, Eupen og Malmédy til Belgia, Nordslesvig til Danmark, Posen, deler av Vest-Preussen og Oberschlesien til Polen, i tillegg til at Gdańsk ble en fristat under Folkeforbundets beskyttelse. Tsjekkoslovakia ble også gitt et mindre område, og Memelområdet ble autonomt under Folkeforbundet, samt at Frankrike overtok kullgruvene i Saar. De tyske koloniene ble også fordelt mellom seierherrene. Rhinen skulle demilitariseres fullstendig og Tyskland ble ilagt strikte begrensinger på sin militære kapasitet. Økonomisk sett ble de pålagt å betale astronomiske økonomiske erstatninger.⁹ Når man ser hva Versailles-traktaten dikterte er det derfor ikke så vanskelig å se hvorfor enkelte stilte seg kritiske til behandlingen Tyskland mottok av seierherrene, og revisjonistene var således ikke alene om å ha dette synspunktet. Blant kritikerne var også den kjente britiske samfunnsøkonomen John Maynard Keynes, som deltok på fredskonferansen i 1919 som representant for det britiske skattkammer. Han forfattet boken *The Economic Consequences of the Peace* (1919) hvor han kritiserte Versailles-traktaten og behandlingen av Tyskland. Boken ble en bestselger og ble etterfulgt av *A Revision of the Treaty* i 1922.¹⁰ Keynes' kritikk fikk etter hvert innflytelse på alliert politikk i mellomkrigstida og var en medvirkende årsak

⁸ Lipstadt (1994): 34

⁹ <http://snl.no/Versailles-traktaten> (16.2.2014)

¹⁰ http://snl.no/John_Maynard_Keynes (16.2.2014)

til den apologetiske appeasement-politikken som i stor grad tillot utviklingen i Tyskland på 30-tallet.

Woodrow Wilson slapp heller ikke unna kritikk fra revisjonistene. De mente at hans syn på amerikansk nøytralitet egentlig var halvhjertet og at han bare ventet på rett anledning til å gå inn i krigen på alliert side, siden han var overbevist om at Tyskland bare kunne nedkjempes med amerikansk hjelp. Selv om krigen ble vunnet av de allierte, var utfallet skuffende for amerikanerne. Det som ble framstilt som krigen som skulle gjøre slutt på alle kriger, et korstog for demokratiet, viste seg bare å være nok en krig med forskjellige nasjonale egeninteresser. Den storslåtte framstillingen av krigen gjort av Wilson og andre politikere som hadde gått i spissen for amerikansk deltakelse, slo tilbake og førte til at revisjonistenes kritikk oppnådde en viss støtte i den amerikanske befolkningen.¹¹ Når uroen etter hvert nok en gang manifesterte seg i Europa, var det lett å trekke slutningen om at den amerikanske befolkningen hadde blitt ført bak lyset av grådige politikere, som videre førte til en heftig debatt om amerikansk utenrikspolitikk. Kritikken fra revisjonistene fikk også konsekvenser for Wilson gjennom at USA ble stående utenfor Folkeforbundet, hvor Senatet nektet å gi samtykke til ratifikasjon av pakten.¹²

De selverklærte historierevisjonistene i tiden etter første verdenskrig hadde som vi kan se flere poeng som i dag må kan anses som aksepterte fakta. Behandlingen Tyskland mottok fra de allierte var utvilsomt uheldig for utviklingen i mellomkrigstiden. Hvordan Tyskland ble nødt til å bære hovedansvaret for krigen og hvor hardt det ble straffet, levner liten tvil at det var om bakenforliggende årsaker fra både fransk og britisk side. Dette må ses på som uheldig for nettopp hensikten med en fredsavtale; å skape fred og forsonlighet mellom stridende. At offentligheten holdes for narr når det gjelder de egentlige årsakene bak deltakelse i kriger på andre kontinenter er ikke uvanlig selv i dag, heller ikke i USA. Dermed er det nok ikke utenkelig at betydningen av det amerikanske nærværet i Europa under første verdenskrig var overdrevet. Når det i tillegg viste seg at amerikansk bankvesen og våpenindustri tjente grovt på krigen i Europa, er det ikke vanskelig å se hvorfor mange begynte å betvile den gjeldende framstillingen av historien. Denne skepsisen til offisielt akseptert historie skulle bli en katalysator i etterkrigstiden i synet på Holocaust og hvordan dette ble framstilt av seierherrene.

¹¹ Lipstadt (1994): 34

¹² <http://snl.no/Folkeforbundet> (16.2.2014)

Det synes også betimelig å nevne at det i USA, i likhet med Europa, fantes en generell skepsis til jøder og jødedommen som spesielt gjorde seg gjeldende i mellomkrigstiden. Bakgrunnen for antisemittisme i seg selv er svært kompleks og strekker seg langt tilbake i historien, og er derfor litt utenfor rammene til denne oppgaven. Men på generelt grunnlag kan man si at man så et betydelig oppsving i antisemittisme i denne perioden på grunn av flere bakenforliggende årsaker. Mellomkrigstida var en vanskelig periode hvor krakket på den amerikanske børsen sendte økonomiske sjokkbølger gjennom hele verden. Når man opplever krise er det en naturlig reaksjon å lete etter syndebukker og i dette tilfellet var jødene, som i følge de mange stereotypene er sett på som grådige og kyniske bankmenn, et lett bytte. En viktig pådriver for dette synet var Henry Ford som gjennom sin ukentlige avis *The Dearborn Independent* gav ut *Sions vises protokoller*, et kjent antisemittisk verk som allerede da var tilbakevist som ren fabrikkasjon. Verket skal tilsynelatende dokumentere at jødiske ledere hadde lagt planer om verdensherredømme ved den første sionistkongress i Basel 1897.¹³ Selv om verket gjentatte ganger har blitt tilbakevist som rent svada med ukjent opphav, blir det i dag brukt av enkelte miljøer som et forsøk på å bevise den jødiske konspirasjon. Denne legenden kan på mange måter sammenlignes med andre konspirasjonsteorier, om for eksempel Illuminatus-ordenen, frimurerordenen og så videre.

Mens den antisemittiske bølgen i Europa kulminerte i det verst tenkelige utfall, kan man kanskje si at det aldri ble satt punktum på samme måte i USA som det ble i Europa gjennom krigsoppgjørene. For selv om Holocaust på alle måter må kan ses på som en tragedie med nedslagsfelt større enn bare Europa (svært mange jøder emigrerte blant annet til USA både før og etter at Holocaust var et faktum), kan man kanskje spørre seg om distansen til hendelsene i seg selv gjør at det er lettere for at gamle holdninger blusser opp igjen.

2.2 Etterkrigstiden

Linken mellom de amerikanske revisjonistene i mellomkrigstida og grupperingen som etter hvert skulle bli kjent som holocaustfornektende er ikke ved første øyekast veldig klar, men mange av ideene som ble framlagt, spesielt i henhold til skyldspørsmålet rundt Tyskland, la grobunn for holdninger som ville få stor betydning senere. Lipstadt beskriver det som at fornekterne kapret denne bevegelsen og brukte den til egne formål.¹⁴

¹³ http://snl.no/Sions_vises_protokoller (16.2.2014)

¹⁴ Lipstadt (1994): 35

Like etter krigens slutt var det igjen flere grupperinger som i varierende grad forsøkte å fraskrive Tyskland ansvar for hva som hadde skjedd. Disse hadde forskjellige motiver for å endre offentlighetens syn på Tyskland, som naturlig nok på denne tiden var svært negativt ladet, til noe mer positivt. Fra amerikansk side dreide dette seg i første omgang om isolasjonister som mente USA igjen hadde blitt dratt inn i en krig på falske premisser. Kritikerne var bitre både for at krigen hadde funnet sted og for at utfallet ble som det ble. De mente det blant annet hadde gitt Stalin mulighet til å ta kontroll over store deler av Europa. I boken *The Roosevelt Myth* beskyldte John T. Flynn, en kjent Roosevelt-motstander og journalist, Roosevelt for å ha sett på deltakelsen i krigen som en strålende og storslagen flukt fra de uløselige problemene USA stod ovenfor.¹⁵ Boken ble en bestselger til tross for at den hadde blitt avslått av mange store forlag på bakgrunn av dens provoserende retorikk, før det etter hvert kontroversielle forlaget Devin-Adair gav den ut i 1948. Den anerkjente historikeren Charles A. Beard, som hadde vært en utnevnt kritiker av hvordan første verdenskrig ble framstilt av seierherrene i mellomkrigstida, var igjen på banen og uttalte at fallet av ett totalitært regime bare hadde gjort plass for framveksten av et annet. Når man sammenlignet grusomhetene utført av både nazistene og sovjeterne, mente han at det vanskelig kunne argumenteres for at USAs engasjement var rettferdiggjort.¹⁶

I tillegg til at historierevisjonistene med bakgrunn fra oppgjøret etter første verdenskrig igjen gjorde seg gjeldende, var det også andre grupperinger med mer personlige grunner som var interesserte i å stille Tyskland og det tyske folk i et bedre lys. Blant disse var mange tysk-amerikanere, altså amerikanere med tysk opphav. Disse utgjør den største befolkningsgruppen i USA, hvor de i år 2000 sto for anslagsvis 15 % av befolkningen, langt framfor både irer og afro-amerikanere.¹⁷ Det blir selvsagt for drøyt å gå ut fra at en så stor del av den amerikanske befolkningen automatisk sympatiserte med Tyskland og dets skjebne etter krigen på bakgrunn av deres etniske opphav, men det er likevel tenkelig at det i en viss grad påvirket USAs politiske ståsted på hvordan man skulle forholde seg til dette betente spørsmålet. Mens kommunismen strammet sitt grep om Europa, var det mange anti-kommunistiske amerikanere som anså et sterkt Tyskland som det beste forsvar mot faren fra

¹⁵ Lipstadt (1994): 39

¹⁶ Beard (1948): 577

¹⁷ <http://www.infoplease.com/ipa/A0762137.html> (16.2.2014)

øst. Noen dro dette mye lengre og mente at også Nazi-Tyskland hadde vært et godt forsvar mot kommunismen, men at de allierte hadde vært blinde for dette faktum.¹⁸

Enkelte revisjonister ble etter hvert med mer og mer kontroversielle i sine utsagn, og Charles C. Tansill var en foregangsmann i så henseende. Han var professor i amerikansk diplomatisk historie ved Georgetown University og gav i 1952 ut boken *Back Door to War: The Roosevelt Foreign Policy 1933 – 1941*, hvor han la fram en hypotese om at Roosevelt hadde ønsket å tre inn i krigen i Europa allerede i september 1939 for å redde Storbritannia fra dets undergang. Uten å lykkes direkte, hadde Roosevelt med overlegg provosert fram et angrep på amerikanske territorier og på den måten entret krigen via en «bakdør». ¹⁹ Tansill kom i denne boken med mange kontroversielle påstander som etter hvert dannet en viktig basis for holocaustfornektelse og bevegelsen bak. I hovedsak dreide det seg om å vri ansvaret for krigsutbruddet bort fra Tyskland over på de allierte og deres ledere. Han uttalte blant annet at Hitler ville ha Polen som buffer mot Russland og at han egentlig ikke ønsket å gå til krig. Det var britiske og amerikanske garantier som gjorde at Polen ikke gikk med på Hitlers ønske om å gjøre landet om til sjefssatellitten i nazisystemet. Dette ville ha sikret Polens trygghet i framtida og ført til at «Tyskland og Polen kunne dominere Europa og Hitlers ord ville være lov fra Warszawa til Lisboa»²⁰ Tansill mente derfor at det indirekte var USAs feil at Polen ble presset ut i krig som videre utløste nok en verdenskrig. Roosevelt ble videre beskyldt for å ha presset den britiske statsministeren Neville Chamberlain til å gi Polen løfter de umulig kunne overholde.²¹

Forskjellen på historierevisjonistene, uavhengig av hvor radikale de måtte være i sine utsagn, og dem som etter hvert skulle bli kjent som holocaustfornektere, er at revisjonistene aldri forsøkte å gå så langt som å benekte at Holocaust faktisk fant sted. De søkte å lette byrden fra Tyskland på bakgrunn av ulike årsaker, og mente at USA aldri skulle latt seg dra med i enda en europeisk krig. Et sterkt uavhengig Tyskland var nøkkelen til framtiden for Vest-Europa, og de innså at for at dette skulle kunne være mulig, måtte den allmenne oppfatningen som rådet på Tyskland etter krigen endres. For at det skulle være mulig å forbedre det begredelige synet på Tyskland, måtte også deres særegne rolle i krigen nødvendigvis bagatelliseres. Lipstadt peker på flere momenter som ble brukt for å oppnå dette: ved å forsøke å stille Nazi-Tyskland i et positivt lys, ved å redusere omfanget av

¹⁸ Lipstadt (1994): 39

¹⁹ <http://mises.org/document/3130/Back-Door-to-War-The-Roosevelt-Foreign-Policy-19331941> (16.2.2014)

²⁰ Tansill (1952): 532

²¹ Lipstadt (1994): 40

Tysklands krigshandlinger og ved å bruke eksempler på krigshandlinger utført av de allierte de mente var sammenlignbare, og på den måten prøve å rettferdiggjøre tyske motgrep.²² Bombingen av Dresden er et vanlig brukt eksempel, som ofte blir brukt for å bevise at de allierte utførte grusomme handlinger som primært gikk ut over sivilbefolkningen. Samtidig som denne debatten pågikk i USA, var det strømninger i Frankrike som gikk enda lenger i sin retorikk.

2.3 De første eksemplene på fornektelse

«I am not defending Germany. I am defending the truth... I know a lie has been put about, I know a systematic distortion of fact exists... We have been living with falsification: it captures the imagination» - Maurice Bardèche

Blant de første som begynte å argumentere for at framstillingen av Holocaust og *Endlösung* var direkte feilaktig, var en franskmann ved navn Maurice Bardèche. Selv i klimaet etter andre verdenskrig hvor fascisme av naturlige årsaker var svært kontroversielt, la ikke Bardèche skjul på at sine pro-fascistiske holdninger. Han åpnet blant annet boken *Hva er fascismen?* (1961) med å si «jeg er en fascistisk forfatter». I boken *Nuremberg or the Promised Land* (1947) argumenterte han for at deler av framstillingen av nazistene som kom fram i Nürnbergprosessen var ren propaganda fra de allierte, og de med «den endelige løsning på jødeproblemet» ikke mente utryddelsen av jødene, men heller forflyttelsen av dem til ghettoer i øst. Han var også blant de første som forsøkte å skyve ansvaret på hva som hadde hendt over på jødene selv, hvor han uttalte at jødene, hverken døde eller overlevende, fortjente sympati, da de selv hadde bidratt til krigsutbruddet ved å gi støtte til Versaillestraktaten.²³ Han mente også det var moralsk forkastelig at tyske soldater og offiserer som kun hadde fulgt ordre ble holdt ansvarlige for sine handlinger. Tyskland hadde kun gjort hva som var nødvendig for sin egen overlevelse i sitt forsøk på å slå Stalin og kommunistene tilbake. Han var også den første til å komme med påstander offentlig om at fotografiene og det dokumentariske beviset fra dødsleirene var fabrikkert, og at gasskamrene kun ble brukt til avlusning, ikke til henrettelser.

Selv om Bardèche på mange måter la grunnlaget for moderne holocaustfornektelse, ble han i følge Lipstadt aldri helt omfavnet av det samtidige fornektelsesmiljøet på bakgrunn av hans åpenhet rundt sine politiske holdninger. Det faktum at han selv åpent innrømte å være

²² Lipstadt (1994): 41

²³ Lipstadt (1994): 49

fascist undergravde troverdigheten, og selve ideen om at det de bedriver er historierevisjonisme helt uten bakenforliggende politiske og ideologiske motiver.

Selv om ikke Bardéche ble omfavnet av fornektene på basis av sin bakgrunn, var det stikk motsatt for hans franske landsmann, Paul Rassinier. Rassinier hadde det perfekte utgangspunkt for å bli en foregangsfigur for fornektene med sin bakgrunn som tidligere kommunist og sosialist, samt som anti-nazistisk motstandsmann. Han hadde til og med vært internert i de tyske konsentrasjonsleirene Buchenwald og Dora under krigen, etter han ble tatt for å smugle jøder inn i Sveits.²⁴ Han hadde, som Lipstadt uttaler det, styrken av å framstå som en angrende synder som hadde sett lyset. Rassinier begynte dreiningen bort fra sin fortid som anti-nazist etter krigen, da han oppdaget at øyenvitneforklaringene til overlevende etter dødsleirene var unøyaktige og inneholdt mye feil. Det er et kjent fenomen at øyenvitneskildringer kan være unøyaktige, spesielt når vitner har gjennomgått traumer, noe som åpenbart vil være tilfelle for Holocaustoverlevende. For å bøte på dette problemet bruker man gjerne triangulering, altså kryss-sjekking av vitnesbyrdene opp mot andre kilder for å bekrefte påstandene.²⁵ I stedet for å avskrive disse faktafeilene som normale avvik, kom Rassinier etter hvert til den oppfatning at disse skildringene inneholdt så store feil at det måtte ligge en skjult agenda bak. Etter dette ble Rassiniers syn på Holocaust gradvis radikalisert. Til å begynne med benektet han at det fantes en overordnet plan fra nazistene om å utrydde jødene (intensjonalitet), og at de utryddelsene som fant sted ble gjort på eget initiativ – ikke etter ordre fra øverste hold. Rassinier var også blant de første til å spille «tallspillet», en metode som har vist seg populær blant fornektene. Han angrep spesielt jødiske historikere ved å vise at talldata fra forskjellige kilder varierer mye, og mente han kunne bevise at det ikke var så mange som 6 millioner omkomne jøder. Han hadde derimot ingen betenkeligheter med å selv konkludere med at tallet på omkomne jøder var alt for høyt, hvor han i følge ham selv kunne beregne et mer realistisk tall. I boken *Debunking the Genocide Myth: A Study of the Nazi Concentration Camps and the Alleged Exterminations of European Jewry*, konkluderte han med at tallet ikke kunne være mer enn rundt 1,5 millioner.²⁶

Det som skiller den første generasjonen med fornektene fra deres etterfølgere, er at de i stor grad fulgte en mer historierevisjonistisk linje, hvor de prøvde å unnskyldte Tyskland for det

²⁴ Shermer & Grobman (2000): 41

²⁵ [http://en.wikipedia.org/wiki/Triangulation_\(social_science\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Triangulation_(social_science)) (16.2.2014)

²⁶ Shermer & Grobman (2000): 41

de hadde gjort heller enn å benekte at Holocaust i det hele hadde hendt. De hevdet at omfanget av Holocaust var overdrevet, og at det som faktisk hadde skjedd kunne forklares med at jødene var Tysklands fiende. For å argumentere for dette brukte de mange av de samme antisemittistiske poengene som nazistene selv brukte: at de var skyld i Tysklands økonomiske problemer, at de hadde tjent på kaoset rundt Weimar-republikken, at de var illojale, grådige og ikke til å stole på.²⁷ På 1970-tallet innså de imidlertid at denne linjen ikke fungerte og begynte dermed å endre sin taktikk.

2.4 Utviklingen av amerikansk holocaustfornektelse

Selv om de første sporene etter holocaustfornektelse kan trekkes til Frankrike, var det i USA denne bevegelsen virkelig skulle få fotfeste. Det var i miljøet rundt Institute for Historical Review, heretter IHR, David Irving, Robert Faurisson, Ernst Zündel, David Cole og andre prominente holocaustfornektere skulle finne sin plass. Men selv før etableringen av IHR på slutten av 1960-tallet, hadde holocaustfornektelse funnet grobunn i USA. De franske fornekterne hadde stor innvirkning på utviklingen av likesinnede i USA, og spesielt Paul Rassiniers argumentasjon om at Holocaust var en jødisk fabrikk laget for å oppnå økonomisk og politisk kontroll og for å øke støtten til Israel, resonerte bra i allerede godt etablerte rasistiske og antisemittistiske grupperinger. Disse første fornekterne hadde liten innflytelse generelt på grunn av sine åpenbare høyreekstreme sympatier, men deres taktikk ble gradvis mer sofistikert i perioden fram til 1970-årene og fant støtte på de mest overraskende steder.²⁸ Den klareste linken mellom tradisjonen av amerikanske historierevisjonister og Holocaustfornekterne som kom etter dem, var historikeren Harry Elmer Barnes. Barnes var en anerkjent historiker hvis tidligere publikasjoner ble brukt på mange anerkjente amerikanske universiteter. Han stilte seg tidlig kritisk til framstillingen av Tyskland i forhold til både første og andre verdenskrig. Han argumenterte blant annet i boken *The Genesis of the World War* (1926) for at første verdenskrig var resultatet av et fransk-russisk plot for å ødelegge Tyskland. Barnes' karriere ble etter hvert fylt med kontroverser etter som han ble mer og mer unnskyldende ovenfor Tyskland, og havnet således i klammeri med mange anerkjente amerikanske historikere. En annen viktig person i utformingen av amerikansk holocaustfornektelse var Austin J. App, en professor i engelsk ved University of Scranton og LaSalle College.²⁹ App blir gjerne sett på som den første

²⁷ Lipstadt (1994): 52

²⁸ Lipstadt (1994): 66

²⁹ Lipstadt (1994): 85

holocaustfornekter og er kanskje mest kjent for å ha satt opp 8 aksiomer i pamfletten *The Six Million Swindle* (1973) som fornektene i ettertid har bygget mange av sine argumenter på. Disse sier blant annet at ingen jøder ble gasset i tyske konsentrasjonsleirer, at emigrasjon, ikke utryddelse var den tyske plan for jødeproblemet, og alle bevis for at det omkom seks millioner jøder representerer misforståelser av tyske dokumenter.³⁰ Disse argumentene var en viktig inspirasjonskilde for dannelsen av Institute for Historical Review, som skulle bli en svært viktig institusjon for den videre utviklingen av holocaustfornektelse i USA, og verden for øvrig.

2.5 Institute for Historical Review (IHR)

Institute for Historical Review og dets publiseringsarm *Noontide press* ble etablert i 1978 av Willis Carto og William David McCalden, i den hensikt å øke bevisstheten rundt det de definerte som historieforfalskninger. Irske McCalden, som hadde vært aktiv i det høyreekstreme miljøet rundt *National Front* før han flyttet til California, satt som direktør for IHR fra oppstarten i 1978 fram til 1981. McCalden har uttalt at han ble konvertert til fornektelse etter å ha lest pamfletten *Did Six Million Really Die?* Av Richard E. Harwood, som skulle vise seg å være et pseudonym for Richard Verrhall, redaktør for *National Front's Spearhead*.³¹

De første årene av IHRs eksistens fikk ikke organisasjonen mye oppmerksomhet, før de i 1980 utlyste en oppfordring om at den som kunne bevise at det ble benyttet gasskamre til henrettelse av jøder i Auschwitz, ville få tildelt en premie på 50,000 dollar. «Konkurransen» skulle fungere slik at de som mente de kunne bevise gasskamrenes eksistens, skulle reise til den andre revisjonistkonvensjon på egen regning, for så å legge fram sine bevis for et IHR-utvalgt ekspertpanel. Bevisene skulle inkludere spesifikke navn, datoer og plassering av hendelser, samt støttende dokumentariske bevis, slik som dagbøker, fotografier, film, offisielle eller uoffisielle dokumenter. I tillegg, siden det dreide seg om å bevise drap på mennesker, måtte det framlegges rettsmedisinske bevis.³² Denne oppfordringen ble sendt direkte til flere kjente Holocaustoverlevende, og en som tok dem på ordet var Mel Mermelstein. Mermelstein hadde selv overlevd Auschwitz, mens hans mor, far, søster og bror alle hadde omkommet i tyske leirer. Mermelstein hadde kommet i IHRs søkelys etter å ha sendt leserbrev til forskjellige aviser hvor han fordømte instituttet og deres aktiviteter.

³⁰ *The 6 Million Swindle* (1973): 18

³¹ Lipstadt (1994): 104

³² Shermer & Grobman (2000): 61

Oppfordringen IHR sendte ham sa at med mindre de mottok et svar, ville de offentlig gå ut med hans avslag fra å delta i oppfordringen og på den måten bevise han ikke var i stand til å underbygge Holocausts eksistens.³³

Mel Mermelstein sendte inn bevis i form av egne og andres vitnesbyrd og truet med å gå til sak mot IHR hvis han ikke mottok et hurtig svar. Tiden drøyde, men Mermelstein mottok ikke noe svar fra IHR. IHR på sin side unnskyldte seg med at Simon Wiesenthal også hadde sendt inn et svar, og at de ville håndtere hans materiale først. Wiesenthal påsto han hadde blitt lovet 50,000 dollar fra IHR om han kunne bevise at en eneste jøde hadde blitt gasset i hjel i en konsentrasjonsleir, og 25,000 dollar hvis han kunne bevise autenticiteten til «*Anne Franks dagbok*». McCalden vedkjente i et medlemsbrev utstedt til IHRs abonnenter i april 1981 at hele konkurransen var et PR-stunt hvor de hadde håpet de kunne lure en naiv fanatiker til å delta, og at de med Wiesenthal hadde funnet den perfekte kandidat. Det han unnlot å fortelle var at Wiesenthal da allerede hadde unnskluppet fellen de hadde lagt opp for ham.³⁴

Wiesenthal trakk seg fra konkurransen da han ikke fikk gjennomslag for sitt forslag om at en dommer fra den kaliforniske høyesteretten skulle lede saken, hvor IHR på sin side insisterte på sin rett til å tilegne deres egen domstol som skulle vurdere bevismaterialet. Wiesenthals mistanker om urent spill skulle vise seg å være berettiget, for da Mermelsteins advokat sendte en forespørsel hvor han krevde å få vite hvem denne juryen skulle bestå av til Tom Marcellus, IHRs da sittende leder, kom det fram at de hadde valgt flere kjente personer med bakgrunn fra fornektelsesmiljøet. Blant disse var Robert Faurisson, Arthur Butz og Ditlieb Felderer. Butz hadde gjort seg kjent med utgivelsen *The Hoax of the Twentieth Century*, Faurisson hadde nettopp blitt dømt i en fransk domstol for fornektelse av Holocaust mens Felderer, en østerriksk selverklært jøde bosatt i Sverige, publiserte et svært åpenbart antisemittisk tidsskrift kalt *Jewish Information Bulletin*. Med denne informasjonen som bakgrunn gikk Mermelstein til søksmål mot IHR i februar 1981, som han etter mange forsinkelser til slutt vant. IHR ble dømt til å betale Mermelstein 90,000 dollar, hvor 50,000 dollar skulle være premien utlyst i konkurransen, mens de resterende 40,000 dollar var for tort og svie. I tillegg måtte de underskrive et brev hvor de ba om unnskyldning til Mermelstein og andre Auschwitz-overlevende.³⁵ Som man kan se, ser det ut til at IHR ikke skydde noen midler i sin søken etter publisitet, og det har også blitt uttalt i ettertid av sentrale personer innad i miljøet at stuntet var en suksess, uavhengig av søksmålet. Man skulle

³³ Lipstadt (1994): 139

³⁴ Lipstadt (1994): 140

³⁵ Lipstadt (1994): 141

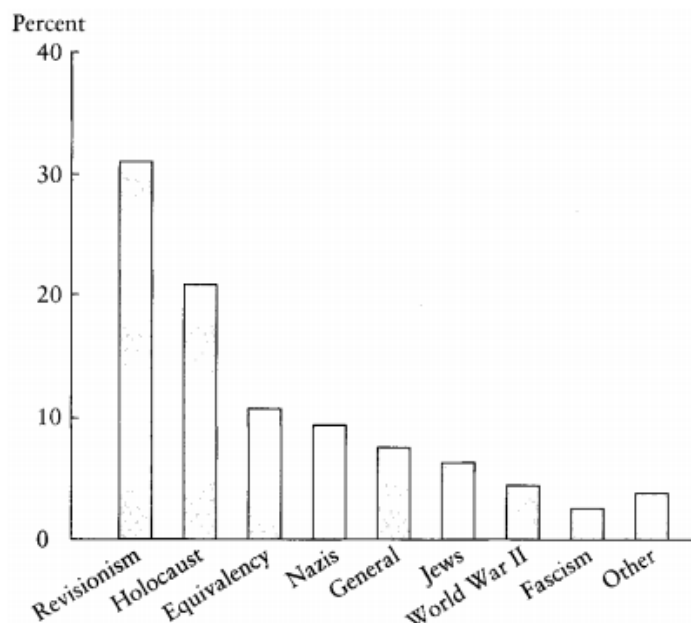
kanskje under andre omstendigheter tro at et tappt søksmål ville representere et nederlag. Spesielt om man tar med i betraktningen at noe av tanken bak etableringen av IHR var at man skulle forsøke å bringe Holocaustrevisjonisme fram fra skyggene av ekstremisme og antisemittisme, og gi det et mer akademisk, legitimt tilsnitt. Derfor er det påfallende og ganske beskrivende for IHR som institusjon hvordan et slikt åpenbart publisitetsstunt, som for de fleste må virke ganske langt fra en profesjonell akademisk arbeidsmetode, ble sett på både som en god framgangsmåte og som vellykket, selv etter de hadde blitt avkledd i retten. For selv om IHR ønsket å framstå som en legitim forskningsinstitusjon for historierevisjonisme, kan det virke som om det ikke er så lett å få den nødvendige økonomiske støtten for driften av instituttet utenfor de miljøene de nettopp ønsker å avstå fra. Spesielt etter interne konflikter mellom Willis Carto og daværende direktør for IHR, Tom Marcellus, hvor Carto ble anklaget for å være ansvarlig for retningen IHR og deres tidsskrift *Journal of Historical Review* hadde tatt. Det ble hevdet at de hadde gått fra seriøst, upolitisk revisjonistisk akademisk arbeid, til deklamerende rasistisk og populistisk pamflettproduksjon.³⁶

2.6 Journal of Historical Review (JHR)

Journal of Historical Review, heretter JHR, er i seg selv verdt en nærmere titt. JHR samsvarer med Holocaustfornekternes vedvarende fascinasjon for jøder og deres rolle i historien. Selv om IHR i følge dem selv ble etablert for å sette lys på all historisk revisjonisme, er det Holocaust og ønsket om å endre den etablerte oppfatningen av dette som gjennomsyrrer deres arbeid. En tankegang som lett kommer til syne gjennom JHR. Michael Shermer og Alex Grobman utførte en analyse i sammenheng med *Denying History* hvor innholdet i samtlige utgaver av JHR, fra første utgave i 1980 fram til 1999, ble analysert og kategorisert. Funnene er om ikke veldig overraskende, i hvert fall interessante og svært beskrivende for virksomheten og tankemåten til IHR generelt. For selv om en stor del av artiklene kan relateres til «jødene» som overordnet tema, er det mer spesifikt revisjonisme og Holocaust som går igjen, hvilket står for til sammen i overkant av 50 prosent av artiklene. Videre inneholder 20 prosent stoff om nazistene og ekvivalens, det vil si argumentasjonen om at Nazi-Tyskland ikke var noe verre enn andre land, og at alle land gjør umoralske handlinger på bakgrunn av bla. nasjonal sikkerhet, nasjonalisme eller andre politiske motiver.*³⁷

³⁶ Shermer & Grobman (2000): 44

³⁷ *Jamført for eksempel bombingene av Dresden o.l. Se kapittel 2.2 Etterkrigstida.

Figur 1: Innholdsanalyse av *Journal of Historical Review*³⁸

Agendaen til IHR virker å være rimelig klar, men kan den etter hvert sårbare økonomiske situasjonen til instituttet være med på å forklare hvordan de kunne tillate seg å fortsette med en så åpenbart sensasjonalistisk tilnærming, samt hvorfor de vanskelig kan kutte båndene til de høyreekstreme miljøene de nettopp ønsker, i hvert fall utad, å avstå fra? IHR hadde før bruddet med Willis Carto i stor grad livnært seg av penger testamentert av Jean Farrel Edison, Thomas Edisons' barnebarn, totalt cirka 15 millioner dollar.³⁹ Hvor disse pengene har tatt veien virker uklart, men David Irving har sagt at Carto blant annet tapte ti millioner i diverse søksmål av andre medlemmer av Edison-familien i Sveits, mens de resterende fem ble administrert av Carto selv og har deretter «forsvunnet ut i usikkerheten», som Irving uttalte det. Dermed ble IHR i større grad avhengig av salg av materiale og sine støttespillere på ytterste høyre fløy. David Cole forklarer problemstillingen godt i et intervju med Michael Shermer i 1994: *«In order to keep the IHR in the black they have had to cater to the far right. I think if you were to look at their book sales you would see that some of the more complex, really solid historiographical works propably don't sell as well as Henry Ford's «International Jew» or «The Protocols of Zion», or some of the other things they sell. If they had to rely on the sales of Holocaust revisionist works alone, they'd be screwed. They have to cater to the money. There are a lot of elderly people with money saved or with social security*

³⁸ Shermer & Grobman (2000): 79

³⁹ Shermer & Grobman (2000): 45

checks for \$5,000, \$7,000, \$3,000. These people are very, very wealthy, and completely anonymous. There is a lot of money to be made getting a really good ideological mailing list and the IHR has one that caters mainly to the far right»⁴⁰

Det kan med andre ord se ut som om IHR sitter overfor akkurat den samme problemstillingen mange andre institusjoner som i praksis livnærer seg av støtte fra sine lesere og tilhengere gjør, nemlig det å måtte balansere en seriøs, faglig tilnærming med en mer tabloid, sensasjonalistisk tilnærming. Det er nærliggende å tro at sistnevnte genererer mer oppmerksomhet og salg, kanskje spesielt ovenfor spesifikke grupper. Dette handler igjen om å kjenne sitt publikum og det virker som om IHR egentlig er ganske klar over hvem de i hovedsak appellerer til, hvilket ikke virker å være av den seriøse akademiske typen. Dette forklarer også delvis hvorfor det tok så lang tid før seriøse historikere tok tak i emnet og miljøet, og når det først skjedde med boken til Lipstadt, ble utnyttet av det samme miljøet på en måte som skapte enormt mye publisitet—på godt og vondt.

Lipstadt drar den kanskje ganske langt når hun konkluderer i sin bok *Denying the Holocaust* med at IHR og deres støttespillere ikke er annet enn en del av en større innsats for å fremme ideer og mål som er bemerkelsesverdig like nasjonalsosialismen, og at de på den måten er en trussel mot noe større enn bare framstillingen av historien om Holocaust.⁴¹ Akkurat hvor stor trussel dette miljøet har, og har hatt, er vanskelig å måle og er langt utenfor rammene til denne oppgaven, men det vil være nærliggende å tro at de spesielt etter internettets framturen har hatt gode muligheter for å spre sitt budskap og sine ideer på et globalt plan. Dess større spredning, dess større gjennomslagskraft, og dette er noe dette miljøet utvilsomt har tatt til seg når man ser hvordan de har valgt å opptre. Denne tankegangen skulle kulminere i et PR-jippo av en rettsak, mellom historikeren Deborah Lipstadt og om den ikke da, men i hvert fall i ettertid, kjente Holocaustfornekteren David Irving.

2.7 Konklusjon

Røttene til holocaustfornektelse som fenomen kan altså spores helt tilbake til tiden etter første verdenskrig, hvor flere anerkjente historikere stilte seg kritiske til framstillingen av spesielt den tyske rollen i en av de mest katastrofale konfliktene i menneskehistorien. Disse historikerne stod for en viktig bevegelse som etter hvert lyktes i å endre den til da gjeldene framstillingen av krigen og de stridene, til en mer nyansert – og sett med dagens øyne – mer

⁴⁰ Shermer & Grobman (2000): 45

⁴¹ Lipstadt (1994): 155

historisk korrekt framstilling. Tradisjonen fortsatte etter andre verdenskrig med amerikanske historikere som blant annet stilte seg skeptiske USAs deltakelse i en enda mer katastrofal konflikt med Europa som utgangspunkt. Denne debatten ble etter hvert grumset til av personer som ønsket å stille Tyskland i et bedre lys på et ideologisk grunnlag, og det er dette som etter hvert har ført fram til det fenomenet vi i dag kaller holocaustfornektelse. Dagens holocaustfornektere ser gjerne på seg selv som arvtagere etter denne tradisjonen, siden den i stor grad legitimerer deres skeptisisme. Tyskland ble framstilt urettferdig og feilaktig etter første verdenskrig, hvorfor kan det ikke være tilfellet også her? Men selv om det er likheter, er det altså noen distinkte forskjeller som skiller dem som i dag fornektet Holocaust og Nazi-Tysklands intensjon om utryddelse av de europeiske jøder, og historierevisjonistene som mente framstillingen av første verdenskrig og dets stridende var feilaktig. Holocaustfornekterne ønsker ikke å revidere den historiske hendelsen kjent som Holocaust, men å benekte at den i det hele tatt fant sted. Denne benektelsen er begrunnet i ideologiske og politiske årsaker, og et ønske om å frikjenne Nazi-Tyskland for skyld, heller enn et faktisk behov for revisjon basert på tolkninger eller kilder.

Kapittel 3: Oppmarsjen til rettsaken – Deborah Lipstadt og David Irving

3.1 Deborah Lipstadt

I 1993 kom boken *Denying the Holocaust: The Growing Assault on Truth and Memory* av Deborah Lipstadt ut. Deborah Esther Lipstadt (f. 18. mars 1947) er en jødiskfødt historiker med doktorgrad fra Brandeis University i Massachusetts, USA. Hun er i dag engasjert som professor i moderne jødisk historie og Holocauststudier ved Emory University i Atlanta, USA.⁴²

Lipstadt blir sett på som en av de aller fremste ekspertene på fenomenet holocaustfornektelse og miljøet bak. Fornektelse av Holocaust har som nevnt i større eller mindre grad eksistert siden Holocaust var et kjent faktum, altså i kjølvannet av krigsoppgjøret. Men det hadde forut for Lipstadts bok aldri blitt tatt særlig seriøst av faghistorikere og hadde vært ansett som et fenomen som eksisterte i skyggene av spesielt høyreekstreme miljøer. Utgivelsen av denne boken markerte startskuddet for en større debatt som løp gjennom hele 90-tallet, og som til slutt kulminerte i en famøs rettsak mellom Lipstadt og David Irving, en kjent britisk forfatter av historierelaterte bøker som Lipstadt hadde omtalt over et par hundre ord i boken hvor han ble, i korte trekk, uthengt som holocaustfornekter. Irving selv var ansett av mange, og seg selv må vite, som en av de aller fremste kildeekspertene på tyske arkiver og hadde flere omfattende verk på samvittigheten som for det meste hadde fått positiv mottakelse.

Før man tar for seg Irving og hans virke som førte til Lipstadts kritikk, må man se på bakgrunnen for debatten og hva Lipstadt kom fram til i *Denying the Holocaust*, som var et av de første skikkelige arbeider på dette fenomenet utført av en faghistoriker. Både fenomenet i seg selv og personene bak blir her framstilt som en reell trussel for "korrekt" historieframstilling. Synet forut for utgivelsen av boken var i stor grad preget av at dette var et fenomen som ikke fortjente oppmerksomhet – noe som burde feies under teppet og helst glemmes. Ethvert forsøk på å argumentere mot disse menneskene ville gi dem og deres ideologisk begrunnede teorier legitimitet, noe man ikke ønsket. Hvorfor skulle det være nødvendig å argumentere for noe som for de aller fleste var en helt opplagt realitet? Historikere ville ikke tillate seg å synke til fornekternes nivå, siden deres argumenter i stor grad baserte seg på semantikk og stråmenn. Gjennom økende oppmerksomhet, spesielt i USA

⁴² <http://www.religion.emory.edu/faculty/lipstadt.html> (16.2.2014)

men også i Europa, viste det seg etter hvert at denne taktikken ikke fungerte i praksis. Det skulle bli nødvendig å ta et oppgjør med denne kulturen, og Lipstadt ble med hennes bok den første brikken i denne prosessen. Lipstadt oppsummerer hvordan synet på holocaustfornektelse var før hun startet arbeidet best selv i innledningen til *Denying the Holocaust*: "When I first began studying Holocaust denial, they would ask, "You take those guys seriously? Invariably I would be challenged with the query, "Why are you wasting your time on those kooks?" My intention to write a book on this topic would have evoked no stronger a reaction if I were to write about flat-earth theorists."⁴³

Så hva gjorde at Deborah Lipstadt tilsynelatende kunne se at holocaustfornektelse representerte en trussel lenge før andre historikere? I forordet til *Denying the Holocaust* sier hun at det var frykt heller enn en overlegen evne til å forutse framtida som gjorde at hun begynte å arbeide med emnet. Hun nevner undersøkelser som avslørte at så mye som 53 prosent av elever i videregående skole [high school] ikke visste eller på tilfredsstillende vis kunne forklare hva man mener med «Holocaust». 22 prosent av voksne og 24 prosent av skoleelever visste ikke at det fant sted etter at nazistene kom til makta i Tyskland.⁴⁴ Med denne urovekkende statistikken til grunn mente hun det lå gode muligheter for at Holocaustfornekterne kunne oppnå økt innflytelse på befolkningen generelt, og at det derfor var høyst nødvendig å avdekke deres metoder og agenda før statistikken forverret seg ytterligere. Dette spesielt med tanke på at det er færre og færre gjenlevende fra Holocaust som kan dele av deres førstehåndserfaringer fra tyske konsentrasjonsleirer. Det å høre noen fortelle om deres egne personlige erfaringer med et så ubeskrivelig fenomen som Holocaust, vil alltid gjøre et mye større inntrykk enn å høre eller lese om det fra andre- og tredjehåndskilder. I USA har det blant annet vært vanlig at Holocaustoverlevende har reist rundt på skoler og holdt foredrag for elever, og dermed gitt varige inntrykk som nok ikke så lett forsvinner fra bevisstheten.

Boken satte som nevnt et startskudd for en storstilt debatt som spriket i alle retninger. Ikke bare ble holocaustfornektelse i seg selv debattert, men også mer innfløkte og generelle spørsmål rundt retten til ytringsfrihet og om retten til å motsette seg såkalte etablerte sannheter. Kan en historiker virkelig være objektiv, og vil ikke all historieforskning være en subjektiv framstilling av fortiden?

⁴³ Lipstadt (1994): xix

⁴⁴ Lipstadt (1994): xii

Det endte altså med en rettsak våren 2000 hvor den britiske historikeren David Irving gikk til injuriersøksmål mot Deborah Lipstadt for det hun hadde uttalt om ham i hennes bok. Hvem var så denne Irving, og hva var det Lipstadt sa i boken som gjorde at han følte det nødvendig å gå til rettsak mot henne?

3.2 David Irving

David John Cawdell Irving (f. 24. mars 1938) er en britisk forfatter med tysk historie – spesielt tysk krigshistorie – som hovedfelt. Han var ekstremt produktiv i sine yngre år og har nærmere 30 bøker på samvittigheten om forskjellige historiske emner med hovedfokus på tysk krigshistorie, hvor enkelte av bøkene ble internasjonale salgssuksesser. Han ga ut sin første bok da han var 24, *The Destruction of Dresden* (1963) som umiddelbart vakte oppsikt på grunn av påstander om at tallet på omkomne etter de mye omdiskuterte allierte bombingene av Dresden var mye høyere enn før antatt – et tall som Irving for øvrig kom til å nedjustere flere ganger i årene som fulgte. Dette er noe jeg vil komme tilbake til ved gjennomgangen av funnene Richard J. Evans gjorde da han gikk Irvings arbeid etter i sømmene. Irving provoserte allerede med sin første bok og det ble ikke bedre med utgivelsene som fulgte. I 1967 gav han ut hele 3 bøker, henholdsvis *The Virus House*, om tyske atombombeplaner, *The Destruction of Convoy PQ17*, om angrepene på den allierte konvoi PQ 17 hvor den britiske marineoffiseren Jack Broome ble utpekt som syndebukk og *Accident – The Death of General Sirkorski*, hvor han påsto at statsministeren i den polske eksilregjeringen, Władysław Sikorski, ble tatt av dage etter ordre fra Winston Churchill.⁴⁵ David Irving hadde på den måten gjort seg selv kjent i løpet av kort tid som en svært kontroversiell forfatter av bøker om andre verdenskrig, og som ikke var redd for å komme med påstander som utfordret etablerte sannheter. Men det var med boken *Hilter's War* (1977), en mastodont på over 900 sider, at Irving virkelig begynte å pirke borti noe som ikke overraskende skulle vise seg å være et veldig ømfintlig område; nemlig Holocaust og spesielt Hitlers rolle i dette. Han argumenterte for at Hitler slett ikke hadde beordret og heller ikke kjente til utryddingen av jøder før sent i 1943, og at han før og etter dette hadde forsøkt å roe ned de verste antisemittiske holdningene hos sine underordnede. Kontroversen nådde nye høyder da han utlyste økonomisk belønning til dem som kunne finne dokumenter som beviste at han tok feil.⁴⁶ Etter dette fortsatte Irving å produsere og ga ut flere bøker med nærliggende tematikk, blant annet en oppfølger til *Hilter's War*, *The War Path* (1978), og i 1981 blant

⁴⁵ Shermer & Grobman (2000): 10

⁴⁶ Shermer & Grobman (2000): 11

annet *Uprising!*, hvor han framla påstander om at det ungarske opprøret i 1956 i hovedsak var antijødisk fordi kommunistregimet var styrt av jøder. Fram til hans siste bok, *Goebbels – Mastermind of the Third Reich* (1996) og videre ut på 2000-tallet, har han også revidert og gitt ut flere av sine eldre bøker på nytt. Til tross for hans enorme produksjon av bøker med historiske emner har Irving aldri hatt noen formell utdanning i historiefaget. Han ser likevel på seg selv som en særdeles kompetent og uavhengig utøver av faget, uten de begrensninger han mener historikere som er tilknyttet institusjoner har.⁴⁷

3.3 Referanser til Irving i boken *Denying the Holocaust* av Lipstadt

“Hitler var den beste vennen jødene hadde i det tredje riket” – David Irving

Selv med denne korte og overfladiske introduksjonen av David Irving og hans publikasjoner som bakteppe, kan man lett konkludere med at han har vært en kontroversiell forfatter helt siden starten. Han har bidratt til storstilte og langvarige feider om alt fra ytringsfrihet til antisemittisme som har rystet historiedebatten i lengre tid på kryss av landegrenser. Så hva var det Deborah Lipstadt skrev i sin bok *Denying the Holocaust* som gjorde at David Irving bestemte seg for å gå til injuriersøksmål mot henne? En kontroversens mann som Irving måtte da være godt vant med tilsvarende fornærmelser etter mange år med drøye utsagn, og man skulle kanskje tro at han var mer tykkhudet enn som så. For å komme til bunns i dette må man se på hva Lipstadt faktisk skrev om Irving i boken.

Et kjapt søk på David Irving i *Denying the Holocaust* gir i underkant av 60 treff – et kanskje ikke spesielt oppsiktsvekkende høyt tall. Spesielt med tanke på at nettopp grunnlaget for søksmålet mot Lipstadt var basert på uttalelser hun kom med i denne boken om Irving og hans fornektelse av den historisk etablerte versjonen av Holocaust. Som hun selv uttaler i boken om rettssaken *History on Trial: My Day in Court with a Holocaust Denier* (2006): *“In my book I had devoted a couple of hundred words to Irving, describing him as a “Hitler partisan wearing blinkers”, who “distorted evidence... manipulated documents, [and] skewed ... and misrepresented data in order to reach historically untenable conclusions”. I wrote that “on some level Irving seems to conceive himself as carrying on Hitler’s legacy”. I considered him the most dangerous of Holocaust deniers because unlike other deniers, who were known only for being deniers, Irving was the author of numerous books about World War II and the Third Reich, some of which were well regarded. Virtually all aficionados of World War II history knew his name, even if they found his work a bit too sympathetic to the Third Reich.*

⁴⁷ <http://www.fpp.co.uk/speeches/speech281092.html> (16.2.2014)

His books were reviewed in major periodicals and, consequently, his Holocaust-denial activities garnered far more attention than those of other deniers."⁴⁸

Den første gangen David Irving nevnes i *Denying the Holocaust* er på side 8, i en del av boken hvor Lipstadt kjapt gjennomgår holocaustfornektelse i forskjellige land og prominente personer tilknyttet miljøer rundt dette. Da hun kommer til England nevnes så David Irving med noen få setninger, hvor han blir beskrevet som en forfatter av populære historiske verk hvor han bevisst forsøker å vise at Storbritannia gjorde en taktisk feil ved å gå til krig mot Nazi-Tyskland og at de allierte hadde like mye skyld i grusomhetene under andre verdenskrig som nazistene. Lipstadt sier også at Irving har gått inn i fornekternes rekke ved å si at tyske gasskamre var en propagandaøvelse. I tillegg blir han beskyldt for å være aktiv i høyreekstreme miljøer utenfor England, spesielt i Tyskland, hvor han visstnok skal ha figurert på møter holdt av det tyske høyreekstreme partiet "Deutsche Volks Union", samt mange andre samlinger holdt i regi av ekstremister. Videre blir det, i en noe flåsete tone, påstått at Irvings selvpåståtte oppgave i Tyskland er å peke lovende unge menn i hele landet i rett [right] retning, og at han ser på kvinner som underordnet menn, hvor deres primæroppgave er å produsere avkom [menn].⁴⁹ I dette avsnittet er det kun oppgitt aviskilder, henholdsvis fra *Daily Telegraph* (2), *Sunday Telegraph* og *Independent on Sunday*, noe som gjør det vanskelig å sjekke opp hvilken sammenheng spesielt de sistnevnte uttalelsene fra Irving er tatt fra. På en annen side er det kanskje ikke grunn til å anklage Lipstadt for å dra sitater ut av sammenheng riktig enda, da Irving etter hvert har blitt viden kjent for å komme med svært smakløse og kontroversielle utsagn i flere sammenhenger. Dette skal jeg komme tilbake til.

Andre gang Lipstadt går inn på Irving er i kapittel 9, *The Gas Chamber Controversy*, som omhandler den kanadiske regjerings rettssak mot Ernst Zündel, en tysk holocaustfornekter med innvandrerststatus i Canada. Han ble tiltalt for å spre sosial og rasemessig intoleranse gjennom å publisere hovedsakelig to arbeider: *The West, War and Islam*, som argumenterte for at det eksisterte en sionistisk-bank-kommunistisk-frimurerisk-sponset konspirasjon for verdensherredømme, samt *Did Six Million Really Die?* Av Richard Harwood,⁵⁰ hvor tittelen er selvforklarende. David Irvings rolle her var at han fløy til Toronto i januar 1988 for å hjelpe til med forberedelser til rettsaken og for å vitne i Zündels

⁴⁸ Lipstadt (2006): xx

⁴⁹ Lipstadt (1994): 8

⁵⁰ Lipstadt (1994): 157

forsvar. Lipstadt gir seg her igjen i kast med en karakterkarakteristikk av Irving, hvor han blir beskrevet som en "Hitler-partisan med skylapper" som har blitt anklaget av akademikere for å forvrengte og manipulere kilder og dokumenter til egen vinning. Videre blir det påstått at han er best kjent for sin tese om at Hitler ikke visste om *Endlösung*, den endelige løsning på jødeproblemet, en idé, sier hun, som har blitt tilbakevist. En britisk historiker ved navn Hugh Trevor-Roper blir sitert for å ha sagt at Irving er en mann som griper fatt i små og tvilsomme partikler av bevis som han deretter bruker for å tilbakevise substansielt tyngre bevis som ikke passer inn i hans teser. Hans arbeid har blitt beskrevet som nærmere teologi eller mytologi enn det er historie, og han har blitt beskyldt for med overlegg å mistolke data for å nå historisk uholdbare slutninger, og da særlig slutninger som stiller Hitler i et bedre lys. Hun skriver at han er en ivrig tilhenger av Hitler, med et portrett av ham over skrivebordet og videre blir han sitert for å ha sagt at det å besøke Hitlers "fritidshjem" i alpene [Berghof] var en spirituell opplevelse. Irving blir beskrevet som en ultranasjonalist som mener at Storbritannias stødige nedgang skjøt fart etter den feilvurderingen det var å erklære krig mot Nazi-Tyskland. Det blir påstått at han har framstilt Rudolf Hess som en verdig mottaker av Nobels fredspris for hans mislykkede forsøk på å forhandle fred mellom Storbritannia og Tyskland. Igjen blir Irvings sammenligninger mellom de allierte lederne og Hitler trukket frem, hvor han visstnok skal ha sagt at "Hitler var den beste vennen jødene hadde i det tredje riket".⁵¹

Det Lipstadt drar fram om Irving her gir en ganske klar personkarakteristikk av ham, hvor det ikke levnes mye tvil om hvor hans interesser og sympatier ligger. Det han i korte trekk blir beskrevet som er en Hitler-fanatiker som benytter en hver anledning til å skyve ansvaret for Holocaust og andre grusomheter over på alle andre enn Hitler selv. Men så langt har vi ikke bevis for at David Irving har benektet at Holocaust fant sted, han har bare sådd tvil om hvem som var ansvarlig for at det skjedde, samt omfanget og gjennomføringen av det. Dette skulle imidlertid forandre seg som et resultat av hendelsene i Toronto, spesielt på bakgrunn av Leuchter-rapporten, som mente å kunne bevise at gasskamrene i Auschwitz ikke kunne ha blitt brukt slik som foreskrevet basert på såkalte vitenskapelige funn*⁵².

På side 179 i *Denying the Holocaust* blir det trukket frem at Irving nå så seg selv som overbevisst om at gasskamrene var en myte og at han drev en enmannsintifada mot den offisielle historien om Holocaust. Irving skrev også forordet til Leuchter-rapporten, hvor han

⁵¹ Lipstadt (1994): 161.

⁵² *Se kapittel 1.1 Bakgrunn

påpekte at "ingen liker å bli lurt/svindlet, spesielt ikke når store summer med penger er involvert". Israel ble identifisert som svindleren og Vest-Tyskland hadde gitt dem over 90 milliarder Deutsche Mark i frivillig oppreisning, kort og godt på bakgrunn av de påståtte gasskamrene i Auschwitz. Disse var nå i følge ham var en myte som det ikke ville lett å kvitte seg med. Han fikk bot for å utbasunere fornektelsesteorier i Tyskland og han uttalte at minnesmerket for de døde i Auschwitz var en ren turistattraksjon. Opprinnelsen til myten ble sporet tilbake til Storbritannia som ledd i en psykologisk krigføring hvor gassingene av millioner av jøder og andre uønskede var en oppdiktet propagandahistorie. Det britiske House of Commons fordømte etter hvert David Irving som en nazipropagandist og en Hitler-apologet, noe som man kanskje ville tro skulle ødelegge hans rykte i hjemlandet. Men det skjedde i følge Lipstadt ikke. Han ble nemlig kontaktet av Sunday Times i 1992 for å bistå med oversettelsen av Goebbels' dagbøker som nettopp hadde blitt oppdaget i russiske arkiver, som man håpet ville kaste lys over spørsmålet om *Den endelige løsning* – et arbeid som for øvrig førte til Irvings bok om Goebbels: *Goebbels – Mastermind of the Third Reich* (1996). Lipstadt mener resultatet av dette arbeidet var at avisen ofret etiske prinsipper rundt journalistikk og sin oppgave som sannhetens vokter til fordel for et scoop, som førte til at David Irving reddet mye av sitt navn og rykte som en kompetent kildegransker.⁵³

Neste gang Lipstadt nevner Irving igjen er på side 181 som del av oppsummeringen av kapitlet om rettssaken mot Ernst Zündel, hvor det blir uttalt at Irving er den farligste talsmannen for fornektelsen av Holocaust. Dette blir begrunnet med at han er kjent med historiske bevis, kilder og arbeidsmetoder, slik at han på den måten vet hvordan man kan manipulere kilder til å passe ens ideologisk og politisk betingede agenda på en overbevisende måte. Han krever absolutt dokumentarisk bevis når det kommer til å vise nazistene skyldig, mens når det kommer til de allierte baserer han seg på svært tvilsomt og tynt kildemateriale uten å stille spørsmål ved validiteten. Dette hevdes å være et gjennomgangstema for holocaustfornektelse generelt.⁵⁴

I resten av boken blir David Irving enkelte ganger referert til uten at det eksplisitt handler om ham. Spesielt kan nevnes saken om Anne Franks dagbok, som holocaustfornektere i årevis har forsøkt å bevise er en forfalskning som ble skrevet etter krigens slutt. Lipstadt mener Anne Franks dagbok er et helt bevisst mål fra fornekternes side, da det å plante tvil i sinnet hos unge mennesker anses som svært fordelaktig. Boken er ofte

⁵³ Lipstadt (1994): 179-180.

⁵⁴ Lipstadt (1994): 181.

del av pensum på skoler og lignende, og det er her de ønsker tvilen skal plantes. David Irving på sin side blir sitert for å ha sagt at dagboken ble skrevet i samarbeid med Anne Franks far.⁵⁵

Dette er i hovedsak det som blir sagt om David Irving av Deborah Lipstadt i hennes bok, og en må derfor gå ut fra at det er noe av dette som ligger til grunn for Irvings injuriersøksmål mot henne. Spørsmålet er da om noe av det Lipstadt skrev legitimerer en slik reaksjon fra Irving? Var det hun sa i boken virkelig så fornærmende for en mann som David Irving? Dette er en mann som hadde vært i medias søkelys gjentatte ganger gjennom sin karriere som forfatter, på bakgrunn av svært kontroversielle uttalelser i media. Men også gjennom hans bøker om forskjellige tema knyttet til andre verdenskrig, hvor han gjentatte ganger kommer med påstander som må kunne anses som både kontroversielle og høyst tvilsomme sett i lys av kildematerialet. Dette er noe jeg skal se på senere som del av bevisene som ble lagt fram mot Irving i rettssaken. Det kan kanskje virke som et paradoks at han tillater seg selv å komme med rimelig krasse uttalelser i media mot sine meningsmotstandere, samtidig som han mener at Lipstadt gikk over streken med uttalelsene hun kom med av ham i hennes bok, som fra mitt synspunkt egentlig ikke var spesielt eksplisitte. Mange av uttalelsene hun siterer ham på stammer fra [britiske] avisartikler som gjør det vanskelig for meg å sjekke hvilken sammenheng de er tatt ut av, men uavhengig av sammenheng er det vanskelig å ikke se på utsagn som at "Hitler var den beste vennen jødene hadde i Det tredje riket" som smakløse og direkte latterlige.

Irving mente på sin side at Lipstadt ikke hadde grunnlag til å kalle ham en holocaustfornekter basert på det hun skrev i boken, og at karakteristikken hun gav om ham var ødeleggende for hans gode navn og rykte. Da saken kom opp for retten ble det da forsvarrets oppgave å finne tilstrekkelig bevis for at påstandene om Irving var legitime og begrunnet i fakta. For å gjøre dette ble det satt i gang et storstilt arbeid med å gå gjennom store mengder av Irvings produksjon, helt tilbake til originalkildene han hadde brukt, for å se om påstandene rundt kildetukling var legitime. I tillegg ble et stort antall av hans uttalelser i media og hans taler til forskjellige høyreekstreme forsamlinger gått etter i sømmene.

⁵⁵ Lipstadt (1994): 232

Kapittel 4: Rettssaken

4.1 Opptakten

Høsten 1995 mottok Deborah Lipstadt et brev fra Penguin Books, den britiske forleggeren av *Denying the Holocaust*. I brevet stod det at David Irving hadde valgt å gå til injuriersøksmål mot dem og henne i Storbritannia på grunnlag av hennes personkarakteristikk av ham i boken, hvor han i korte trekk ble uthengt som holocaustforneker. Lipstadts første reaksjon var vantro. For selv om hennes karakteristikk av ham, som vi har sett, var rimelig hardtslående, var det i følge henne selv begrunnet i godt dokumenterte kilder. I tillegg hadde det aldri virket som Irving prøvde å skjule sitt ståsted da han i senere tid gjentatte ganger offentlig hadde fornektet Holocaust, i tillegg til å komme med andre svært tvilsomme uttalelser. Han var med andre ord en mann som ikke burde finne det overraskende at en historiker som Lipstadt valgte å nevne ham i en bok om nettopp holocaustfornektelse og miljøet rundt dette. Hun konkluderte med at det nok bare var skremselspropaganda fra Irvings side. Sikker i sin sak og ikke spesielt bekymret for utfallet av en eventuell rettssak, satte hun likevel sin assistent til å samle sammen en oversikt over kildene hun hadde brukt i boka, som ble sendt til Penguins advokater.⁵⁶

4.2 Søksmålets kjerne

David Irving gikk altså til søksmål mot Deborah Lipstadt på bakgrunn av hvordan han ble framstilt i hennes bok. Irving mente karakteristikken om at han var en holocaustforneker var direkte feilaktig og skadet hans omdømme som historiker. I brevet han sendte til Penguin Books, omtalte han de åtte viktigste elementene fra *Denying the Holocaust* som han mente var av særs krenkende karakter, og listet opp fem krav han krevde forleggeren gikk med på:

1. Å fjerne de ovenstående injurier fra alle eventuelle framtidige utgaver av arbeidet.
2. Å avstå fra å gjenta i alle eventuelle framtidige utgaver av arbeidet, eller andre arbeider disse eller andre lignende injurier mot meg.
3. Å umiddelbart fjerne alle nåværende kopier av dette arbeidet fra sirkulasjon, samt tilbakekalle kopier fra bibliotek, distributører, varehus og bokhandler.
4. Å informere meg inntil nærmeste hundre hvor mange kopier av arbeidet med disse ærekrenkende passasjene som allerede har blitt publisert, eller sirkulert innenfor

⁵⁶ Lipstadt (2005): xix

jurisdiksjonen av våre domstoler, samt hvor mange kopier som har blitt publisert eller sirkulert utenlands.

5. Å betale en avtalt sum med penger i erstatning og kompensasjon for skaden som har forsettlig eller uforsettlig blitt påført mitt omdømme av denne publikasjonen.⁵⁷ [egen oversettelse]

I brevet gjennomgår altså Irving forskjellige momenter i *Denying the Holocaust* han mener er av spesielt krenkende karakter. En ting som er interessant i den sammenheng er akkurat hva David Irving legger i «holocaustfornektelse», som avviker fra definisjonen spesielt Richard Evans har stipulert*⁵⁸. Irving sier her: «*The phrase «Holocaust denial» is taken to mean the total blind and unreasoning negation that any physical harm was inflicted on the Jewish community by the Nazis in World War Two».*

Per denne definisjonen er det vel ikke mange som kan defineres som «holocaustfornektere», for de aller fleste virker å være enige om at jøder ble drept av nazistene. Det holocaustfornektere fornekter er altså intensjonaliteten, omfanget og utførelsen av drapene.

Videre går Irving stort sett gjennom de samme punktene som jeg allerede har gjennomgått i kapittel 3.3, hvor gjennomgangstemaet er at Lipstadt ikke har grunnlag for å komme med en slik nedlatende personkarakteristikk om ham, og hvor han forsøker å svare på tiltale. Spesielt virker det sårt for ham å bli anklaget for kildefusk siden han anser seg selv som blant de fremste eksperter på tyske kilder. Rettssaken skulle derimot vise at påstandene om Irving på alle måter var berettiget, og at han passer inn i definisjonen på Holocaustfornekting de fleste er enige i.

4.3 Rettslige forskjeller

Det skulle vise seg at Lipstadt undervurderte både Irving, hans intensjoner og omfanget saken etter hvert skulle få da hun først mottok beskjeden fra forleggeren. For Lipstadt var saksøkt i Storbritannia og ikke i USA, og akkurat det faktum skulle vise seg å være av avgjørende karakter for hvordan rettssaken fortonet seg. Hadde Irving gått til sak mot henne i USA ville bevisbyrden ligget på Irving, og det ville således vært opp til ham å bevise at uttalelsene til Lipstadt var feilaktige. Men i Storbritannia var det stikk motsatt: det var opp til Lipstadt som

⁵⁷ <http://www.fpp.co.uk/Legal/Penguin/docs/Complaint0496.html> (16.2.2014)

⁵⁸ *Se kapittel 4.4 David Irings svar på tiltale.

den tiltalte å bevise at hun hadde grunnlag for uttalelsene hun kom med i boka. I det britiske rettssystemet går man altså ut fra at ærekrenkende uttalelser er feilaktige helt til forfatteren kan bevise at de *ikke* er det. Hadde ikke Lipstadt og hennes forlegger Penguin Books gått til retten for å forsvare seg, hadde dermed Irving vunnet saken uten å måtte foreta seg noe mer. Lipstadt sier i *Holocaust on Trial* at dette ville ført til at Irvings definisjon på Holocaust ble tildelt legitimitet, og at hun ville bli dømt skyldig i injurier mot ham. Hadde rettssaken funnet sted i USA, ville hun også hatt den grunnlovsbestede rettigheten til ytringsfrihet. Denne sier at offentlige personer, det være seg politikere, forfattere og andre som har plassert seg selv i offentligheten, må kunne bevise at ærekrenkende uttalelser er gjort med faktisk kunnskap om at de er feilaktige, uten at det stoppet forfatteren å komme med dem, på bakgrunn av et ønske om å skape harme. Irving ville mest sannsynlig blitt ansett som en offentlig person i USA, og det ville dermed vært svært vanskelig for ham å saksøke Lipstadt i hennes hjemland.⁵⁹ I tillegg peker hun på en annen forskjell: i USA er forfattere til en viss grad beskyttet hvis de kan bevise at påstandene de kommer med er grunnet i pålitelige kilder som de vanskelig kan vite er feilaktige. I Storbritannia derimot, er ikke avhengighet av kilder en form for forsvar i en rettssal – pålitelige eller ikke.

Lipstadt hadde som saksøkt i Storbritannia tre muligheter å angripe søksmålet på:

- Hun kunne argumentere for at Irving feiltolket ordene hennes og på den måten forsøke å bevise at han ikke hadde grunnlag for å påstå injurier. Dette var utelukket for Lipstadt; hennes beskrivelser av Irving levner liten tvil om hva hun mener: han er en holocaustfornekter, en Hitler-apologet og en høyrevingsideolog.
- Hun kunne også argumentere for at ordene hennes ikke var ærekrenkende og at intensjonen ikke var å diskreditere Irving. Dette var heller ikke en akseptabel løsning for Lipstadt; det kan vanskelig påstås at måten ham ble omtalt på i boka ikke var ment i den hensikt.
- I følge Lipstadts advokat Anthony Julius, var den tredje måten å håndtere søksmålet på den eneste mulige, nemlig rettferdiggjørelse. Det vil si å bevise at påstandene var berettigete, uansett om de kunne oppfattes som ærekrenkende.⁶⁰

Anthony Julius la fram følgende forsvarsstrategi til Lipstadt: *Vi skal argumentere for at Irving undergravet sannheten på bakgrunn av ideologiske årsaker og at hans kommentarer*

⁵⁹ Lipstadt (2005): 31

⁶⁰ Lipstadt (2005): 32

*om Holocaust var utformet for å spre antisemittisme og avle sympati for Det tredje riket.*⁶¹
[egen oversettelse].

Lipstadt selv spekulerer i at Irving nok kanskje hadde sett for seg, og i hvert fall håpet, at det britiske lovverks natur ville skremme henne fra å sette seg til motverge, og heller inngå en avtale om gi en eller annen form for offentlig beklagelse og trekke tilbake påstandene. Men Lipstadt var aldri i tvil om at hun hadde grunnlag for kritikken av Irving, og bestemte seg altså tidlig for å kjempe sin sak i retten.

Proessen videre var at hver side måtte overlevere det de hadde av relevant materiale til den andre siden, det være seg bøker, dokumenter, korrespondanse, lyd- og videobånd og så videre. Deretter skulle de velge et team med ekspertvitner som skulle analysere Irvings påstander om Holocaust og demonstrere hvordan disse var i konflikt med det tilgjengelige bevismaterialet. Deres rapporter ville så bli overlevert retten på forhånd, før rettsaken, i henhold til Engelsk lovverk, for å unngå «bakholdsangrep»⁶²

De bestemte seg også fort for hva de *ikke* skulle gjøre. Lipstadt var veldig bevisst på at man ikke skulle legitimere Holocaustfornekternes påstander ved å legge fram bevis for at Holocaust fant sted i rettssalen. Dermed ville de ikke kalle inn Holocaustoverlevende som vitner, da dette ville sende et signal om at de trengte øyenvitneskildringer for å bevise Holocausts eksistens. Dette var ikke hva saken gikk ut på. Hensikten skulle være å bevise at det Lipstadt hadde sagt om Irving var sant, altså at han med overlegg hadde løyet om Holocaust og hadde gjort det på bakgrunn av antisemittiske motiver og holdninger.⁶³

4.4 David Irvings svar på tiltale

I sitt svar på Lipstadts forsvar mot hans anklager om injurier, påstår Irving at hva «Holocaust» er blir et definisjonsspørsmål, hvor hele andre verdenskrig kan kategoriseres som et Holocaust. Derfor blir det i følge ham feil å utpeke ett masse mord av sivile blant flere som «The Holocaust», og at jødene således ikke har enerett på bruk av ordet. Han tillater seg altså her å gjøre debatten om Holocaust om til semantikk. Men, han sier videre at hvis tiltalte ønsker å definere Holocaust som massedrapet på jøder av nazistene og deres kohorter under andre verdenskrig, opprettholder han sitt ståsted om at han under ingen omstendigheter har benektet at dette fant sted. Tvert imot: han mener han har gjort det mer plausibelt ved å

⁶¹ Lipstadt (2005): 32

⁶² Lipstadt (2005): 32

⁶³ Lipstadt (2005): 33

gjennomgå dokumenter, intervjuer vitner og ved å oppdage nye kilder, og han la for eksempel ingen skjul på utryddelsen av 152,000 jøder i Chelmno, 8. desember 1941, som han skrev om i *Hitler's War*.

På samme sett opprettholder Irving at han aldri har benektet at nazistene etablerte konsentrasjonsleirer i sine territorier, at drapet på jøder begynte i juni 1940 da Nazi-Tyskland invaderte Sovjetunionen, eller at hundretusenvis av jøder ble skutt til døde. Men Evans peker på at ingen av disse punktene egentlig motbeviser noen ting, da de hverken relaterer til definisjonen på Holocaust i seg selv og heller ikke passer med definisjonen på en holocaustfornekter som skissert ovenfor.⁶⁴ Han skriver blant annet i *Hitler's War* kun om en «påstått likvidasjon i Chelmno», som med andre ord sår tydelig tvil om at han egentlig mener det fant sted. Han nevner konsentrasjonsleirer, men det er det heller ingen som har benektet eksistensen av. Alle er enige om at tyskerne bygde konsentrasjonsleirer som de internerte mennesker de anså som sine fiender i, men det er ikke stridens kjerne. Holocaustfornektere fornekter at nazistene bygget en annen type leirer, nemlig rene utryddelsesleirer, hvis eneste hensikt var å skulle avlive mennesker på en mest effektiv måte. Å skille mellom disse to typene leirer er avgjørende, og det virker som Irving med vilje ser bort fra dette. I tillegg sier han altså at han aldri har benektet at hundretusenvis av jøder ble skutt. Men dette er ikke det samme som systematisk utryddelse; om det så var gjennom skyting, gassing, eller utmattelse.

4.5 Rettssaken starter

Selve rettssaken startet 11. januar 2000 i rettsal 37, i Strand, London, men ble på grunn av voldsomt interesse kjapt flyttet til den mye større sal 73, og var i utgangspunktet planlagt å pågå i 3 måneder. Irving hadde som nevnt valgt å representere seg selv, uten hjelp fra advokater. Dette fordi han mente han selv kjente saken og emnet bedre enn noen advokat, selv om han ikke har noen formell jusutdannelse. Lipstadt hadde fått den ikke ukjente Anthony Julius til å føre sitt forsvar. Anthony Julius (f. 1956) er nestleder for det anerkjente advokatfirmaet Mishcon de Reya, og har håndtert flere store saker, blant annet prinsesse Dianas skilsmisse. Han er i tillegg kjent for sitt engasjement mot antisemittisme og har gitt ut flere bøker, blant annet *T.S. Eliot, Anti-Semitism and Literary Form*.⁶⁵

Anthony Julius og Penguin Books' advokater valgte Richard Rampton QC som barrister, eller skrankeadvokat. QC, eller «queen's counsel» er en tittel kun gitt til de dyktigste og mest

⁶⁴ David Irving, *Hitler and Holocaust Denial*: 51

⁶⁵ <http://www.theguardian.com/profile/anthony-julius> (16.2.2014)

erfarne advokater, og blir gjerne tildelt nettopp skrankeadvokater, og er ansett som eliten i rettsvesenet. En skrankeadvokat regnes som rettens tjener og forholder seg bare til klienten gjennom en solicitor,⁶⁶ i dette tilfellet Anthony Julius. Rampton var med andre ord den som ville føre Lipstadts sak for retten. Begge parter ble enige om at sakens kompleksitet gjorde at den måtte føres for en dommer, ikke en jury, en såkalt «bench trial». I følge Lipstadt gjorde dette at de kunne fokusere på sakens kjerne i stedet for å føre emosjonelle argumenter for å appellere til en jury.⁶⁷ Den utnevnte dommeren i saken var Charles Gray.

Å føre en slik injuriersak koster mye penger (Guttenplan anslår at kostnadene lett overgikk 10,000 pund per dag), og det var derfor ingen selvfølge at Penguin Books valgte å føre saken heller enn å inngå et forlik. *Denying the Holocaust* var ikke akkurat en bestselger, så det var opplagt at de ikke kom til å klare å tjene inn så mye som en brøkdel av disse kostnadene fra salg av boken, og om de skulle vinne; ville klare å kreve inn mye fra den tungt belånte David Irving. Et forlik ville kanskje derfor gi mer mening fra et rent forretningsmessig ståsted, men Penguin bestemte seg likevel for å ta opp kampen, og å dekke brorparten av kostnadene. Dels forklarte de dette med at de har en tradisjon for å opprettholde «retten til å publisere», og det kan nok også tenkes at det gjør det vanskelig for et forlag å tiltrekke seg enkelte forfattere når det ser ut som om de kaster hendene i været ved første tegn til injurier.⁶⁸ Dermed gikk Penguin, som førstetiltalte, med på å dekke sine egne advokater, barrister Rampton (som skulle presentere Lipstadt som andretiltalte også) samt alle kostnadene relatert til ekspertvitnene. Lipstadts advokat Anthony Julius hadde sagt seg villig til å ta saken *pro bono*, og hun trengte derfor kun å dekke de resterende kostandene fra advokatfirmaet Mischon de Reya, som en storstilt kronerulling i det amerikanske jødiske miljøet tok seg av.

I oppdagelsesfasen, før rettssaken startet, hvor begge parter overgir alt relevant materiale til motparten, fikk forsvaret innvilget sitt ønske om å få innsyn i Irvings personlige dagbøker, som skulle vise seg å være svært nyttige for å vise for retten hvordan han tenkte. Rampton og Irving ble enige om at spørsmål rundt Auschwitz skulle håndteres som et eget punkt i slutten av januar, da det var planlagt at Robert van Pelt, blant verdens fremste eksperter på Auschwitz, skulle vitne. Irving gikk med på dette, selv om han uttrykte misnøye

⁶⁶ <http://snl.no/barrister> (16.2.2014)

⁶⁷ Lipstadt (2005): 47

⁶⁸ Guttenplan (2001): 80

over forslaget da han, i følge Lipstadt, hadde sett for seg at dette skulle komme til slutt, og således gitt ham bedre tid til forberedelser.

4.6 Åpningsordene

I åpningstalen argumenterte Irving for hvordan Lipstadts bok hadde torpedert hans karriere. Han mente han gikk fra å tjene over 100,000 pund årlig på sine publiserte verk, til å bli avslått og bli vist ryggen til av utgivere og få opptrykk kansellert. Dette var del av en organisert, internasjonal sammensvergelse mot ham, ledet an av Lipstadt. Hun hadde ved å kalle ham en holocaustforneker gitt ham en «verbal gul stjerne». Å bli kalt en Holocaustforneker er en gift det ikke finnes noen motgift mot; som kan sammenlignes med å bli stemplet som en konemishandler eller pedofil.⁶⁹ Videre reflekterte han retorisk over hvordan kunne han være antisemittisk, når han hadde jødiske advokater, utgivere og redaktører? Han poengterer hva tiltalte må bevise for retten: for det første at en spesifikk ting skjedde eller eksisterte; for det andre at han (Irving) var klar over at dette skjedde eller eksisterte på tidspunktet da han skrev om det basert på kildene han hadde tilgjengelig; og for det tredje, at han med overlegg manipulerte teksten eller feiloversatte og/eller forvrengte innholdet for de formålene de impliserer. D.D. Guttenplan peker her på at på bakgrunn av engelsk injurielov, måtte tiltalte i praksis bevise at Holocaust fant sted.⁷⁰ Han avsluttet åpningsordet med en triade mot sine påståtte motstandere: *«It was not just one single action that has destroyed my career, but a cumulative, self-perpetuating, rolling onslaught from every side engineered by the same people who have propagated the book which is at the centre of the dispute, ... which is the subject of this action.»*⁷¹

Rampton startet sitt åpningsord med å gå hardt ut mot Irving ved å kalle ham en løgner og en forfalsker av historie. Han påpeker at det er flere måter å bekjempe en injurierettssak på, men at Lipstadt og Penguin Books kommer til å hevde rettferdiggjørelse – at det hun sa om Irving i boken, skjønt ærekrenkende, er sant. For å illustrere Irvings forvrenging historiske kilder, bruker Rampton Irvings skildring av en massakre som skjedde i Riga i november 1941 i 1977-utgaven av *Hitler's War*, basert på Himmlers notater. Irving påstår disse notatene er bevis for at Hitler hadde gitt en ordre som beskyttet jødene. Men det Richard Evans fant da han gikk gjennom de samme kildene, var at Irving, som behersker tysk svært godt, har tolket entall som flertall. Det var altså i realiteten snakk om å stoppe likvidasjonen av én

⁶⁹ Guttenplan (2001): 28

⁷⁰ Guttenplan (2001): 29

⁷¹ Lipstadt (2005): 81

jødetransport, ikke å stoppe likvidasjonen av jøder for øvrig. I tillegg finnes det ingen indisier på at dette var en orde som kom fra Hitler selv. Den ble gitt Reinhard Heydrich via telefon fra Heinrich Himmler.⁷² Guttenplan påpeker hvordan Rampton heller enn å legge opp til et forsvar av Lipstadt og Penguin Books, legger an til et angrep. Hverken Lipstadt eller Penguin blir nevnt en eneste gang i åpningstalen, ei heller noen ting om hans klienters omdømme, karakter, metoder eller prinsipper.⁷³ Dette la videre føringen til hvordan rettssaken utartet seg. Målet var å la rettssaken handle om Irvings metoder heller enn Lipstads bok.⁷⁴

Forsvaret valgte å ikke la Lipstadt selv vitne. Hun ble beordret til å være stille under hele rettssaken, både i og utenfor rettssalen. Dette ble gjort for å holde fokuset på Irving, noe han selv virket å være overrasket over.

4.7 Innledende faser

I de innledende fasene av rettssaken kryssforhørte Rampton Irving, hvor hensikten var å motbevise Irving med interne bevis, altså inkonsekvenser i hans egne beretninger om hendelser, samt å appellere til rettens sunne fornuft vedrørende hva alle vet om Holocaust.⁷⁵ Han ville etter hvert få all hjelpen han trengte fra ekspertrapportene senere i rettssaken, men i denne fasen måtte han altså bevise at Irving hadde en agenda som gjorde at han med overlegg feiloversatte, feiltolket og overså bevis. Guttenplan peker på at vanskeligheten ved å bevise Holocausts eksistens ikke hviler på mangelen av bevis, for utryddelsen av jødene var i og for seg en byråkratisk prosess som nazistene etterlot seg store mengder bevismateriale fra. Det være seg plantegninger, dokumenter, rekvisisjonsblanketter, innkjøpsordrer og så videre. Men selv om det vanskelig kan sås tvil om at Holocaust fant sted, er historikere fortsatt uenige om mange av detaljene. Som det eksakte antallet drepte (de fleste er i dag enige om seks millioner); når og hvorfor nazistene gikk fra å oppfordre til jødisk emigrasjon fra det tyske riket, til en overordnet policy om utryddelse; Hitlers rolle i denne beslutningsprosessen; leirenes økonomiske betydning i den tyske økonomien og så videre. Irving bruker denne usikkerheten og tvetydigheten til å bygge opp under sine argumenter. Auschwitz var ikke en ren utryddelsesleir, I.G. Farben hadde fabrikker i komplekset og brukte fanger til arbeidskraft, men betyr det at andre deler av leiren ikke fungerte som utryddelsesleir?

⁷² Guttenplan (2001): 33/David Irving, Hitler and Holocaust Denial: 161

⁷³ Guttenplan (2001): 34

⁷⁴ Guttenplan (2001): 91

⁷⁵ Guttenplan (2001): 114

4.8 Forsvarets vitner

På grunn av rettssakens natur, lå det en voldsom byrde på forsvaret for å bevise at Lipstadt faktisk hadde grunnlag for sine påstander. For det første ble det nødvendig å gjennomgå Irvings arbeider for å kunne bevise at han faktisk var, per definisjon, en holocaustfornekter. Irving har en lang og svært produktiv karriere bak seg, så dette skulle vise seg å bli en formidabel oppgave i seg selv. Til dette ble historikeren Richard Evans innleid. Jeg har valgt i hovedsak å legge vekt på Evans og hans funn da det er mest relevant for rammene til denne oppgaven, og har derfor dedisert et eget kapittel til dette (kap 5.)

I tillegg til Richard Evans valgte forsvaret å hente inn professor Jan van Pelt (f. 1955), en nederlandsk arkitektonisk historiker med Auschwitz som spesialområde. Van Pelt er professor ved University of Waterloo i Ontario, Canada, og er ansett som en av verdens fremste eksperter på Auschwitz. Han skrev en 767-siders rapport til rettssaken, hvis hensikt var å motbevise Irvings påstander om at Auschwitz kun var en arbeidsleir, og at det ikke ble brukt gasskamre til systematisk henrettelse av mennesker her. Selv om forsvaret i utgangspunktet ikke ønsket at rettssaken skulle bli en arena for diskusjon rundt historiske spørsmål, som å bevise at Holocaust fant sted, ble det i praksis akkurat det som skjedde. Og det var spesielt når det gjaldt spørsmålene rundt Auschwitz at dette ble tilfellet, og ideen om at rettssaken skulle dreie seg om historiografi måtte – i hvert fall midlertidig – forlates.⁷⁶

Forsvaret hadde også kalt inn professor Christopher Browning (f. 1944), en ekspert på opprinnelsen til *Endlösung* og implementeringen av dette.⁷⁷ Browning er professor i historie ved University of North Carolina og har vitnet i flere krigsforbrytersaker, samt Ernst Zündel-rettssaken.⁷⁸ Hans hovedoppgave var å forberede en rapport som utfordret Irvings påstander om at jøder som ble skutt etter tyskerne invaderte sovjetiske territorier sommeren 1941, var ofre for kriminelle handlinger, ikke en koordinert plan autorisert og igangsatt av Nazi-styret. Med andre ord, hans rapport skulle forsøke å dokumentere bevis for implementeringen av *Endlösung* i det tredje riket. I tillegg skulle han skrive rapporter om de såkalte gassbilene samt Operasjon Reinhard, kodenavnet gitt til planen om utryddelse av jøder i Generalguvernementet gjennom dødsleirene Belzec, Sobibor og Treblinka.

Richard Evans valgte å kalle inn Peter Longerich (f. 1955), en tyskfødt professor i historie og ekspert på Hitler, for å kaste lys på Hitlers rolle i *Endlösung*. Guttenplan peker på

⁷⁶ Guttenplan (2001): 175

⁷⁷ <http://history.unc.edu/people/faculty/christopher-r-browning> (16.2.2014)

⁷⁸ Guttenplan (2001): 209

at Longerichs – i likhet med Browns – tilstedeværelse i rettssaken virker kalkulert fra forsvarer side, for å poengtere at saken mot Irving ikke er ensporet, og at historikere fra alle slags miljø kan motbevise ham på flere punkter.⁷⁹

Siden Lipstadt i sin bok hadde argumentert for at Irvings holocaustfornektelse kunne kobles til hans ekstremistiske politiske synspunkter, trengte de også en statsviter, som de fant i professor Hajo Funke (f. 1944). Funke forfattet en rapport om Irving og «ny-nasjonalsosialisme i Tyskland», og viste også for retten en serie med videoer hvor Irving taler i forskjellige settinger. Disse viser ham blant annet fortelle antisemittiske vitser for en tysk forsamling, og at han taler for en forsamling med tyske skinheads, som plutselig bryter ut med høylytte «Sieg Heil!» etter han har snakket ferdig.⁸⁰

4.9 Irvings vitner

David Irving hadde kalt inn til sammen fire vitner for sin sak, blant annet Donald Cameron Watt og John Keegan, to britiske historikere som hadde omtalt hans bøker i positive ordelag. Da de begge nektet, stevnet han dem slik at de ble nødt å vitne likevel. I tillegg til disse to hadde han bedt Kevin MacDonald, en amerikansk professor i psykologi ved California State University, samt Peter Millar, en reporter som var sammen med Irving da han ble sendt til Moskva for å hente Goebbels' dagbøker, om å vitne.

Først ut var David Cameron Watt. Watt er professor emeritus i internasjonale relasjoner ved London School of Economics⁸¹, og skrev i slutten av 1960-årene en introduksjon til en av Irvings bøker – en samling dokumenter hentet fra den nazi-Tyske ekvivalensen til Bletchley Park, hvor de britiske kodeknækkerne satt under krigen. I forhøret av Watt kommer det fram at han mener Irvings synspunkter, spesielt med tanke på *Hitler's War*, representerer en viktig motpol som ikke bør ignoreres. Han er en av få, basert på hans tidligere arbeider, historikere med anseelse som taler Hitlers sak. I tillegg pekte han på hvordan han håpet hans egne arbeider aldri ville bli utsatt for de samme nådeløse undersøkelsene som forsvarer hadde utført på Irvings arbeider. Han hadde en følelse av at både hans eget og andre prominente historikers arbeider heller ikke ville kunne overleve noe lignende.⁸² Han har nok et poeng med denne uttalelsen, for hvis en går et arbeid nøye nok etter i sømmene vil man nok alltid kunne finne feil. Spesielt siden historiefaglig arbeid i stor

⁷⁹ Guttenplan (2001): 241

⁸⁰ Guttenplan (2001): 244

⁸¹ Lipstadt (2005): 120

⁸² Guttenplan (2001): 129

grad fortsatt dreier seg om *tolkning*, og da er det alltid rom for både uenigheter og misforståelser. Men i Irvings tilfelle skulle disse feilene vise seg å være så mange, og så konsekvente, at det svært vanskelig kunne bortforklares som ærlige feiltolkninger og uhell. Watt avsluttet med å peke på hvordan Irvings synspunkter, som han mente ikke var ideologisk betingede, hadde ført til et stort oppsving i forskningen på jødernes skjebne under krigen. Rampton valgte å ikke krysstforhøre Watt.

Irvings andre vitne var Kevin MacDonald, og han skulle ikke vise seg å være like nyttig. MacDonalds fagfelt er evolusjonspsykologi; en teori som i grove trekk sier det er genetiske forklaringer på menneskelig atferd. MacDonald har brukt dette på jødedommen og det jødiske folk i en bokserie i tre deler, hvor han i stor grad legger vekt på at jødene selv er skyldige i hatet de opplever, og at det eksisterer et plot for å endre vestlige samfunn til fordel for jødene selv.⁸³ Guttenplan peker på at MacDonalds vanvittige konspirasjonsteorier ender opp med å skade Irvings sak heller enn å hjelpe ham, og Rampton valgte kanskje forståelig nok å ikke forhøre heller ikke dette vitnet.

Det tredje vitnet var Peter Millar, en reporter som hadde jobbet for den britiske avisen *Sunday Times*. *Sunday Times* hadde leid inn Irving til å oversette Goebbels' dagbøker, som hadde blitt oppdaget i et russisk arkiv i 1992, og med ham sendte de Millar. Det hører med til historien at Irving «stjal» mikrofilmlplater som han smuglet ut fra Russland og til Tyskland, hvor han fikk dem kopiert, før han smuglet dem tilbake igjen. Lipstadt omtalte denne episoden i boken sin, hvor hun påstår at Irving brøt avtalen han hadde med det russiske arkivet og opptrådte svært uvørent ved å sette potensielt sårbare mikrofilmlplater i fare for å bli skadet ved å transportere dem fram og tilbake uten tillatelse.⁸⁴ Millar kunne bekrefte Irvings påstander om at han i realiteten ikke hadde noen skriftlig avtale med russerne, og at han opererte med dem på en hånd til munn-basis, og at han derfor, uavhengig om at han hadde oppført seg uvørent eller ikke, derfor ikke hadde brutt noen avtale da det ikke eksisterte noe slikt.⁸⁵ Dette punktet var også det eneste punktet forsvaret ikke fikk medhold i da dommen ble avsagt*⁸⁶.

Irvings fjerde og siste vitne var den britiske historikeren John Keegan (f. 1934 – d. 2012). Keegan var blant annet militærhistoriker og satt lenge som forsvarsredaktør i *Daily*

⁸³ Guttenplan (2001): 130

⁸⁴ Lipstadt (1994): 180

⁸⁵ Guttenplan (2001): 133

⁸⁶ *Se kapittel 6 Dommen

Telegraph. Han har skrevet mange militærhistoriske bøker, og ble slått til ridder nettopp for sine bidrag som militærhistoriker. Dette var altså en mann med høy ansiennitet, og Irving så åpenbart nytten av å dra ham for retten som vitne for sin egen kompetanse, da han i 1980 i en avisartikkel hadde uttalt at *Hitler's War* var blant bøkene om andre verdenskrig som sto ut fra mengden. Keegan uttalte i rettssalen at han anså Irvings synspunkt om at Hitler ikke visste om hva som skjedde med de europeiske jødene og andre minoritetsgrupper før så sent som i 1943, som regelrett perverst. Men Guttenplan peker på at Keegan holder til en tradisjon med militærhistorikere som vektlegger de mer tekniske og taktiske aspektene ved historien, «maps and chaps». Å lese Keegans bok *The Second World War* er som å tre inn i en verden med stabsoffiserer, kart og slagmarker, hvor de «vanlige menn»s delaktighet i folkemord knapt fortjener omtale.⁸⁷ Dermed er det lettere å forstå hvordan han fortsatt kan anbefale *Hilter's War*, for selv om de kanskje er uenige om Hitlers rolle og kjennskap til hva som foregikk, tilhører de samme historiske tradisjon.

⁸⁷ Guttenplan (2001): 135

Kapittel 5: Gjennomgang av Irvings karriere

Richard J. Evans' ekspertrapport

Jeg har tidligere sett på hva Lipstadt skrev om Irving i *Denying the Holocaust*, de samme påstandene som Irving mente var feilaktige og som bidro til å sverte hans gode navn og rykte som historiker. I den hensikt å bevise at Lipstadts personkarakteristikk kunne forsvares, trengte forsvaret derfor å gjennomgå Irvings karriere for å bygge opp under påstandene. Til denne jobben ble Richard J. Evans innleid av Lipstadts forsvarer, Anthony Julius, som ekspertvitne for å gå gjennom et utvalg av Irvings arbeider.

Lipstadt og Penguin Books hadde altså leid inn flere anerkjente historikere for å vitne mot Irving. De skrev som nevnt utfyllende rapporter som ble selve essensen i forsvaret. Jeg har valgt å vie Evans' ekspertrapport stor plass da den gjennomgår sentrale poeng som er relevante for min oppgave. Rapporten går svært grundig til verks og skisserer blant annet opp hvilke kriterier som må legges til grunn for å ha belegg kalle noen en holocaustfornekter. Gjennom en grundig gjennomgang av Irvings produksjon og karriere, svarer den konkret på om man kan finne igjen disse kriteriene hos ham, og på den måten dra en konklusjon om Lipstadts påstander om ham kan rettferdiggjøres. I tillegg holder den seg for det meste på et historiemetodisk plan, hvor Irvings omgang med kilder er i fokus.

Richard John Evans (f. 29. sept. 1947) er en anerkjent britisk professor i historie, nå ansatt på universitetet i Cambridge, mest kjent for sitt arbeid med tysk 1800- og 1900-tallshistorie, med spesielt fokus på Det tredje riket. Like forut før han ble leid inn som ekspertvitne i rettssaken mellom Irving og Lipstadt, gav han ut den historiemetodiske boken *In Defense of History*, som tar opp spørsmål om historisk objektivitet og historisk kunnskap, og blant annet hvorfor absolutt historisk sannhet ikke er mulig. Evans har også tilbrakt mye tid i tyske arkiver, og innehar dermed både god kontroll på det tyske språk og har inngående erfaring med oppbygningen til tyske arkiver. I tillegg har han god oversikt over kildegrunnet til moderne tysk historie er basert på. Forsvarsadvokat Julius ønsket at Evans skulle svare retten på om Lipstadts påstander om Irving var berettigede. Hans erfaring som historiker tilsa at han var rett mann til jobben, og i tillegg hadde han ingen personlige forbindelser med hverken Lipstadt eller Irving.⁸⁸

⁸⁸ Evans (2002): 14

Evans ansvar som sakkyndig var i første rekke ovenfor retten, selv om han var engasjert av forsvaret. I det norske rettssystem kalles dette en partssakkyndig.⁸⁹ Det vil si at han skulle opptre så upartisk som mulig og framvise sine funn uavhengig av hvilken side som hadde ansatt ham. Det var dermed ikke hans jobb på noen som helst måte å framlegge et forsvar for Lipstadt; det han måtte finne i sin gjennomgang av Irvings arbeider skulle presenteres fullt ut uansett i hvem sin favør det måtte gå. På en annen side, når forsvaret engasjerer et ekspertvitne er det naturlig å gå ut fra at de forventer vitnet vil komme dem til gode, selv om det åpenbart ikke finnes noen garanti for utfallet. I dette tilfellet skulle det derimot vise seg å stemme godt, for det Evans og hans to assistenter fant da de gikk gjennom Irvings arbeider ville på ingen måte hjelpe ham hverken i rettssalen, eller hans troverdighet som forfatter.

For å kunne svare på om Lipstadts påstander om Irvings holocaustfornektelse er berettigete, måtte Evans finne en slags konsensus om hva det å være en holocaustfornekter går ut på. En slags smørbrøddliste, med andre ord. Evans gikk gjennom flere verk skrevet om holocaustfornektelse, samt arbeider og uttalelser fra personer som har blitt karakterisert som fornektere for å danne seg et bilde av akkurat hva det vil si å være en holocaustfornekter. I den svært omfattende rapporten på over 400 sider Evans overleverte retten, konkluderer han med at følgende punkter vil være naturlig å anta at en holocaustfornekter sier seg enig i:

- 1 Antallet jøder drept av nazistene er mye lavere enn seks millioner; det utgjorde ikke mer enn et par hundre tusen og var derfor sammenlignbart med tyske sivile drept i allierte bombeangrep.
- 2 Gasskamre ble ikke på noe tidspunkt brukt til å drepe et stort antall jøder.
- 3 Hverken Hitler eller naziledelsen generelt hadde et program for å utrydde Europas jøder; de ønsket kun å deportere dem til Øst-Europa.
- 4 «Holocaust» er en myte som stammer fra alliert propaganda under krigen, vedlikeholdt av jøder som ønsker å bruke den til å oppnå politisk og økonomisk støtte til staten Israel. De såkalte bevisene for nazistenes masse mord på jøder gjennom gassing og andre metoder er fabrikkert etter krigen.⁹⁰

Evans sier altså at det skal være mulig å avgjøre om en person kan kalles en holocaustfornekter ved å gjennomgå hans eller hennes publikasjoner for å se om disse fire grunnleggende punktene er til stede. Som man kan se er denne definisjonen mye mer spesifikk enn den Irving virker å bruke når han protesterer på Lipstadts betegnelse av ham som nettopp en holocaustfornekter.

⁸⁹ <http://www.domstol.no/no/Sivil-sak/Aktorene-i-retten/Sakkyndige/> (16.2.2014)

⁹⁰ David Irving, Hitler and Holocaust Denial: 50

5.2 Gjennomgang av Irvings bøker

Evans har i sin rapport brukt de to utgivelsene av *Hitler's War*, henholdsvis fra 1977 og 1991, som et eksempel på Irvings gradvis økende radikaliserings. Irving selv refererer flere ganger til dette verket som motargument mot Lipstadts påstander (ref. f.eks. henrettelsen av jøder i Chelmno), men det Evans fant da han sammenlignet disse utgavene, skulle vise seg å slå tilbake på Irving. Etter å ha gjennomgått 1977-utgaven fant Evans ut at Irving på dette stadiet ikke stilte spørsmålsteget ved eksistensen av et program for utryddelsen av europeiske jøder, og heller ikke eksistensen av leirer i øst hvor programmet ble utført. Men enkelte reservasjoner hadde han selv da: han bruker aldri ordene «gasskammer» eller «gassing», men foretrekker heller å bruke mer vage termer som «likvidasjoner» og lignende. I tillegg fant Evans tydelige tegn til Irvings unnskyldende holdning til Hitler, hvor han stilte spørsmål ved framstillingen om at hele ansvaret for massakren av jøder hvilte på en «gal diktator», og at ansvaret kunne tildeles et stort antall tyskere.⁹¹ Denne teorien er i seg selv ikke spesielt oppsiktsvekkende og de fleste vil være enige i at Hitler umulig kunne detaljstyre alle avgjørelsene som ble tatt i Nazi-Tyskland. Den kjente britiske krigshistorikeren Ian Kershaw la fram konseptet om «*Working Towards the Führer*», som går ut på at Hitler var en forholdsvis svak diktator som ikke la seg veldig mye borti den daglige driften av Nazi-Tyskland – med unntak av de områdene som interesserte ham spesielt – og overlot veldig mye av ansvaret til sine underordnede, som på sin side jobbet mot det de antok var førerens ønsker.⁹² Så selv om Hitler f.eks. ikke personlig deltok på Wannsee-konferansen, hvor *Endlösung* ble framlagt⁹³, blir det åpenbart feil å fraskrive ham ansvar for Holocaust, noe Irving selv kommer inn på i 1977-utgaven, når han skriver: «*If this book were simply a history of the rise and fall of Hitler's Reich, it would be legitimate to conclude: «Hitler killed the Jews.» He after all created the atmosphere of hatred with his antisemitic speeches in the 1930s; he and Himmler created the SS; he built the concentration camps; his speeches, though never explicit, left the clear impression that «liquidate» was what he meant.»*⁹⁴

Med 1977-utgaven av *Hitler's War* til grunn, kan Lipstadts beskrivelser av Irving som holocaustfornekter med andre ord vanskelig forsvares. Men det skulle altså vise seg at de 14 årene mellom den første og andre utgaven av boken var av avgjørende viktighet, for Evans

⁹¹ David Irving, *Hitler and Holocaust Denial*: 52

⁹² Leitz, Christian (red.)/Kershaw, Ian (1999)

⁹³ <http://snl.no/Wannsee-konferansen> (16.2.2014)

⁹⁴ David Irving, *Hitler and Holocaust Denial*: 52

fant flere graverende endringer i 1991-utgaven som tydelig gjenspeiler Irvings stadige endring i synet på Holocaust.

En svært beskrivende endring i så måte er hvordan Irving omtaler Hitlers adressering av en gruppe generaler om Ungarns jøder 26. mai 1944, hvor Hitler kritiserer Ungarn for å ha forsømt håndteringen av deres jøder og at problemet nå kommer til å bli løst. Irvings kommentar om disse bemerkningene avviker mellom de to utgavene som følgende:

1977: «*In Auschwitz, the defunct paraphernalia of death – idle since 1943 – began to clank again as the first trainloads from Hungary arrived.*»

1991: «*Four hundred thousand Jews were being rounded up in Hungary: the first trainloads arrived in Auschwitz as slave labor for the now completed I.G. Farben plant.*»

Som man kan se, endrer Irving den overstående passasjen fra å levne liten tvil at ungarske jøder ble sendt til Auschwitz med tog for henrettelse, til at de ble sendt dit som arbeidskraft i en I.G. Farben-fabrikk.⁹⁵ Videre fant Evans at Irving i 1991-utgaven hadde fjernet så godt som alle referansene til «utryddelsen av jøder», «den metodiske likvidasjonen av russiske jøder», og «utryddelsesmaskineriet» som var til stede i introduksjonen av 1977-utgaven. Dette har blitt byttet ut med mer vage referanser, som «den jødiske tragedie», «den nazistiske mishandlingen av jødene», eller «hele tragedien». En annen dramatisk endring som ble funnet, er hvordan referansene til «drapsmaskineriet» og «utryddessenteret i Treblinka» har blitt fjernet og byttet ut med nytt materiale som omhandler Himmlers besøk til Auschwitz 18. juli 1942, som siterer Albert Hoffmann, en SS-mann som ledsaget Himmler på visitten. Her blir det sagt at mishandling skjedde, men at han sår sterk tvil om framstillingen av grusomhetene som ble kjent gjennom pressen i ettertid. Irving benekter at det finnes noen form for dokumentarisk bevis for at Himmler overså henrettelsen av et toglass med jøder ved denne anledningen, og legger til at verdens aviser ved slutten av 1945 var fulle av grunnløse, uhyggelige rykter om «dødsfabrikker», komplett med dødelige gasskamre.⁹⁶

I tillegg til disse eksemplene, fant Evans flere bemerkelsesverdige endringer i 1991-utgaven av boken, hvor referanser til utryddelsesleirer og henrettelsen av jøder på generelt grunnlag enten har blitt fjernet fullstendig, eller omskrevet slik at det i stor grad kan tolkes som rykter eller overdrivelser. Konklusjonen Evans kom til etter å ha nøye sammenlignet disse to utgavene, var at 1991-utgaven av *Hitler's War* på ingen måte støtter opp om Irvings påstand om at han under ingen omstendigheter har benektet Holocaust. Han konkluderer

⁹⁵ David Irving, *Hitler and Holocaust Denial*: 56

⁹⁶ David Irving, *Hitler and Holocaust Denial*: 56

videre med at 1991-utgaven dermed passer godt innenfor rammene av de fire kjernepunktene for holocaustfornektelse: de minimerer antallet drepte jøder; gasskammer blir kun omtalt i sammenheng med grunnløse rykter; de insisterer på at Hitler og naziledelsen kun ville deportere jødene, ikke henrette dem; de daterer omtalen av gasskamre til etterkrigstida, mens omtaler fra krigsårene blir ignorert.

David Irving oppgir også sin Hermann Göring-biografi fra 1989 som bevis for sin uskyld, men også her gjorde Evans graverende funn som slo tilbake på ham. Den lengste referansen til Holocaust i denne boken viser seg å argumentere for at det ikke var noe systematisk utryddelse av jøder; at Göring – på samme måte som Hitler – ikke visste noe om drapet på jøder i Øst-Europa; at den offisielle holdningen til naziregimet kun var å deportere jødene, og at hvis mange døde, var det et resultat av en generell brutalisering av krigen, ikke på grunn av en overliggende plan om å utrydde dem. Videre fant Evans flere referanser som viser Görings påståtte uvitenhet om som hadde foregått. Han blir blant annet sitert for å ha sagt under avhør etter krigen at utryddelsesleirene bare var propaganda, og at han alltid hadde trodd leirene var plasser folk ble sendt til for å utføre nyttig arbeid. Göring minner også sin forhører interessant nok om at historier om grusomheter fra første verdenskrig viste seg ikke å stemme.⁹⁷

David Irving har med andre ord veldig tydelig endret sitt syn på Holocaust i årene mellom de to utgavene av *Hitler's War*, hvor Lipstadt som nevnt tidligere sa at Zündelrettssaken i 1988 representerer vendepunktet. Han gikk altså fra ikke nødvendigvis veldig kontroversiell skeptisisme rundt Hitler og hans rolle i Holocaust, noe Evans definerer som «soft-core denial» – som man kan trekke fra 1978-utgaven – til regelrett benektelse, bortforklaring og unnskyldning, spesielt i forhold til Hitler. Evans konkluderer dermed med at arbeid gjort av Irving før 1988 ikke er relevant i forhold til rettssaken og hvorvidt det kan forsvares at Lipstadt i hennes bok utgitt i 1994 kalte Irving en holocaustfornekter. Derfor ble de to andre bøkene Irving oppgav som bevis for sin uskyld, *Von Guernica bis Vietnam* (1982) og *The Trial of the Fox* (1977), ansett som ikke relevant da de ble skrevet på et tidspunkt før hans syn på Holocaust endret seg og ble radikalisert mot slutten av 1980-tallet. Lipstadt er rimelig klar når hun skriver at Irving forut før Zündel-saken i 1988, aldri benektet at et forsøk på utslettelse av jødene hadde funnet sted, men at det nettopp endret seg med denne saken.⁹⁸ Dermed har hun sitt på det tørre siden hun omtaler Irvings nåværende syn, og ikke hva hans syn eventuelt var mange år tidligere.

⁹⁷ David Irving, *Hitler and Holocaust Denial*: 58

⁹⁸ Lipstadt (1994): 162

5.3 Evans' funn

I'm forming an association especially dedicated to all these liars, the ones who try to kid people that they were in these concentration camps. It's called 'The Auschwitz Survivors, Survivors of the Holocaust, and Other Liars' – A.S.S.H.O.L.E.S. – David Irving

Evans gikk altså gjennom bøkene Irving la fram som forsvar mot Lipstadts påstander, og fant samtlige fire elementene han mener en vil finne igjen hos en holocaustfornekter. Men Evans og hans assistenter gikk grundigere til verks, og gikk i tillegg gjennom store deler av Irvings virke etter 1988 – det være seg artikler, bøker eller taler – for å se om de kunne finne mer som passet inn i «modellen». Det første er altså spørsmålet rundt antallet omkomne jøder, eller mer spesifikt påstanden om at tallet vi opererer med i dag, cirka 6 millioner, er kraftig overdrevet.

5.4 Nummerspillet

Hva de fant her samsvarer i stor grad med det de fant da de sammenlignet de to utgavene av *Hitler's War*, nemlig at Irving ikke virker å ha vært spesielt opptatt av dette spørsmålet før på slutten av 1980-tallet. I et intervju fra 1986, uttaler han blant annet at seks millioner nok kan være marginalt overdrevet, men at de som legger fram minimumstall på 100,000 tilhører en gruppering hvis teorier ligger helt i ytterkanten. Irving ble under Zündel-rettsaken i 1988 spurt om hva hans syn på tesen om at Holocaust – representert som påstanden om at seks millioner jøder ble utryddet som et resultat av en systematisk politikk i Nazi-Tyskland – var. Hans svar var han ikke var kjent med noe bevis for at tallet faktisk var seks millioner, og at det må ha vært i størrelsesorden 100,00 eller mer – men helt klart mindre enn seks millioner.⁹⁹ Han sår også tvil om tallene man opererer med når det gjelder antall drap utført av *Einsatzgruppen* – det vil si grupper av frivillige fra ulike SS-avdelinger, det tyske politiet og SD, som myrdet en og en halv millioner sivile, heriblant en million jøder på Østfronten¹⁰⁰ – når han sier at tall rapportert fra soldater ute i felt ikke er til å stole på siden de ikke hadde tid å «telle». Og, at det var sannsynlig at ledere overdrev tallene for å bevise at de gjorde en «jolly good job».¹⁰¹

Utover 1990-tallet brukte Irving en rekke argumenter for å støtte opp under minimaliseringen av antallet jøder nazistene drepte, med et bredt spekter av talldata. Når det for eksempel gjelder Auschwitz, opererer han på dette tidspunktet med tall som varierer fra

⁹⁹ Evans (2002): 123

¹⁰⁰ <http://snl.no/SS> (16.2.2014)

¹⁰¹ Evans (2002): 124

25,000 til 100,000 drepte, hvor samtlige av disse omkom på grunn av epidemier og ikke i gasskammer. Han angrep også Yad Vashem, en israelsk nasjonalinstitusjon og museum viet til minnet om de seks millioner drepte jødene, hvor han påsto de kun hadde kommet opp med tre millioner navn, der flere gikk igjen i listene flere ganger. Han mente seks millioner var et tall de hadde beregnet ut fra en sammenligning av jødiske befolkningstall i Europa i 1929 og 1946, og som ikke hadde noe rot i dokumenterte historiske fakta. Når så spørsmålet om hvor de manglende jødene så har blitt av, har han ingen betenkeligheter med å ignorere sitt eget krav om dokumentasjon når han påstår mange faktisk overlevde krigen og ble fraktet til Palestina og gitt nye identiteter av den sionistiske undergrunnsbevegelsen.¹⁰² Evans mener Irving har hentet mange av disse ubegrunnede spekulasjonene fra de tidligere nevnte Holocaustfornekterne Paul Rassinier og Arthur Butz.

Evans gjennomgang av Irvings materiale viser at han de senere årene kun med unntak av ett tilfelle har anslått antallet omkomne jøder til over en million, i et intervju med en australsk journalist hvor han beregnet tallet til å være mellom en og fire millioner.¹⁰³ Han har også konsekvent uttalt at de jødene som faktisk omkom, gjorde det på grunn av sykdommer og underernæring, samt en generell krigsbrutalitet, spesielt på østfronten. Men også dette mener Irving nazistene delvis kan unnskyldes for: den utstrakte bombingene av infrastruktur og den tyske farmasøytiske industri utført av amerikanerne og britene ødela tyskernes forsyningsveier og deres produksjon av medisiner, som førte til at forsyningene til fangeleirene uteble. Det er derfor ingen tvil om at David Irving aktivt har gått inn for å forsøke å minimere tallet omkomne jøder i tysk regi, uten å ha det gyldige kildematerialet for å bygge opp om sine argumenter mot det etablerte tallmaterialet som omfavnes av de aller fleste historikere i dag. På bakgrunn av Evans funn kan man dermed konkludere med at Irving innehar i hvert fall en egenskap man forbinder med holocaustfornektelse; at seks millioner er en kraftig overdrivelse og at det reelle, mye lavere tallet kan sammenlignes med allierte drap på sivile.

5.5 Irvings syn på gasskamre

Et annet viktig moment i Holocaustfornekternes argumentasjon er benektelsen av at gasskamre under noen omstendighet ble brukt til henrettelse av jøder. Det er åpenbart at gasskamrenes eksistens undergraver fornekternes argument om nazistenes intensjonalitet; hvis de konstruerte bygninger hvis eneste oppgave var henrettelse av mennesker i stor skala,

¹⁰² Evans (2002): 126

¹⁰³ David Irving, *Hitler and Holocaust Denial*: 67

er det vanskelig å argumentere for at det ikke eksisterte en plan for «jødeproblemet». Derfor er «gasskammerproblematikken» en sak fornekterne har brukt mye tid og ressurser på å forsøke å motbevise. Blant argumentene som ofte brukes, er at gasskamrene egentlig var avlusingsstasjoner – altså bygninger de brukte til å avluse klær med Zyklon B i, at de var bomberom for tyske offiserer, og ikke minst at bygningene var oppført av sovjeterne etter leirenes frigjøring i propagandahensyn. Hvordan stiller så Irving seg til dette temaet? Evans gjorde igjen funn som utvilsomt peker i retning av fornektelse.

For som Irving som saksøker skrev i sitt tilsvaret til forsvaret: *det benektes at saksøker har benektet Holocaust; det benektes at saksøker har benektet at gasskamre ble brukt av nazistene som den viktigste metoden for å utføre denne utryddelsen; de kan blitt brukt noen ganger på en eksperimentell skala, noe han ikke benekter.*¹⁰⁴ [egen oversettelse]

Selv her tåkelegger Irving hva han egentlig mener med denne åpenbart selvmotsigende setningen. Han sier både at han ikke benekter at gasskamre var den viktigste metoden nazistene brukte for å utføre utryddelsen, og at de *kan* ha blitt brukt *noen ganger* i *eksperimentell skala*. Det ene utelukker det andre, så det er svært bemerkelsesverdig hvordan han kunne legge dette fram for retten. Uansett levner ikke Evans' funn noen tvil om at Irvings påstand for retten om at han ikke har benektet at gasskamre var den viktigste metoden for utførelsen av Holocaust, er fullstendig feilaktig. Helt siden Zündel-rettssaken i 1988 – da Irving selv uttalte at han hadde blitt omvendt etter å ha lest Leuchter-rapporten, som ble fullstendig diskreditert i den samme rettssaken¹⁰⁵ – har han gjentatte ganger uttalt at det ikke finnes noe autentisk dokumentert bevis fra krigsårene for at det eksisterte gasskamre i hverken Auschwitz-Birkenau, Chelmno, Belzec, Sobibor eller Treblinka. Han unngår også kategorisk å kalle leirene for utryddelsesleirer, med unntak av Chelmno, som i følge ham opererte i en svært liten skala, men da ved hjelp av skyting og ikke gassing.

Videre fant Evans flere offentlige uttalelser gjort av Irving som godt illustrerer hans fornektelse av gasskamrenes eksistens:

I juni 1989 uttalte han i et radiointervju at bygningene indentifisert som gasskamre i Auschwitz og Treblinka, ikke var det. Det var en myte og det var på tide at myten ble avvist. I mars 1990 er han sitert for å ha sagt at det maksimalt døde 30,000 i Auschwitz, omtrent det samme som britene drepte på en eneste natt i Hamburg [Operasjon Gomorrah; alliert

¹⁰⁴ David Irving, Hitler and Holocaust Denial: 68

¹⁰⁵ David Irving, Hitler and Holocaust Denial: 69

bombeangrep på Hamburg i juli 1943]. I 1998 uttalte han til en tv-reporter: «*Jeg er en gasskammerfornekter. Jeg fornekter at de drepte hundretusenvis av mennesker i gasskammer, ja.*»¹⁰⁶ I en tale i Tyskland i mars 1990, erklærte han at det ikke var noen gasskammer i Auschwitz, det var kun kopier [dummies] bygd av polakker i etterkrigstiden, akkurat som amerikanerne bygde kopiene i Dachau. Videre ble det sagt at han, og et økende antall andre historikere sier at Holocaust, gasskammerestablishmentene i Auschwitz ikke hadde eksistert.

Det er med andre ord liten tvil om at Irving også støtter opp om det andre momentet man forbinder med holocaustfornektelse: fornektelsen av at gasskammer på noe som helst tidspunkt ble brukt av nazistene til å utrydde et stort antall jøder. I tillegg er det altså direkte motstridende i forhold til erklæringen han kom med til retten.

5.6 Nazistenes intensjonalitet

Det tredje viktige momentet en finner i forbindelse med holocaustfornektelse er altså benektelsen av at det fantes en overordnet plan – eller program – som dikterte utryddelsen av Europas jøder. Evans funn viser at Irving allerede før han hadde forandret mening om antallet drepte og bruken av gasskammer, benektet at nazistenes drap av jøder var av systematisk karakter. Dette går hånd i hånd med hans tilsynelatende unnskyldende tilnærming til Hitler, hvilket man kan se tendenser til allerede tidlig i hans karriere som historiker. I 1986 uttalte han blant annet til reportere i Australia at han ikke stilte spørsmål ved tallet «seks millioner», eller om at jøder i det hele tatt ble drept, men om det faktisk var en tragedie beordret fra det høyeste tyske statsnivå, altså Hitler selv. Hvis hans hypotese var korrekt, betydde det at jødene var offer for vanlige kriminelle elementer som eksisterte i Øst-Europa. Ikke bare tyskere, men også østerrikerne, latviere, litauere, estlendere ble fôret med antisemittisme som rådet i samtiden, og oppmuntret av brutaliseringen som en krig bragte fram uansett. Disse menneskene hadde mistet familiemedlemmer i bombeangrep og ville ta havn på noen, så da Hitler beordret utvisningen, tok disse menneskene ut sitt sinne ut på hvem de kunne.¹⁰⁷ I 1988 fulgte han opp dette med å si at utryddelsen av jøder i Øst-Europa, på plasser som Kiev og Riga, var utført av individuelle kriminelle og forbrytere på bakgrunn de mest vanlige og motbydelige motiver, som grådighet og plyndringer. Disse mente han derfor den tyske stat og folk ikke kunne holdes ansvarlige for, selv om det – som Evans peker på – er en kjensgjerning at de på bakken som sto ansvarlige for disse handlingene for det meste hverken

¹⁰⁶ David Irving, *Hitler and Holocaust Denial*: 70

¹⁰⁷ David Irving, *Hitler and Holocaust Denial*: 71

var kriminelle eller forbrytere, men tjenestemenn som handlet på ordre fra den offisielle nazistaten via SS eller politiet.¹⁰⁸

I 1988, i den nå beryktede Zündel-rettssaken, uttalte Irving at han syntes mangelen på logikk når det gjaldt det påståtte statlig styrte programmet for den bevisste, hensynsløse systematiske utryddelsen av jøder i Auschwitz og andre plasser var fraværende. Han pekte på at hvis nazistene – som vi ellers kjenner som svært effektive og punktlig – hadde hatt et slikt utryddelsesprogram, var det merkelig hvordan hundretusenvis at jøder slapp fra oppholdet i disse leirene med livet i behold. Senere ved den samme anledningen, uttalte han helt eksplisitt at han ikke trodde det eksisterte noe overordnet policy i Det tredje riket for drap av jøder.¹⁰⁹ Men som Evans påpeker, er Irvings resonnement også her uholdbart, for Auschwitz var et digert kompleks som også fungerte som arbeidsleir. Dette var selvsagt Irving også klar over, for argumentet om at Auschwitz *kun* var en arbeidsleir uten en rendyrket utryddelsesfunksjon, er noe fornektene stadig vender tilbake til. Fakta er at Auschwitz var delt opp i flere satellittleirer, hvor Auschwitz III: Monowitz fungerte som slavearbeidsleir for I.G. Farbens framstilling av syntetisk gummi, mens Auschwitz II: Birkenau var den beryktede utryddelsesleiren.¹¹⁰ Når det gjelder overlevende fra de andre, rene utryddelsesleirene (Treblinka, Belzec, Sobibor og Chelmno), supplerte Irving ikke noe bevis for de påståtte overlevende, for faktum er at de knapt nok finnes, da svært få slapp fra disse dødsfabrikkene med livet i behold.

Også Wannsee-konferansen, kjent for de fleste som møtet mellom flere ledende nazister hvor jødernes skjebne ble forseglest i «den endelige, fullstendige løsning på jødespørsmålet», eller *Die Endlösung*, 20. januar 1942,¹¹¹ har Irving aktivt prøvd å bortforklare. Under Zündel-rettssaken uttalte han blant annet at det ikke finnes noe dokumentarisk bevis for at det under Wannsee-konferansen ble referert til utryddelsen av Europas jøder i det hele tatt, og at flere av deltakeren på konferansen ble avhørt etter krigen hvor de benektet at de var klar over konferansens egentlige betydning.¹¹² I en annen anledning har han sagt at Wannsee-konferansen kun var et møte på lavt nivå som i hovedsak tok opp forandringen i planene om behandlingen av Europas jøder: fra å skulle deportere dem til Madagaskar, til evakuering østover.¹¹³ Men som kjent var nazistene i stor grad forsiktede med å være eksplisitte når det gjaldt jødespørsmålet, og var derfor varsomme med ord og

¹⁰⁸ Evans (2002): 135

¹⁰⁹ Evans (2002): 136

¹¹⁰ <http://snl.no/Auschwitz> (16.2.2014)

¹¹¹ <http://snl.no/Wannsee-konferansen> (16.2.2014)

¹¹² Evans (2002): 136

¹¹³ David Irving, *Hitler and Holocaust Denial*: 72

uttrykk i dokumentasjonen. Den anerkjente Holocausthistorikeren og Auschwitz-eksperten Robert Jan van Pelt sier at nazistene hadde en intern policy for språkbruk, hvor de blant annet aldri eksplisitt snakket om utryddelse og i stedet brukte eufemismer som «spesialbehandling» eller «spesialtiltak». Ord som «gasskammer» skulle aldri brukes i dokumentasjonen,¹¹⁴ et faktum Holocaustfornekterne har brukt til sin fordel. Van Pelt har uttalt at nazistene selv var de første Holocaustfornekterne, fordi de benektet for seg selv at det skjedde. Det kom blant annet fram under avhør av Adolf Eichmann i 1961 at Wannsee-konferansen faktisk hadde handlet om nettopp drap og likvidasjon, bare at referatene – skrevet av Eichmann selv – var skrevet med eufemismer. Evakueringen østover, som Irving nevnte, var blant annet en eufemisme for «likvidasjon», noe deltakerne var fullt klar over.¹¹⁵ Dette måtte ha vært kjent for Irving, men han bortforklarer det med at Eichmann rett og slett var forvirret over hva han faktisk husket, og hva han hadde blitt fortalt basert på andre vitnemål.

På bakgrunn av Evans funn kan man igjen konkludere med at Irving også benekter dette viktige elementet av Holocaust, og på den måten føyer seg inn i rekkene av andre holocaustfornektere som aktivt fornektet nazistenes intensjonalitet, som Paul Rassinier og Austin J. App.

5.7 Bevisene for Holocaust

Det fjerde og siste prinsippet man finner igjen hos holocaustfornektere er at det ikke finnes noe konkret bevis for Holocaust, og at det som faktisk finnes er fabrikkert. Irving har ved flere anledninger omtalt Holocaust som «Holocaust-legenden», som ble oppfunnet av britisk krigstidspropaganda. «*Who invented the myth of the gas chambers? We did it. The English. We invented the lie about the gas chambers, just as we invented the lie about the Belgian children with their hands hacked off in the first world war*», uttalte han i mars 1990.¹¹⁶ Sammenligningen med de i mange tilfeller overdrevne grusomhetene som tyske soldater ble tilegnet i britisk propaganda under første verdenskrig, er her svært påfallende og interessant.

Irving mente historien om gasskamrene ble overlevert britene i 1942, fra en Gerhard Reigner, direktør for Genève-kontoret til *World Jewish Congress*¹¹⁷ fra 1939 til 1945. Det britiske utenriksdepartementet tvilte på historien og mente det kunne være oppspinn, så når de valgte å bruke den i propagandaøyemål, var det med viten om at den ikke var sann. Allerede her slår altså Irvings påstander sprekker; britene hadde altså ikke funnet opp denne

¹¹⁴ Morris, Errol: *Mr. Death: The Rise and Fall of Fred A. Leuchter, Jr* (1999): ~46 min

¹¹⁵ Roseman (2002)

¹¹⁶ Evans (2002): 137

¹¹⁷ http://snl.no/World_Jewish_Congress (16.2.2014)

historien selv, de hadde tvert i mot mottatt en rapport fra mennesker med kontakter i Sentral-Europa. Det finnes heller ikke noe bevis for at utenriksdepartementet så på rapporter om gassinger som usanne, de var ganske enkelt usikre, og de hadde på dette tidspunktet manglende bevismateriale.¹¹⁸

Et annet «problem» for Holocaustfornekternes påstander om manglende bevis for utryddelsesleirenes eksistens, er øyenvitneforklaringer. Også dette har Irving aktivt prøvd å bortforklare. Han uttalte blant annet i 1988 at han ikke anså hva en overlevende fra Treblinka kunne fortelle ham for å være troverdig bevis, for man kan ikke stole på de feilbarlige menneskelige minnene etter en traumatisk krigserfaring 40 år etterpå.¹¹⁹ I 1991 sa han at øyenvitner fra Auschwitz som påstår de har sett gasskamrene er løgnere; de representerte et interessant emne for psykiaterne. Øyenvitner som har gjennomgått traumatiske opplevelser, i dette tilfellet for 40 år siden, begynner å indusere merkelige tanker hos seg selv.¹²⁰ Irvings smakløshet ble godt framhevet i 1990, da han for et kanadisk publikum uttalte at mennesker ofte hevdet å være øyenvitner når det var store summer penger involvert. Videre sa han at for å overvinne den forferdelige pseudo-religiøse atmosfæren som omkranser tragedien kalt Andre verdenskrig, må man behandle disse små legendene med den latterliggjørelsen og smakløsheten de fortjener. For å illustrere poenget sitt, kom han med: «*I'm forming an association especially dedicated to all these liars, the ones who try to kid people that they were in these concentration camps. It's called 'The Auschwitz Survivors, Survivors of the Holocaust, and Other Liars' – A.S.S.H.O.L.E.S.*»¹²¹

Når konfrontert med overlevende fra Holocaust og hva de har å fortelle, har han i følge Evans' funn for vane å henge seg opp i små tekniske detaljfeil. Som da han i 1997 i en diskusjon med en overlevende på australsk tv spurte om hun hadde sett røyk stige opp fra krematoriet, noe hun svarte ja til. Men hvordan kunne det ha seg, spurte Irving, for krematorier utvikler ikke røyk; besøk ditt lokale krematorium og se for deg selv.¹²²

Irving, og holocaustfornektere for øvrig, mener altså beviset som eksisterer for Holocaust er fabrikkert. Men hvem mener han så står bak dette? Hvem kan ha interesse av å gjennomføre den enorme oppgaven det må være å fabrikere så store mengder dokumentarisk bevis? Ikke veldig overraskende er det jødene og Israel som får skylden, som gjennom tiår

¹¹⁸ Evans (2002): 139

¹¹⁹ Evans (2002): 140

¹²⁰ Evans (2002): 140

¹²¹ David Irving, Hitler and Holocaust Denial: 80

¹²² Evans (2002): 142

har mottatt enorme summer i oppreisning fra Tyskland¹²³. Dette synet samsvarer selvsagt med den gamle antisemittiske tankegangen om den jødiske konspirasjon, hvor jødene kontrollerer verden, og da spesielt gjennom økonomiske tiltak. I 1991 uttalte Irving at «den store løgnen» tillater jødiske svindlere å unnsnippe ustraffet og Israel til å torturere arabere og ignorere FN-resolusjoner. «Den store løgnen» er konstruert slik at den både rettferdiggjør på forhånd og på etterskudd de store forbrytelsene overlevende etter Holocaust gjennomfører i finansverden og ellers.¹²⁴ Ideen om at jødene bruker Holocaust til å vinne økonomisk og politisk terreng er ikke ny, og ble lagt fram av begge de tidlige fornektene App og Rassinier gjennom deres «The 6 Million Swindle» og «Did Six Million Really Die?». Her blir det blant annet argumentert for at jødene har brukt de påståtte seks millioner døde til å presse Vest-Tyskland til å betale reparasjoner. Men, som Evans peker på, så er denne argumentasjonen fallitt, da pengene Israel mottok var for omplasseringen av overlevende, ikke som kompensasjon for de døde. Hvis Israel ønsker å maksimere utbetalingene fra Tyskland, skulle man derfor tro de ville prøve å maksimere antallet overlevende heller enn antallet drepte.

At jødene har seg selv å takke for hva som skjedde med dem, virker å være et gjennomgangstema hos Irving. For selv om holocaustfornektene søker å redefinere hva Holocaust var og ikke var, er det vanskelig å benekte at jøder ikke i noen grad var offer for nazistenes vrede. For at kabalen skal gå opp, må de derfor forsøke å argumentere for at jødene på sett og vis bragte denne behandlingen på seg selv. I 1995 fortalte Irving et publikum i Florida hvordan jødene selv ikke var i stand til å forstå at antisemittisme oppsto fra deres egen oppførsel. Han erindret hva han visstnok sa til en leder av et jødisk samfunn i Louisiana: «*You are disliked, you people. You have been disliked for three thousand years. You have been hounded from country to country, from pogrom to purge, from purge back to pogrom, and yet you never asked yourselves why you're disliked. That's the difference between you and me. It never occurs to you to look into the mirror and say, why am I disliked? What is it that the rest of humanity doesn't like about the Jewish people, to such an extent that they repeatedly put us through the grinder? [...] If you had behaved differently over the intervening three thousand years, the Germans would have gone about their business and not have found it necessary to go around doing whatever they did to you.*»¹²⁵

Konklusjonen på også dette punktet må bli at Irving deler oppfatningen til holocaustfornektene om at bevis for Holocaust har blitt fabrikkert, fra britisk

¹²³ http://www.nytimes.com/2012/11/18/world/europe/for-60th-year-germany-honors-duty-to-pay-Holocaust-victims.html?_r=0 (16.2.2014)

¹²⁴ Evans (2002): 142

¹²⁵ David Irving, Hitler and Holocaust Denial: 88

krigstidspropaganda og massehysteri blant jødiske overlevende, til israelsk økonomisk og politisk manipulasjon. Hans syn på hvordan jødene fortjent bragte Holocaust på seg selv, er i stil og innhold intet mindre enn eksplisitt antisemittisk.

5.8 Konklusjon

På basis av funnene Evans og hans assistenter gjorde da de gjennomgikk David Irvings karriere etter det man har etablert som hans vendepunkt mot slutten av 1980-tallet, må konklusjonen bli at han uten tvil underskriver på de fire hovedprinsippene til holocaustfornektelse som beskrevet tidligere. Evans fant altså bevis for Lipstadts påstander om Irvings holocaustfornektelse både i hans publiserte historiske verk, samt gjennomgående i hans offentlige opptredener og uttalelser til media. Hvordan hans økende radikaliserings gjorde seg gjeldende gjennom 1980-tallet er også helt i tråd med det Lipstadt skrev i sin bok. Denne radikaliserings førte fram til at han mot slutten av 80-tallet ikke på noen som helst måte legger skjul på sine holdninger og meninger, som fra mitt ståsted i mange tilfeller virker å være av antisemittisk art.

Kapittel 6: Utfallet

6.1 Dommen

Utfallet av rettssaken ble presentert for retten 11. april 2000. 24 timer før dette mottok advokatene dommen, som de på sin side ikke fikk lov å dele med klientene før en time før den ble lest opp av dommeren. Siden Irving representerte seg selv, mottok han dommen samtidig som advokatene. Utfallet kom i form av en 350-siders dom levert av dommer Charles Gray, som begynte avsigelsen med en karakteristikk av Irving som en kapabel militærhistoriker med en «bemerkelsesverdig» kontroll over dokumentene, og hvis kunnskap om den andre verdenskrig var «uten sidestykke». Han var kapabel og intelligent, og hadde funnet mye nytt materiale.¹²⁶ Men denne tilsynelatende positive karakteristikken av Irving var bare å være en måte å mykne landingen på, for dommen i seg selv skulle vise seg å være et knusende nederlag for ham. For saken handlet ikke om Irvings virke som militærhistoriker, men om hans behandling av Hitler og jødene. Her konkluderte Gray at kritikken av Irving framlagt av forsvaret nesten uten unntak var velbegrunnet, og at de i 19 separate tilfeller hadde bevist at Irving hadde fordreid hva beviset – objektivt undersøkt – egentlig sa.¹²⁷ Videre sier dommen mye om hvordan en objektiv historiker burde framtre. En objektiv historikers plikt er å være å være upartisk i sin tilnærming til historisk bevis: han kan ikke velge og vrake uten å ha tilstrekkelig grunn.¹²⁸ Gray sier en objektiv historiker ikke ville støttet opp om ideen at Hitler ble holdt i uvitenhet om Krystallnatten fram til sent i prosessen, slik Irving argumenterer for i blant annet hans Goebbels-biografi.¹²⁹ Videre sies det at en historiker er berettiget til å spekulere, men at det må framstå som helt klart for leseren når han spekulerer og ikke resiterer etablerte fakta.¹³⁰ Når det kommer til gasskamrene, aksepterer ikke Gray at en objektiv historiker kan bli overtalt til at de kun var til avgassing [avlusing], da bevisene ikke levner noen tvil om at de også ble brukt til drap.¹³¹ Gray konkluderer med at tiltaltes kritikk i de fleste tilfellene er berettiget, og at Irving – objektivt vurdert – har behandlet det historiske beviset på en måte som ikke korresponderer med standarden man bør forvente fra en «samvittighetsfull» historiker. Irving har i disse tilfellene feilpresentert og forvrengt bevisene som var tilgjengelige for ham.¹³²

¹²⁶ Evans (2002): 234

¹²⁷ The Irving Judgment: 13.10

¹²⁸ The Irving Judgment: 13.24

¹²⁹ The Irving Judgment: 5.40, 13.16

¹³⁰ The Irving Judgment: 13.22

¹³¹ The Irving Judgment: 13.84

¹³² The Irving Judgment: 13.51

Men selv om Lipstads forsvar hadde bevist at Irving gjentatte ganger hadde feiltolket kildene og dratt misvisende konklusjoner ut fra dette, var det ikke tilstrekkelig rettfærdiggjørelse for saken deres. De måtte bevise at Irving hadde handlet med ideologisk overlegg; at forvrengingene av kildene var gjort på bakgrunn av et ønske om å stille Hitler i et bedre lys. Irvings forsvar til dette var at *hvis* han hadde feiltolket kildematerialet, var det i så fall uskyldige feiltolkninger eller misoppfatninger og ikke gjort med overlegg.¹³³ Dommeren presiserte at historikere er mennesker, de gjør feil; feiltolker dokumenter og overser materielle bevis, men at Irving gjentatte ganger har feilpresentert historiske bevis og dratt konklusjoner som ikke samsvarer med bevismaterialet. I tillegg har han gitt upålitelige kilder troverdighet og ignorert faktiske troverdige kilder.¹³⁴ Dommeren konkluderer med at han har funnet forsvarets historiografiske kritikk av Irving berettiget, og at Hitler gjennom Irvings tekster har blitt portrettert i et gunstig lys hvor skylden har blitt tildelt andre enn Hitler selv. Disse framstillingene støttes ikke av bevismaterialet. I tillegg blir det påpekt at han ikke ved en eneste anledning har sett Irvings påståtte feiltolkninger sette Hitler i et dårligere lys, de peker i alle tilfeller i retning av et ønske om å unnskyldes ham.¹³⁵ Disse feiltagelsene er derfor konsekvente til at de på noen som helst måte kunne unnskyldes som ærlige feil, og indikerer således at de har blitt gjort med overlegg som en del av en agenda fra Irvings side.

Irving blir også kritisert for hvordan han kritiserer autentisiteten til dokumenter det ikke virker å være noen grunn til å tvile på, annet enn at de ikke passet inn med hans egne teser, mens han samtidig omfavner tvilsomme dokumenter som støtter opp om tesene hans. Dette er dokumenter som i åpenbart større grad er åpne for debatt og som krever en viss skepsis – en skepsis Irving kun later å ha når det passer ham. Gray konkluderer med at Irving dermed framstår som dobbeltmoralisk på måten han behandler historiske kilder på.¹³⁶ Konklusjonen er det samme når det gjelder Irvings behandling av øyenvitner. Her framstår han høyst skeptisk til vitner fra for eksempel Auschwitz, som blant annet bekreftet bruken av gasskamre, samtidig som han stoler uforbeholdent på Hitlers adjutanter og andre som han selv har intervjuet.

Når det gjelder Irvings påståtte antisemittisme og rasisme var rettens konklusjon heller ikke her veldig oppbyggende for Irvings karakter. Det levnes ingen tvil om at Irving er

¹³³ The Irving Judgment: 13.138/Evans (2002): 235

¹³⁴ The Irving Judgment: 13.140

¹³⁵ The Irving Judgment: 13.141

¹³⁶ The Irving Judgment: 13.149

en antisemitt, hvis ord er rettet mot jødene, både individuelt eller kollektivt, i form av fiendtlig, kritisk, støtende eller hånlig kritikk av semittiske folkeslag, deres karakteristikkk og utseende.¹³⁷ Jøder og jødedommen er like åpen for kritikk som alle andre, men det poengteres at Irving gjentatte ganger har krysset skillet mellom legitim kritikk og fordomsfull sverting av den jødiske rase og folk.

Dommer Gray konkluderer med at Irving innehar alle karakteristikkkene til en holocaustfornekter. Han har gjentatte ganger kommet med støende påstander om Holocaust uten støtte fra, eller motsatt av hva historiske kilder sier. Han har de siste årene blitt mer politisk aktiv, hvor han regelmessig taler på kvasipolitiske møter. Innholdet i disse talene har ofte et regelrett pronazistisk og antijødisk slør, og han kommer med overraskende og ofte ubegrunnede påstander om naziregimet som søker å fraskrive dem ansvaret for de grusomme handlingene de påførte jødene. Han har ingen betenkeligheter med å blande seg med nyfascister og det later til at han på mange områder deler deres rasistiske og antisemittiske dommer. «*The picture of Irving that emerges from the evidence of his extra-curricular activities reveals him to be a right-wing pro-Nazi polemicist. In my view the Defendants have established that Irving has a political agenda. It is one which, it is legitimate to infer, disposes him, where he deems it necessary, to manipulate the historical record in order to make it conform with his political beliefs.*»¹³⁸

«*[...] It appears to me that the correct and inevitable inference must be that for the most part the falsification of the historical record was deliberate and that Irving was motivated by a desire to present events in a manner consistent with his own ideological beliefs even if that involved distortion and manipulation of historical evidence*»¹³⁹

Forsvaret fikk altså mer eller mindre uforbeholdent medhold på alle punkter relatert til Irvings virke som historiker, samt hans åpenbare antisemittiske ideologiske holdninger. Men det var tre påstander de enten ikke forsøkte, eller mislyktes i, å bevise autenticiteten til. Dette var påstandene om at Irving skulle tale på en antisionistisk konferanse i Sverige i 1992, hvor blant annet flere representanter fra terroristgrupperinger som Hezbollah og Hamas skulle delta, og at Irving visstnok skulle ha et selvportrett av Hitler hengende over skrivebordet sitt. I tillegg lyktes de ikke å bevise at påstandene rundt Goebbels' dagbøker i Moskva-arkivene, hvor Lipstadt skriver i notene til *Denying the Holocaust* at Irving brøt avtalen han hadde med

¹³⁷ The Irving Judgment: 13.101

¹³⁸ The Irving Judgment: 13.162

¹³⁹ The Irving Judgment: 13.163

de russiske arkivene, hvor han ble gitt tillatelse til å kopiere to mikrofiche-plater. Lipstadt påstår han tok flere plater, smuglet dem ut av Russland og kopierte dem uten tillatelse, som kan ha skadet platene og begrenset muligheten for framtidig bruk.¹⁴⁰

Tiltaltes manglende medhold på disse punktene fikk ingen utslag på utfallet av rettssaken som sådan. Dommen sier at selv om forsvaret mislyktes i å bevise sannheten i disse påstandene, har de andre punktene blitt bevist på en så overbevisende måte at disse tre punktene sett i sammenheng ikke kan anses som krenkende for Irvings rykte. Anklagene retten fant vesentlig sanne var altså at Irving har for sine egne ideologiske grunner gjentatte ganger med overlegg feilpresentert og manipulert historiske bevis; at han på det samme grunnlaget har portrettert Hitler i et urettmessig fordelaktig lys, spesielt i forhold til hans holdninger til og ansvar for behandlingen av jødene; at han er en aktiv holocaustfornekter, at han er antisemittisk og rasistisk, og at han blander seg med høyreekstremister som promoterer nynazisme. På dette grunnlaget lyktes derfor forsvaret å bevise rettfærdiggjørelse og Irvings injuriersøksmål ble derfor avvist.¹⁴¹

«It follows that there must be judgment for the Defendants»¹⁴²

6.2 Anken

På bakgrunn av det knusende nederlaget Irving møtte i retten, hvor han også ble dømt til å bære kostnadene til Lipstadt og Penguin Books, anslått til cirka to millioner pund¹⁴³, var det kanskje ikke veldig overraskende at han ønsket å anke dommen på stedet. I følge ham selv hadde han mislyktes med å forklare seg selv om de 19 påståtte tilfellene av forfalskning, og at dommer Gray hadde misforstått ham.¹⁴⁴ I det engelske rettssystemet må man imidlertid innhente tillatelse for å få lov til å anke fra lagmannsretten [Court of Appeal], så hans første henvendelse til dommer Gray hvor han erklærte at han ønsket å anke, ble derfor avvist. Høsten 2000 sendte så Irving en skriftlig anmodning til lagmannsretten hvor han framla at han ønsket å anke. Han argumenterte for at rettssaken hadde vært holdt i en ydmykende atmosfære med hysterisk fiendtlighet fra pressen, og at dommer Grays konklusjoner var direkte motstridende til bevisbyrden. Videre var ekspertvitnene partiske, motivert av store utbetalinger, og når det gjaldt Richard Evans, personlig hat.¹⁴⁵ I desember 2000 ble også denne anmodningen avslått av lagmannsretten, hvor det het at retten anså dommen som

¹⁴⁰ Lipstadt (1994): 180

¹⁴¹ The Irving Judgment: 13.166 – 13.168

¹⁴² The Irving Judgment: 14.1

¹⁴³ http://www.theguardian.com/uk/2002/may/22/irving_humanities (16.2.2014)

¹⁴⁴ Evans (2002): 236

¹⁴⁵ Lipstadt (2006): 291

korrekt i forhold til bevisene lagt fram av forsvaret til tiltalte. Men Irving ga seg ikke med dette, og la fram krav om en muntlig høring på bakgrunn av nytt bevismateriale han ikke hadde hatt tilgjengelig under rettssaken. Dette nye bevismaterialet bestod av 400 sider, blant annet en rapport skrevet av en Germar Rudolf, som i følge Lipstadt var en anerkjent holocaustfornekter, som påsto at gasskamrene var en umulighet.¹⁴⁶ I tillegg la han fram et vitnesbyrd fra en overlevende fange fra Auschwitz, Zoe Polanska Palmer, som påsto at hun aldri så noe som lignet hverken gasskamre eller røykspyende skorsteiner. Med dette sa lagmannsretten seg villig til å godta en høring, som ble lagt til juni 2001. Lipstadt og hennes forsvar bestemte seg for å kjøre samme linje som under rettssaken, og sendte materialet lagt fram av Irving til Jan van Pelt for en omfattende analyse.

Ankeforhandlingene kom opp for retten i midten av juni 2001, og Irving stilte altså nå med forsvarsadvokater. Han begynte med å argumentere for at selv om Irving kanskje var en slurvete historiker, var han ikke en bevisst løgner, og at han bare hadde kommet fram til rimelige alternative forklaringer.¹⁴⁷ På dag to av høringen annonserte Adrian Davies, Irvings forsvarsadvokat, at de ville trekke tilbake rapporten fra Rudolf og vitnemålet fra Palmer. Det ble ikke oppgitt noen grunn til denne tilbaketrekingen, men den mest sannsynlige slutningen å dra er at Irvings advokater innså at disse ikke kom til å holde vann mot grundig analyse. Resultatet av høringen ble derfor ikke veldig overraskende at anken ble avslått, og at dommen sto i sin helhet. I tillegg ble Irving beordret til å betale saksomkostningene til Lipstadt og Penguin Books.

6.3 Konsekvenser

Rettssaken fikk som kjent svært mye oppmerksomhet og ble omtalt av presse over hele verden. Det går derfor utenfor rammene til denne undersøkelsen å analysere i detalj hva som ble sagt, og hva det eventuelt har fått å si for faget som helhet. Samtidig er det på sin plass å se litt på hva som ble sagt etter dommen ble avsagt. At Irving i det hele tatt gikk til sak mot Lipstadt og hennes forlegger vitner om god tro på seg selv og sitt arbeid, selv man kanskje skulle tro at han hadde reflektert litt over hva utfallet kunne bli. At Lipstadt med forleggeren og et stort apparat av jødiske, økonomiske støttespillere, ville forberede et massivt forsvar for å bevise at hun var uskyldig i injurier, og at konsekvensen av dette ble at hans arbeid kom til å bli nøye gjennomgått i sømmene. Var det verdt det? Hva gjorde egentlig denne saken med Irvings omdømme?

¹⁴⁶ Lipstadt (2006): 292

¹⁴⁷ Lipstadt (2006): 294

En uke etter dommen i saken hadde falt, uttalte Irving at han mente han hadde vunnet saken, fordi hans navn hadde oppnådd stor anerkjennelse, og at pluset eller minuset foran navnet etter hvert ville viskes bort.¹⁴⁸ Om minuset foran navnet hans ble visket bort er nok åpent for diskusjon, men at han oppnådde voldsom oppmerksomhet rundt seg selv er korrekt. Han var gjest i en rekke TV-programmer i sitt hjemland Storbritannia og han fikk mulighet til i stor grad å uttale seg som han ønsket. Som Evans påpeker representerte dette et problem: media hadde ikke forberedt seg godt nok til å intervju Irving, og han fikk uttale seg mer eller mindre helt uforfektet.¹⁴⁹ Han plukket det han ville ut fra dommen og framstilte seg således i et bedre lys, uten at han i tilstrekkelig grad ble utfordret. Som vi har sett, er realiteten at dommen framstår som et helt uforbeholdent nederlag for ham. Selv om hans eget syn var at han hadde tapt rettssaken men vunnet medias gunst, var de fleste sakene som ble skrevet om ham negative. En analyse gjort av 55 avisartikler publisert fra 12. til 17. april 2000, viste at mindre enn 15 artikler hadde omtalt ham som en begavet forsker, mens 40 hadde understreket hans handlinger som holocaustfornekter, 37 hadde lagt vekt på at han var en rasist, og 35 erklærte at han hadde forfalsket historie.¹⁵⁰

Irvings omdømme ble nok kraftig svekket i offentligheten etter denne saken, men hva med hans eget miljø? En naturlig antakelse er nok at han skuffet dem. For det første hadde han tapt saken, og det ble ikke tatt godt i mot i hans miljø av høyreekstreme og holocaustfornektere. Men det kanskje mest alvorlige sett i deres øyne var at han hadde vært nødt å gå tilbake på en del av sine påstander under rettssaken, og dette falt ikke i god jord. Ernst Zündel uttalte blant annet at det var synd for historiens sannhet og for historisk revisjonisme at David Irving ikke innehar den erfaringen som trengs for å kjempe i en politisk rettssak. Zündel sa videre at det var forbitrelse blant Holocaustfornekterne at Irving ikke hadde innkalt noen av dem som ekspertvitner, og at de videre stilte seg uforstående til at han hadde forsøkt å distansere seg fra dem. Robert Faurisson uttalte at Irvings kunnskap om Holocaust rett og slett var for dårlig, og at han dermed stod på vaklende grunn i rettssalen. Irving kunne ikke anses som en talsmann for historisk revisjonisme.¹⁵¹ Det kunne dermed se som om Irving rett og slett ikke hadde så mange venner igjen.

Men Irving høstet fortsatt støtte, og akkurat hvor denne støtten kom fra er kanskje overraskende. For det var fortsatt flere faghistorikere som forsvarte ham, selv etter at

¹⁴⁸ Evans (2002): 243

¹⁴⁹ Evans (2002): 242

¹⁵⁰ Evans (2002): 243

¹⁵¹ Evans (2002): 243

dommen på de aller fleste måter hadde avkledd ham. Denne støtten kom i hovedsak fra tre historikere: John Keegan, Donald Cameron Watt og John Erickson. Keegan og Watt var som nevnt vitner i Irvings forsvar, selv om det måtte en rettskjennelse til. Erickson, en pensjonert professor ved Edinburgh University, mente dommen var feilslått. Irving hadde ikke fornektet Holocaust, men kun trivialisert det gjennom å distansere seg fra framstillinger om industrialisert tilintetgjørelse.¹⁵² Slike utsagn vitner om dårlig innsikt i saken, for som vi har sett, er denne beskrivelsen per definisjon holocaustfornektelse. Keegan på sin side mente Irvings behandling av Holocaust var et lite, men forstyrrende element i hans arbeider, som ellers bar preg av et solid fundament av faglig kvalitet, fotnoter, bibliografier og kildereferanser. Problemet med Irving, mener Keegan, er at hans ønske om å sjokkere; hans smak for kontroverser, er for stort.¹⁵³ Keegan mente også diskusjonen rundt ‘politisk korrekthet’ var et relevant moment i denne diskusjonen. Watt uttalte at de fleste profesjonelle historikere anså Irving som en historiker med anseelse, og at det kun var dem som identifiserte seg med ofrene for Holocaust som var uenige. For disse, representerte Irvings uttalelser blasfemi på linje med pedofili.¹⁵⁴

Dommen i denne saken taler egentlig for seg selv. Irvings rennommé som historiker ble fullstendig lagt i grus og det han måtte ha hatt av anseelse forut før saken, ble nå tatt fra ham. Det vil alltid være noen som støtter en mann som Irving, både sett i lys av hvilke synspunkt han forfekter, men også hans enestående evne til å provosere – en egenskap mange vil mene har verdi i seg selv. Dommen beviser uansett en gang for alle at Irving med rette kan kalles en holocaustfornekter.

¹⁵² Evans (2002): 247

¹⁵³ Evans (2002): 249

¹⁵⁴ Evans (2002): 251

Kapittel 7: En norsk debatt

7.1 Hans Fredrik Dahls brannfakkel

Injuriesøksmålet den kontroversielle historikeren David Irving førte mot Deborah Lipstadt og Penguin Books, førte altså til det komplette nederlag for ham. Lipstadt fikk medhold på så godt som på alle punkter, og retten erklærte at Irving både var en historieforfalsker, en antisemitt, en holocaustfornekter og en rasist. Akkurat hvor godt hans navn og rykte var forut for denne saken kan nok diskuteres, men resultatet førte i hvert fall ikke til en økning i hans støtte utenfor ekstremistiske miljøer. Irvings produksjon ble fullstendig avkledd av Evans' svært omfattende rapport, og etter dette ble det naturlig nok vanskelig å tillegge Irving mye anseelse. Men selv om han lenge forut for denne saken hadde et frynsete rykte, fostret han støtte og sympati fra enkelte velrennomerte historikere. Her i Norge kom denne støtten blant annet fra den velkjente historikeren Hans Fredrik Dahl; en støtte som resulterte i en historikerstrid som raste via debattinnlegg i norske aviser over en lengre periode fra sommeren 1996. Jeg har valgt å se nærmere på denne debatten da den i essens stiller mange av de samme sentrale spørsmålene som senere ble tatt opp – og besvart – i rettssaken noen år senere. Debatten er interessant ikke bare på grunn av innholdet, men også på bakgrunn av tidspunktet den kom på. Det beviser blant annet at Irving og hans arbeider var svært omdiskuterte flere år forut før rettssaken, selv her i Norge. Det beviser kanskje også at historikermiljøet i Norge ikke bare er opptatt av problemstillinger som kun tar opp norske forhold, men også evner å diskutere tema som opptar historievitenskapen på et internasjonalt plan. Dette i strid med noe av kritikken Odd-Bjørn Fure etter hvert kom med i sin pamflett *Kampen mot glemselen – Kunnskapsvakuum i mediesamfunnet*, hvor han kritiserer norske historikere for ikke å ta til motmæle mot Dahl og hans retorikk, og mener debatten sier noe om situasjonen og utviklingen i medie-Norge og «de intellektuelles rolle og prioriteringer i Norge».¹⁵⁵ Det er i følge ham, et problem at historikerstanden i Norge i hovedsak har konsentrert seg om norsk historie og hatt en for svak internasjonal orientering, spesielt i henhold til europeisk historie.¹⁵⁶ Og selv om debatten til å begynne med nok hadde et noe polemisk tilsnitt, beveget den seg etter hvert ut av Dagbladets kronikkspalter, via Morgenbladet og Fures pamflett, og inn i en større bevissthet. Debatten, akkurat som Irving vs. Lipstadt, tok opp og fikk fram flere sentrale poeng som er interessante sett i et historiefaglig perspektiv. Selv om Dahl gradvis roet ned noe av retorikken, fram til han

¹⁵⁵ Fure (1997): 10

¹⁵⁶ Fure (1997): 49

regelrett gjorde full retrett etter resultatet av rettssaken ble lagt fram noen år senere, fikk nok hans omdømme seg en knekk hos mange. Hva var det denne debatten gikk ut på, og hvordan kan den ses på i sammenheng med rettssaken som fulgte noen år senere?

7.2 David Irving: En fremragende kildekritiker?

Det hele startet da Hans Fredrik Dahl skrev et debattinnlegg i Dagbladet 25. juni, 1996, under tittelen *Sår som ikke gror*. Innlegget starter ved å peke på hvordan konfliktnivået i debatten rundt andre verdenskrig ser ut til å tilspisses heller enn å avta etter hvert som tiden går, og da spesielt gjennom hvordan enkelte grupperinger søker å hevde kontroll på debatten. Han eksemplifiserer dette ved å nevne hvordan jødiske lobbygruppers protester tilsynelatende hadde ført til at forlaget St. Martin's Press hadde stoppet publiseringen av Irvings da aktuelle bok, *Goebbels: Mastermind of the Third Reich*. Dette var resultatet av at disse aksjonistene hadde spredt en oppfatning om at boken var en skjult apologi for Hitler, mens Dahl på sin side mente den er en «tvers igjennom faglig monografi underbygd av et enormt kilde- og notestoff». Påstandene er grunnløse, og han går så langt som å påstå at han kan stå inne for dens faglige kvalitet selv. I tillegg ytret Dahl noen hyllende ord om Irving som skulle forfølge ham lenge: «(Irving er) den fremste kildekritiker innen nazismens historie i dag». Det hele blir enda mer interessant når han velger å sette kritikken av Irvings bok opp mot utgivelsen av en annen kontroversiell bok som kom omtrent samtidig, nemlig Daniel J. Goldhagens «*Hitler's Willing Executioners*». Goldhagen legger her fram en teori om at tyskerne var vesentlig forskjellige fra andre folkeslag – spesielt i forhold til antisemittisme – som var del av den tyske identiteten og var resultatet av en utvikling over flere hundre år. «Jødespørsmålet» var derfor allerede et etablert faktum før nazistene kom til makten, og majoriteten av den ordinære tyske befolkningen var således «nazistenes villige håndlangere».¹⁵⁷ Dahl setter altså utgivelsen av denne boken, som han mener det har vært «hysterisk oppslutning» rundt, opp mot kritikken av Irving og hans bok. Han mener det smaker av «ideologi, smalsporethet og etnosentrisme» at Goldhagen høster gode kritikker, positiv oppmerksomhet og gode salgstall. Det bør selvfølgelig i den sammenheng nevnes at Goldhagens bok både i samtiden og i ettertid ble sterkt kritisert av flere respekterte historikere, bl.a. av Christopher Browning, som også vitnet i rettssaken mellom Irving og Lipstadt.

¹⁵⁷ <http://www.history.ucsb.edu/faculty/marcuse/classes/33d/projects/bat101/TietjenGoldhagenRev.htm>
(16.2.2014)

Reaksjonene lot ikke vente på seg, og først ut var historikeren Rolf Hobson ved Institutt for Forsvarsstudier. Hobson gikk ut og skrev et forholdsvis krast tilsvare til Dahl i Dagbladet, hvor han blant annet blir kritisert for å konspirere rundt grunnene til at Irvings bok hadde møtt motstand mens Goldhagens bok høstet ros.¹⁵⁸ Hobson peker på at Irving i 1992 ble bøtelagt i München for å ha hevdet at ingen ble drept i Auschwitz, og at episoder som dette var den egentlige grunnen til protestene mot Irvings siste bok. Dahl overser også de rent faglige betenkelighetene bak å publisere en slik forfatter. I tillegg blir han kritisert for ikke å fortelle hele sannheten når det gjelder mangelen på kritikk rundt Goldhagens *Hitler's Willing Executioners*, hvor faghistorikere i spesielt Tyskland kritiserte den gjennom en lang rekke artikler i bl.a. Die Zeit og andre seriøse, tungtveiende aviser. Det er liten tvil om at Hobson insinuerer at Dahl farer med den gamle antisemittiske forestillingen om jødisk verdensherredømme, når han retorisk spør «Finnes det kanskje en verdensomspennende makt som kan gjøre det ulovlig å komme med uønskede utsagn om Hitlers jødeutryddelse i Frankrike, som kan kneble Irving i USA, og som har stor nok makt til å sikre Goldhagen bred internasjonal omtale?». ¹⁵⁹

7.3 Videre debatt

Dette satt startskuddet for en langvarig feide med debattinnlegg som i hovedsak gikk i Dagbladet – hvor den startet – men også i Morgenbladet og andre aviser, mellom Hobson og Dahl, men etter hvert også andre historikere, som Odd-Bjørn Fure. Diskusjonen dreide etter hvert over til å ta opp flere interessante historiefaglige problemstillinger med Irving-debatten som bakteppe. Etter angrepet fra Hobson benektet Dahl at han i sitt opprinnelige innlegg på noen som helst måte hadde påstått at det står en jødisk konspirasjon bak fenomenene han beskriver, og at meningen var å belyse det han beskriver som en tendens til et skjerpet debattklima og «økte, ikke avtakende spenninger omkring historiske tolkninger av folkemord». ¹⁶⁰ Videre forsvarer han seg med at det er Irvings bøker han forsvarer, ikke Irvings tvilsomme politiske uttalelser. Han mener Irving skriver gode faglige bøker, som er basert på inngående og god kildegransking. Dahl siterer den anerkjente norske historikeren Øystein Sørensen når han skriver at Irving er en mester på å grave fram kildemateriale uavhengig av hva en måtte synes om hans øvrige virksomhet, og personlig mener han Irving er «den forfatter i dag som etter mitt skjønn anlegger det mest konsekvente kildekritiske

¹⁵⁸ Dagbladet, 1.7.1996: Rolf Hobson – *Jødisk lobby?*

¹⁵⁹ Dagbladet, 1.7.1996: Rolf Hobson – *Jødisk lobby?*

¹⁶⁰ Dagbladet, 17.7.1996: Hans Fredrik Dalh – *Vondt blod i forskning*

perspektiv i sine analyser». ¹⁶¹ Hvis man ser bort fra hva vi vet i dag om Irvings skjødesløse behandling av kilder etter utfallet av rettssaken, og ser på hva Dahl faktisk sier om Irving som offentlig person, belyser det en interessant problemstilling: i hvilken grad kan man se bort fra en historikers politiske og ideologiske standpunkter og vurdere arbeidet helt uavhengig fra det man vet? Kan man gå ut fra at det holder en høy nok faglig kvalitet, spesielt med tanke på objektivitet? Dahl mente åpenbart at man kan se bort fra Irvings svært tvilsomme offentlige uttalelser, hans koblinger til ekstreme miljøer samt hans ideologiske vinklinger, og at vi kan skille mellom den offentlige personen David Irving og forfatteren David Irving. Irving har alltid vært en kontroversens mann og det virker som han aldri heller har prøvd å dempe sin provoserende retorikk, noe Dahl vedkjenner da han skriver «at det like fullt kan settes opp en katalog over Irving-uttalelser som for de fleste av oss ville være frastøtende, er sikkert nok.» «[...] Men det er altså uttalelser, ikke bøker». ¹⁶² Så det Dahl egentlig sier, er at vi må kunne vurdere Irvings arbeider helt uavhengig av *personen* David Irving. Fure spør: «Kan en person som i politiske uttalelser kategorisk benekter at det fantes utryddelsesleirer i Det tredje rike, skrive faglig forsvarlige bøker om det samme tema?» ¹⁶³ Ideen om at man kan skille sak og person på den måten er jo kanskje i og for seg nobel, men det er åpenbare problemer med den. Irvings ideologiske og politiske standpunkter er av så utpreget art, hans uttalelser og retorikk bærer et så åpenbart preg av et ønske om å provosere, at det blir vanskelig å argumentere for at det ikke kan ha påvirkning på hans arbeid som kildegransker og historiker. Resultatet av rettssaken noen år senere beviste jo nettopp dette, men som vi kan se, virker det allerede når denne debatten pågår i Norge åpenbart for de fleste historikere at Irvings arbeider ikke er til å stole på. Hobson peker på en del av problematikken rundt dette når han beskylder Dahl for å fremme det han kaller for en «funksjonsdeling innen media, hvor mediene er fullstendig skilt fra hverandre uten at noe «skvulper gjennom fra det ene til det andre». ¹⁶⁴ Kan vi fortsatt se på Irving som den fremste kildegransker- og jeger, så lenge han ikke benekter Holocaust mellom to permer? Nei, mener Hobson. En historiker må innestå for hele sitt faglige omdømme uansett hvor han uttaler seg om et tema på sitt felt. Det er jo nettopp på bakgrunn av sin påståtte faglige tyngde at Irving forneker Holocaust; han støtter seg jo på sin kjennskap til kildene når han sier det ikke finnes bevis for bl.a. gasskammer i Auschwitz, den systematiske utryddelsen av jødene, og så videre. Hadde ikke Irving vært kjent gjennom sitt virke som forfatter av historiebøker, ville det nok vært få som hadde brydd seg om, eller viet

¹⁶¹ Dagbladet, 31.7.1996: Hans Fredrik Dalh – Tilfellet David Irving og nazismen

¹⁶² Dagbladet, 31.7.1996: Hans Fredrik Dalh – Tilfellet David Irving og nazismen

¹⁶³ Fure (1997): 9

¹⁶⁴ Dagbladet, 6.8.1996: Rolf Hobson – Dahls medie-fristed

hans kontroversielle uttalelser spesielt mye oppmerksomhet. Man må huske på at holocaustfornektelse som fenomen ikke ble tatt seriøst eller viet spesielt mye plass av historikere før særlig Irvings økende kontrovers og Lipstads bitende kritikk av ham i *Denying the Holocaust*. Denne bevegelsen ble ikke tatt seriøst, og det ble ansett som under faghistorikerens verdighet i det hele tatt å vie dem oppmerksomhet. Ved å møte holocaustfornektere til debatt kunne man også risikere å tildele dem troverdighet og økende oppmerksomhet, noe man ikke ønsket. Det var best å børste dem under teppet og håpe de forsvant. Dermed ble altså fenomenet i stor grad ignorert fram til spesielt Irving kom på banen, hvor han med styrke av å framstå som en merittert historiker fikk stor oppmerksomhet da han i økende grad kom med uttalelser som pekte i retning av Hitler-apologi og holocaustfornektelse. For selv om Irving hadde vært en kontroversens mann gjennom stort sett hele sin karriere, hadde mange av hans tidligere bøker fått skryt av anerkjente og tungtveiende historikere. Men dette var altså i hovedsak før den markante dreiningen man kan se hos Irving fra slutten av 1980-tallet, som Evans dokumenterte i sin ekspertrapport. Dermed er det påfallende at Dahl velger å forsvare ham i 1996, på et tidspunkt hvor de fleste som hadde fulgt den internasjonale debatten med tydelighet kunne se at Irving vanskelig kunne tas seriøst.

7.4 Historikeren vs. politikeren Irving

Etter hvert kunne man se en endring til en noe mindre bastant retorikk fra Dahl, hvor han blant annet går tilbake på påstanden om at «Irving var den fremste kildekritiker innen nazismens historie i dag», som han nedjusterer til «den fremste kildejeger- og kritiker i nazimens historiografi».¹⁶⁵ Men han opprettholder sitt poeng om at man kan holde kildearbeidet til Irving utenfor, og at hans bøker fortsatt har stor verdi. «At Irving faktisk har noe å gi her, skyldes verdien av hans kildearbeid, som jeg setter høyt (ikke hans fortolkninger; selvfølgelig, det ligger i argumentets natur)», skriver Dahl i nok et avisinnlegg i Dagbladet, august 1996.¹⁶⁶ Jeg synes dette er et interessant tilbakesteg for Dahl; er ikke bøkene til Irving et resultat av nettopp hans fortolkninger av kildematerialet?

I et innlegg i Morgenbladet i august 1996, sier Dahl at etter hva han vet, har Irving kun ved ett tilfelle levert «en grunnleggende kildekritikk m.h.t. *die Endlösung*, nemlig i påvisningen av at en skriftlig ordre fra Hitler om folkemordet faktisk ikke kan etterspores»¹⁶⁷,

¹⁶⁵ Dagbladet, 31.7.1996: Hans Fredrik Dalh – Tilfellet David Irving og nazismen

¹⁶⁶ Dagbladet, 12.8.1996: Hans Fredrik Dalh – Historie og ytringsfrihet

¹⁶⁷ Morgenbladet, 16.8.1996: Hans Fredrik Dalh – Debatten om Irving

og at dette således har ført til en fruktbar diskusjon i ettertid hvor andre historikere har imøtegått Irving i en saklig debatt. Men som Morgenbladets Lasse Midttun presiserer i samme avis noen dager senere, er denne tesen ikke dette noe nytt, og kan heller ikke krediteres Irving.¹⁶⁸ Hannah Arendt skrev i *Eichmann i Jerusalem: en beretning om det ondes banalitet* fra 1963 om hvordan Eichmann forklarte at hvis en ordre kom direkte fra Hitler selv, behøvde den ikke å være skriftlig; i Det tredje riket var der Führers ord lov. «Dermed hadde aldri Eichmann bedt om noen skriftlig ordre fra Hitler (det har aldri vært funnet noe dokument fra der Führer om ‘den endelige løsning’, og det har vel neppe eksistert heller)».¹⁶⁹ Irving har brukt fraværet av en slik ordre til å så tvil om hva Hitler faktisk visste, og om ansvarsfordelingen for beslutningene som ble tatt i Det tredje riket i et forsøk på å renske ham. Det ser ut som at Dahl henger seg på dette når han videre skriver «[...] og at man derfor ikke sikkert kan si hva han [Hitler] visste».¹⁷⁰ Debatten om hvor mye makt Hitler faktisk hadde har pågått lenge, og jeg synes det er merkelig at Dahl her egentlig kan påstå at det er noen tvil om Hitlers ansvar for *Endlösung*. Som nevnt tidligere i kapittel 5.1, la historikeren Ian Kershaw fram tesen om *Working Towards the Führer*, hvor hierarkiet i Nazi-Tysklands byråkrati la opp til at alle arbeidet henimot det som ble antatt var Hitlers vilje og mål. Og selv om Hitler av naturlige grunner ikke kunne detaljstyre hver enkelt ting, la han opp veiene og målene alle forsøkte å arbeide mot. I tillegg er det en kjensgjerning at nazistene var svært forsiktige med ordbruken når det gjaldt behandlingen av jøder og andre grupper de anså som mindreverdige, da dokumentasjonen er full av eufemismer som «spesialbehandling», «spesialtiltak» og «evakueringer».*¹⁷¹ Hvordan Dahl, som anerkjent historiker da kan la seg forlede av Irvings tåkelegging og kalle det «grunnleggende kildekritikk», framstår for meg merkelig.

Dahl beskylder i et innlegg i Morgenbladet høsten 1997 Rolf Hobson, Lasse Midttun og Hans Rustad for å avvise alle Irvings bøker på bakgrunn av at han skal ha benektet at nazistene utøvet folkemord. Han mener derimot at ingen så langt har framvist bevis for disse påstandene, annet enn gjennom «sitater og annenhånds stoff», og at Irving aldri har kommet med slike påstander i sine bøker.¹⁷² Dahl mener at å avskrive Irving på bakgrunn av hans politiske uttalelser prinsipielt er samme type problem som når også andre historikere opptrer som politikere, eller omvendt. Han nevner flere norske anerkjente historikere som kan ses på

¹⁶⁸ Morgenbladet, 23.8.1996: Lasse Midttun – Irving-debatten

¹⁶⁹ Arendt (1963): 150

¹⁷⁰ Morgenbladet, 16.8.1996: Hans Fredrik Dalh – Debatten om Irving

¹⁷¹ *Se kapittel 5.5 Nazistenes intensjonalitet

¹⁷² Morgenbladet, 6.9.1997: Hans Fredrik Dahl – Irving-debatten: en oppsummering

i den sammenheng: Sars (Venstre), Koht (Arbeiderpartiet) og Furre (SV). Poenget blir da å faktisk vise disse forhold, gjennom full og fordomsfri gransking av hans historieskriving, ikke bare påstå det.¹⁷³

På dette punktet slår Odd-Bjørn Fure tilbake med et sterkt argument: Irving hadde gjort nettopp dette, i forordet som han skrev til Leuchter-rapporten i 1989. Her skriver blant annet Irving: «*Nobody likes to be swindled, still less where considerable sums of money are involved. (Since 1949 the State of Israel has received over 90 billion Deutschmarks in voluntary reparations from West Germany, essentially in atonement for the "gas chambers of Auschwitz".) And this myth will not die easily: Too many hundreds of millions of honest, intelligent people have been duped by the well-financed and brilliantly successful postwar publicity campaign which followed on from the original ingenious plan of the British Psychological Warfare Executive (PWE,) in 1942 to spread to the world the propaganda story that the Germans were using "gas chambers" to kill millions of Jews and other "undesirables". As late as August 1943 the head of the PWE minuted the Cabinet secretly that despite the stories they were putting out, there was not the slightest evidence that such contraptions existed, and he continued with a warning that stories from Jewish sources in this connection were particularly suspect.*» og: «*The truly astounding results are as set out in this report: while significant quantities of cyanide compounds were found in the small de-lousing facilities of the camp where the proprietary (and lethal) Zyklon B compound was used, as all are agreed, to disinfect the plague-ridden clothing of all persons entering these brutal slave-labour camps, no significant trace whatsoever was found in the buildings which international opinion -- for it is not more than that--has always labelled as the camp's infamous gas chambers. Nor, as the report's gruesomely expert author makes plain, could the design and construction of those buildings have made their use as mass gas- chambers feasible under any circumstances.*»¹⁷⁴

Men Dahl mener åpenbart ikke dette er bevis nok, siden han uttaler i et intervju i Dagbladet februar 1997, at dette for han representerer undersiden av hans virksomhet, og at det er polemikeren, ikke historikeren Irving som har skrevet forordet.¹⁷⁵

¹⁷³ Morgenbladet, 6.9.1997: Hans Fredrik Dahl – Irving-debatten: en oppsummering

¹⁷⁴ <http://www.fpp.co.uk/Auschwitz/Leuchter/ReportIntro.html> (16.2.2014)

¹⁷⁵ Dagbladet, 26.2.1997: Polemikk fra Fure

7.5 Revisjonisme eller fornektelse?

Dahl synes også begrepet «holocaustfornekter» er upresist og åpent for tolkninger i flere retninger, og han er uenig i at å reise diskusjonen om hvor mange jøder som ble tatt av dage – og på hvilken måte – er å fornekte Holocaust. I tillegg synes han «Holocaust» i seg selv er en uklar betegnelse, og at man må skille mellom den nasjonale myte knyttet til det jødiske sorgarbeid, som er ideologisk preget, og jødemordene som historisk hendelse.¹⁷⁶ For å avdekke de historiske realiteter, trenger vi visst David Irving. Men som Hobson påpeker i sitt tilsvarende, så har Holocaustbegrepet en helt presis betydning innenfor både historieforskningen og i offentligheten, og det er det systematiske, byråkratiske og industrielle mordet på seks millioner mennesker.¹⁷⁷ Jødernes forhold til folkemordet er et tema i seg selv. Begrepet «Holocaust» har dermed en helt spesiell plass i den offentlige bevissthet, og er ensbetydende med Nazi-Tysklands industrialiserte folkemord, hvor den kanskje sterkeste representasjon er utryddelsesleirene og da spesielt gasskamrene. Hobson sier i samme artikkel at hvis man dermed fornekte gasskamrenes eksistens, fornekte man også det systematiske folkemordet, og det er nettopp dette Irving gjør. Som vi har sett ble begrepet «holocaustfornektelse» videre presisert av Richard Evans, som også inkluderer fornektelsen av at det eksisterte et overordnet program for utryddelsen av Europas jøder, at antallet drepte jøder er mye lavere enn seks millioner, og at Holocaust er en myte med utgangspunkt i alliert propaganda, opprettholdt av staten Israel. Men fornektelse av gasskamrenes eksistens må kunne sies å være et hovedanliggende for Holocaustfornekterne: klarer man å så tvil om dette, sår man tvil om framstillingen av Holocaust som helhet.

Hobson tar også fram et annet interessant poeng som er relevant for debatten rundt holocaustfornektelse og Irving-saken generelt, nemlig forskjellen mellom historisk revisjon og fascistisk revisjonisme. Han mener Dahl gjentatte ganger har satt likhetstegn mellom disse to vidt forskjellige fenomenene. Hobson påpeker helt korrekt at disse to ikke kan sidestilles. Historisk revisjon er den kontinuerlige prosessen historiefaget bedriver, hvor målsetningen hele tiden er å få fram den mest korrekte framstillingen av fortiden etter hvert som nye kilder og tolkninger krever en endring – eller revisjon – av spesifikke hendelser, tema, tidsepoker og så videre. Den «revisjonismen» som forbindes med holocaustfornektelse derimot, er ideologisk og politisk betinget, hvor man forlater enhver form for objektivitet til fordel for et allerede bestemt mål: å så tvil om, og trekke et glemselens slør over nazismens folkemord.

¹⁷⁶ Morgenbladet, 6.9.1997: Hans Fredrik Dahl – Irving-debatten: en oppsummering

¹⁷⁷ Morgenbladet, 20.9.1996: Rolf Hobson – På vei inn i tvilens Dahl

Oppnår man dette, vil det rådende synet på nazismen kunne endres og veien mot moderne former for høyreekstremisme kunne ryddes. Hobson sier videre at Dahl, ved å viske ut skillene mellom disse to fenomenene, legitimerer Irving og holocaustfornektelse, og at Dagbladet gjennom å tillate ham å komme med disse uttalelsene er den eneste ikke-fascistiske avisen i den siviliserte verden som har åpnet porten for revisjonistenes inntog.¹⁷⁸

7.6 Et kunnskapsvakuum?

Kritikken av norske media og hvordan norske historikere med noen få unntak hadde unnlatt å møte Dahls påstander, var også blant hovedpoengene i Odd-Bjørn Fures pamflett *Kampen mot glemselen – Kunnskapsvakuum i mediesamfunnet* som kom i februar 1997 og markerte en ny runde i debatten. Fure sier forskere har et ansvar for selv å bidra til å bygge opp «en kapital av kunnskap i offentligheten gjennom bidrag i aviser, radio og fjernsyn».¹⁷⁹ Videre mener han at et åpen liberalt samfunn også må ha plass til bøker fra personer som Irving, og at det ikke er holdbart å forby dem eller etablere lover som kriminaliserer forfattere med bestemte oppfatninger. Men for at det ikke skal skje et forfall i den historiske bevissthet og den politiske kultur, kreves det en offentlighet med kritisk oppmerksomhet, og at dette ansvaret hviler på et bredt spekter av yrker, fra journalister og forfattere, til kunstnere og forskere. At disse gruppene ikke har maktet å utføre sin «informerende og kritiske funksjon i dette spørsmålet», mener han er et særnorsk fenomen.¹⁸⁰ Dette utsagnet er basert på tre ting Fure mener skiller Norge fra flere andre vesteuropeiske land: for det første at vi mangler kvalitetsaviser som besitter omfattende kunnskap om europeisk historie; at historikere i andre land har bidratt til å bygge opp en kapital av historisk kunnskap i offentligheten gjennom aviser, fjernsyn og radio; samt at Irvings bøker i andre land har blitt imøtegått av kvalifiserte kritikere.¹⁸¹ Fure viser klare tendenser til akademisk elitisme når han så sier at vi rett og slett ikke har gode nok aviser i Norge. Mens de i utlandet har tungvektene som *Le Monde*, *Liberation*, *Die Zeit*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung* og så videre – aviser med fremragende historikere i redaksjonene, og med jevnlige bidrag fra universitetsansatte forskere – har vi ikke noe lignende i Norge.¹⁸² Og mens man i utlandet skiller «søppelstoffet» fra kvalitetsstoffet gjennom å ha rene tabloidaviser, er man nødt å finne seg i å finne alt i samme avis her til lands. Hva Fure vil fram til med akkurat dette, framstår for meg litt uklart. Går det

¹⁷⁸ Morgenbladet, 20.9.1996: Rolf Hobson – På vei inn i tvilens Dahl

¹⁷⁹ Fure (1997): 7

¹⁸⁰ Fure (1997): 27

¹⁸¹ Fure (1997): 28

¹⁸² Fure (1997): 35

ut over kvaliteten på artiklene at de er trykket i en avis som også inneholder såkalt «søppelstoff»? Han peker på at det er lett å tenke seg at det må være en permanent spenning mellom de to journalistiske grenene i avisens redaksjon, uten at han forklarer noe mer hva han mener med det. Nå er det også slik at avislandskapet her i landet som ellers i den vestlige verden har endret seg radikalt etter internetts voldsomme framturen. Såkalte nisjeaviser med mer tungtveiende artikler og redaksjonelt kvalitetsstoff er opplagsvinnerne. Både Dagbladet og VG har tapt store markedsandeler på papiravismarkedet, og satser nå mer og mer på nettutgavene. Blant annet Morgenbladet har lenge vært en opplagsvinner, og øker hvert år.^{183/184} Nå er problematisering rundt norske avisers utvikling utenfor rammene til denne oppgaven, men det er uansett interessant sett i forhold til hva Fure påstår er problemene med norsk presse. Han mener også å kunne se en langsiktig nedgang i kvaliteten, hvor norsk presse preges av «et nedadgående kunnskaps- og analysenivå».¹⁸⁵ Han sier dette er bakgrunnen for at Dagbladet i en årrekke har fristilt Dahl fra kvalitets- og dokumentasjonskrav. Fure setter så opp noen hypoteser som forsøker å gi en videre forklaring: Redaksjonen råder ikke over tilstrekkelig historiekunnskap til å vurdere og å kontrollere Dahl; hans akademiske tittel og grad påvirker Dagbladets vilje til å etterprøve kvaliteten på artiklene; markedshensyn har satt yrkesetikken til side, provokasjoner selger godt.¹⁸⁶

Til sist gjør Fure et poeng av at norske historikere i etterkrigstiden har trukket seg bort fra offentligheten, hvor de primært velger å forholde seg til egne forskningsmiljø og fagtidsskrifter. Igjen mener han dette er i sterk kontrast til situasjonen i andre vestlige land, hvor historikere gjennom jevnlige bidrag opprettholder en kollektiv historisk kunnskap i offentligheten.¹⁸⁷ Dette kan delvis forklare hvorfor Dahls hyllest til Irving ikke trigget en et større engasjement blant faghistorikere i Norge enn hva i hvert fall Fure mener ville vært på sin plass. Utviklingen i norsk presse sammen med historikerens retrett fra offentligheten og manglende engasjement i samfunnsdebatter, mener Fure har skapt et kunnskapsvakuum i mediesamfunnet: «*Dersom norske historikere hadde gitt jevnlige bidrag til pressen om*

¹⁸³ <http://www.kampanje.com/medier/article6507978.ece> (16.2.2014)

¹⁸⁴ <http://www.na24.no/propaganda/article3303403.ece> (16.2.2014)

¹⁸⁵ Fure (1997): 36

¹⁸⁶ Fure (1997): 37

¹⁸⁷ Fure (1997): 41

*forskningen om nasjonalsosialismen, hadde Dahls artikler knapt vært tenkelige. De forutsetter et kunnskapsvakuum».*¹⁸⁸

Debatten fortsatte med økt styrke etter Fures frontalangrep på Dahl, og Dahl fortsetter på nesten komisk vis sitt forsøk på å roe ned egen hyllest av Irving som «den fremste kildekritikeren innen nazismens historie». Den uforbeholdne hyllesten er nå redusert til «en av de fremste», eller «blant de ledende».¹⁸⁹ Han er nær ved å innta offerrollen når han beskriver hvordan han mottar brev fra akademikere som ber han trekke seg fra sin stilling på universitetet, og at dette kanskje vil føre til at folk vil granske hva han selv har skrevet for å lete etter svin på skogen. Hvis han har krenket noen er han «oppriktig lei seg».¹⁹⁰ Før debatten stilnet av, bragte Dahl enda et nytt element inn i debatten, nemlig kommunismen og folkemord i dets regi, hvor han mener dette representerer et minst like stort barbari i europeisk historie og som har kostet flere menneskeliv enn hitlerismen. Han hevdet videre at intellektuelle i vesten lenge har forsøkt å bortforklare dette, og at dette kan belyse hvorfor en tredjemann som Irving blir karakterisert som han gjør.¹⁹¹

7.7 Dommen

Etter dette stilnet den norske debatten av, til den knusende dommen mot Irving ble avsagt 11. april 2000. Dommen, som er gjennomgått tidligere, bekreftet langt på vei kritikken som ble rettet mot Dahls forsvar av Irving. Det ble slått fullstendig bein under hans påstander om Irvings fremragende evner i kildehandverket, og påstandene om at man kan skille mellom historikeren og den offentlige personen Irving. Fure uttalte at man etter dette kunne stille spørsmålsteget bak Dahls faglige dømmekraft. Men Dahl var ikke klar til å legge seg helt flat riktig enda, og mente han måtte se dokumentasjonen som lå til grunn for dommen før han kunne vurdere hvor feil han eventuelt hadde tatt.¹⁹² Den etterspurte dokumentasjonen skulle Dahl så ettertrykkelig få gjennom Richard Evans' *Lying About Hitler: History, Holocaust, and the David Irving Trial* (2001), hvor Evans har tatt hovedinnholdet i sin ekspertrapport og gitt det ut i bokform. Etter at Dahl hadde lest denne boken, skrev han et innlegg i sin faste spalte i Dagbladet i juli 2001, med tittelen *Så feil kan man ta*. Omsider gikk han tilbake på hva han hadde sagt og innrømmer at han tok feil: «Jeg tok feil. Evans-boka leverer en så ødeleggende kritikk av Irvings faglige status, selve hans håndverk som historiker, at jeg bare

¹⁸⁸ Fure (1997): 50

¹⁸⁹ Dagbladet, 27.2.1997: Hans Fredrik Dahl – Et svar til Odd-Bjørn Fure

¹⁹⁰ Aftenposten, 1.3.1997: Hans Fredrik Dahl – Irving, Dahl, og troverdigheten

¹⁹¹ Westlie (2002): 130

¹⁹² Westlie (2002): 132

må legge meg flat. Det viser seg nemlig at den Irving som har slått om seg med imponerende kildefunn og tilsynelatende suveren materialbeherskelse, samtidig har drevet utstrakt manipulasjon av sine kilder: Han har tøyd og strukket dem, underslått ubehagelige passasjer, vridd på innholdet når det passet, alltid i klar ideologisk hensikt. At Irving har vært drevet av sympati for Hitler er for så vidt åpenbart. Leseren har selv kunnet trekke fra dette. Mange historikere «vil» noe med sitt arbeid. Men derfra til å manipulere kildene, føre inn rene påfunn av belegg i et tilsynelatende imponerende noteapparat, er et sjokkerende sprang. Etter å ha gjennomgått Irvings bøker utgave for utgave, side for side, fotnote for fotnote, kan Evans og hans assistenter dokumentere tilfeller der kildebehandlingen nærmer seg rent juks. Irvings lesere er altså på viktige punkter blitt holdt for narr.»¹⁹³

Men selv her klarer han ikke helt å dy seg: «*Evans finner så mange og så grove feil at hans sluttvurdering blir ensidig negativ. Det er kanskje å ta litt hardt i, for tross alt finnes det kvaliteter ved mannen.*»¹⁹⁴

I Evans' vitneprov under rettssaken kritiserte han journalister og akademikere som har forsvart Irving og latt han slippe for lett unna. Han poengterte at Irving har vært avhengig av at hans lesere, intervjuere og bokomtalere mangler enten tid eller kunnskap nok til å analysere kildene han bruker for å avsløre de fordreiningene og manipulasjoner han utsetter dem for.¹⁹⁵ Denne kritikken synes å ramme Dahl spesielt hardt. Jeg tror noe av problematikken i det å etterprøve kildene til Irving er at han i stor grad bruker kilder som er vanskelig tilgjengelig, og i de tilfellene de krever tolkning; svært god kunnskap til det tyske språk. For et område han faktisk har vist at han er god på, er å snuse fram, og få tilgang til nytt kildemateriale. Nå bør det jo – som vi har sett gjennom for eksempel sammenligningen av de to forskjellige utgavene av *Hitler's War* – ikke være nødvendig å gå så grundig til verks i kildegranskingen som det Evans har gjort. At Irvings framstilling av Holocaust er forvrengt og minimaliserende bør derfor være mulig å oppfatte for de fleste, i hvert fall for faghistorikere som Hans Fredrik Dahl. Selv også om man, som denne saken også har illustrert, holder den offentlige, politiske personen Irving utenfor, er hans holocaustfornektelse og Hitler-apologi fremtredende også «mellom to permer».

Det kan også være på sin plass å nevne at Dahl i 2000 kjøpte seg inn i Historisk Forlag, som tidligere var eid blant annet av Institutt for norsk okkupasjonshistorie (INO), en

¹⁹³ Dagbladet, 13.7.2001: Hans Fredrik Dahl – Så feil kan man ta

¹⁹⁴ Dagbladet, 13.7.2001: Hans Fredrik Dahl – Så feil kan man ta

¹⁹⁵ Guttenplan (2001): 219/Westlie (2002): 135

organisasjon stiftet på 1970-tallet av tidligere NS-medlemmer og hvis mål var å «nyansere det ensidig negative bildet av NS som har preget norsk samfunnsliv og historieskriving siden den annen verdenskrig».¹⁹⁶ Forlaget publiserte blant annet boken *Vi vil et land som var frelst og fritt* etter at Dahl kom inn på eiersiden – en bok som tidligere hadde blitt avvist av andre forlag og som av mange beskrives som et forsvarsskrift av NS' og dets rolle under krigen.¹⁹⁷ Dahl forsvarte seg med at grunnen til at han kjøpte seg inn var at det var billigere å overta et forlag enn å starte et nytt et, men etter mye kritikk bestemte han seg til slutt for å trekke seg ut av forlaget.¹⁹⁸

7.8 Dahl: en provokatør?

Hvilke konklusjoner kan vi så trekke ut av denne debatten? Hvorfor bestemte en så anerkjent og kreditert professor i historie som Hans Fredrik Dahl å stille seg bak, og hylle akkurat trøbbelmakeren David Irving? Odd-Bjørn Fure går langt i å påstå at dette bare føyer seg inn et større mønster, hvor Dahl i lengre tid har opptrådd som en bråkmaker i krigshistoriedebatten. Blant annet skriver han: «*Dahls beskrivelser av nasjonalsosialismen [...] har en klar politisk tendens hvor en mineralisering av nazi-statens forbrytelser og en idyllisering av den tyske okkupasjonen av Norge er karakteristiske trekk.*»¹⁹⁹

Men som Fredrik W. Thue påpeker i en kronikk i Dagbladet februar 1997, kan det nok være i overkant drøyt å påstå at Dahl har en politisk agenda som sammenfaller med de samme trekkene man finner igjen hos Irving. Jeg tror det en mer sannsynlig forklaring på Dahls gjentatte provoserende utspill er at han ønsker nettopp å provosere. Han ønsker å framstå som en provoserende fritenker i samme tradisjon som hans mentor og forbilde, Jens Arup Seip.²⁰⁰ Seips spissformulerte karakteristikk har hatt stor innflytelse på den norske historiske fagsjargongen og han har inspirert en rekke generasjoner av norske historikere²⁰¹, også deriblant Dahl. Som Thue så elegant beskriver det: «*Det frie individet, støttet av den frie, vitenskapelige tanke, settes opp mot samfunnet som system av herskende forestillinger. Ved å løsrive seg fra samfunnet vinner den intellektuelle en posisjon for å avsløre myter og fordommer.*»²⁰²

Den norske krigsdebatten innehar alle de elementer Dahl trenger for å provosere: de fleste ser nazismen som selve uttrykket for ondskap, mens motstandskamp representerer det

¹⁹⁶ http://snl.no/Institutt_for_norsk_okkupasjonshistorie (16.2.2014)

¹⁹⁷ Westlie (2002): 135

¹⁹⁸ Westlie (2002): 136

¹⁹⁹ Fure (1997): 29

²⁰⁰ Dagbladet, 28.2.1997: Fredrik W. Tue: Historieskrivning og dømmekraft

²⁰¹ http://nbl.snl.no/Jens_Arup_Seip (16.2.2014)

²⁰² Dagbladet, 28.2.1997: Fredrik W. Tue: Historieskrivning og dømmekraft

gode. Debatten er full av følelser, og det er således svært lett å trække noen på føttene. Og Dahl trækker i vei. I denne debatten skal det dermed ikke mye til før et utsagn oppleves som provoserende. Provoserende spørsmål og retorikk skal bringe debatten og forståelsen av et emne videre, men i motsetning til Seip, er ikke Dahls beherskelse av denne stilen like presis og elegant. Resultatet blir som debatten dette kapitlet har omhandlet; at den i hovedsak har dreid seg om Dahl og hans retorikk og utsagn. Jeg synes det kan virke som om Dahl har sett en likesinnet i Irving, og at han kanskje uten å ha satt seg godt nok inn i mannens forhistorie og offentlige utsagn bestemte seg for å gå i forsvar for ham. Det skulle vise seg å slå tilbake på ham, men det måtte altså mange år, mange avissider og en rettssak mot mannen han forsvarte før han innrømte feil og la seg – i hvert fall delvis – flat. Hva denne debatten har fått å si for den norske historiedebatten, er vanskelig å si. Etter dommen ble avsagt mot Irving, og Evans' grundige rapport ble utgitt i bokform, har debatten rundt Irving stilnet. Det er ikke lenger mye tvil om hva den mannen og hans uærlige hensikter står for, så i et historiefaglig perspektiv kan jeg ikke tenke meg at det er mange som kan argumentere for at han har mye å bidra med.

7.9 Konklusjon: Irving-saken og den norske debatten

Som man kan se, har den norske debatten flere koblinger til den voldsomme tvisten mellom Lipstadt og Irving som fant sted flere år senere. Mange av argumentene som ble ført mot Dahl av kanskje spesielt Hobson, ble behørig bekreftet i rettssalen og var utslagsgivende i dommen som gikk i Lipstadt og Penguin Books' favør. Spørsmålet om objektivitet og integritet er i denne sammenheng svært interessant. Dahl påsto det er mulig å skille Irvings kontroversielle og provoserende utsagn fra hans bøker og arbeid som kildegransker. Hvis vi ser bort fra hans påstander om at Irving ikke på noen som helst måte hadde fornektet Holocaust mellom to permer – som vi har sett er feil – har Dahl et poeng? I hvilken grad er det mulig å se bort fra det vi vet om en forfatters bakgrunn når vi vurderer hans eller hennes arbeid? Finnes det en grense, og i tilfellet, hvor går den? Dette er metodiske spørsmål det åpenbart er vanskelig å svare generelt på. Irving-saken er spesiell og illustrerer på mange måter denne problemstillingen svært godt. Det spesielle med denne saken er at en historikers objektivitet ble tatt opp i en rettssak, hvor dommen ble et knusende nederlag for Irving selv og en hver som hadde gått ham og hans faglige kvalitet i forsvar. Det ble bevist utenfor en hver tvil om at hans ideologiske og politiske standpunkt hadde så til de grader farget hans arbeid som historiker, og at hans arbeider dermed ikke kunne ilegges mye faglig verdi. Det

han eventuelt måtte ha av faglig integritet forut før denne saken, ble i hvert fall utvilsomt tatt fra ham.

Som vi har sett av debatten, var dette også klart for flere norske historikere allerede på midten av 90-tallet. Dahl, en mann man skulle tro var rimelig oppdatert også på den internasjonale historikerdebatten rundt andre verdenskrig og Holocaust, gikk altså i forsvar for Irving. Nøyaktig hvorfor han valgte å gjøre dette er det nesten bare han selv som kan svare på, men som vi har sett er nok forklaringen sammensatt. Det kan virke som om Irvings provoserende utsagn og «politisk ukorrekte» person har virket tiltalende for Dahl. Han måtte være klar over at å hylle denne mannen ville skape kontroverser også her i utkanten Norge. Det er sannsynlig han håpet det ville åpne for debatt – noe det også gjorde, men det kan virke som om det ikke helt tok den retningen han først hadde forutsett. For debatten gikk i stor grad på ham som historiker og ble svært polariserende, med Dahl på den ene siden, og alle andre på den andre siden. Et annet spørsmål som er verdt å stille er hva Dahl faktisk visste om Irving. Var han egentlig klar over hva slags sympatier mannen hadde før han skrev kronikken som startet det hele? Som Evans påpekte under rettssaken, så har Irving dratt nytte av at svært få hadde tatt seg bryet med å gå ham etter i sømmene. Når det endelig ble gjort, viste det seg jo at hans omgang med kilder og de historiene han fortalte ut fra disse overhodet ikke holdt mål. I den sammenheng kan Fures kritikk av forskerstanden virke treffende – hadde samfunnets kunnskap om disse emnene vært større, kan det tenkes at det hadde vært vanskeligere for fenomener som holocaustfornektelse å finne grobunn. Men jeg vet ikke om jeg er enig i Fure at dette er et slags særnorsk fenomen, og at tilstanden er så mye verre her i landet enn i vesten for øvrig. Dahl var tross alt ikke den første mer eller mindre anerkjente historikeren som forsvarte Irving, men han var blant de eneste i Norge, og måtte derfor finne seg i å stå ganske alene da det røyntet på som verst.

Denne debatten og Irving-saken generelt illustrerer at vi fortsatt diskuterer helt elementære momenter ved historiefaglig metode. Objektivitet er vanskelig å måle, men når det får utfall i så ekstreme tilfeller som hos tilfellet David Irving, blir det straks lettere å danne en slags konsensus. Som historiker kan man ikke forvente at ens politiske uttalelser blir holdt utenfor forskningsarbeidet en bedriver. Spesielt ikke når disse uttalelsene går direkte på den samme tematikken som man forsker på. Rettssaken beviste en gang for alle at Irving bedrev historieforfalskning i den hensikt å fremme sine åpenbart politiske og ideologiske betingede ideer. Dahl gav seg ikke før det ble bevist at dette var et helt ubestridende faktum, selv ikke når flere norske historikere kunne vise til konkrete eksempler

som motbeviste hans påstander om Irvings påståtte fremragende egenskaper som kildegransker.

Kapittel 8: Konklusjon

«[...] It appears to me that the correct and inevitable inference must be that for the most part the falsification of the historical record was deliberate and that Irving was motivated by a desire to present events in a manner consistent with his own ideological beliefs even if that involved distortion and manipulation of historical evidence» – Dommer Charles Gray

8.1 En relevant diskusjon

Utgangspunktet for dette arbeidet har vært å se nærmere på fenomenet holocaustfornektelse sett i sammenheng med rettssaken David Irving reiste mot Deborah Lipstadt, for deretter å se på hva denne diskusjonen kan fortelle om objektivitet i historiefaget. For å forstå fenomenet holocaustfornektelse valgte jeg å trekke linjene helt tilbake til tiden etter første verdenskrig og tradisjonen for historierevisjonisme som oppsto da. Dagens holocaustfornektere har flere likhetstrekk med denne tradisjonen for revisjonisme, men det er vesensforskjeller som gjør at det ikke blir korrekt å kalle dem historierevisjonister.

Denne saken er interessant da den belyser flere momenter og spørsmål ved historiefaglig metode på en svært god måte. Ett av hovedspørsmålene i min undersøkelse er hva denne saken kan fortelle oss om historiefaglig objektivitet. En av de tingene som gjør denne diskusjonen spesiell er at en historikers objektivitet i praksis ble satt til vurdering i en rettssak. En rettssals spilleregler er ganske forskjellige fra dem som råder i historiefaget, og det å skulle bevise for retten at en historikers ideologiske og politiske standpunkt har farget hans framstillinger av historiske hendelser i så stor grad at han med rette kan kalles en forneker – en løgner – krever at bevismengden er så stor at det ikke kan levnes noen tvil. En dom i en rettssak skal være absolutt. Den skal ikke være noen rimelig tvil om at utfallet er en korrekt konklusjon basert på de bevis som foreligger. Denne saken er litt opp-ned på grunn av en del rettslige detaljer: Det var Irving som førte sak mot Lipstadt og hennes forlegger, ikke omvendt, noe man kanskje skulle tro om en kun ser på hvordan saken ble ført. På grunn av at injuriersøksmålet ble ført for retten i Storbritannia, hvilte hele bevisbyrden på tiltalte. Det ble derfor Lipstadt og Penguin Books' oppgave å bevise at hennes omtale av Irving i boken *Denying the Holocaust* kunne legitimeres. På basis av de beskrivelsene hun kom med om ham, måtte hun derfor bevise at David Irving er en holocaustforneker, at han bevisst har feiltolket, manipulert og feiloversatt kilder i den hensikt å framstille historien om nazistene på en måte som samsvarer med hans ideologiske overbevisninger. Med andre ord: Hun måtte bevise at David Irving bedrev ytterst subjektiv, ideologisk og politisk betinget forskning, at

han var en løgner og en mann man ikke kunne stole på for selv de minste detaljer. Dommen gav Lipstadt og hennes forsvar medhold på så godt som alle punkter. De hadde lyktes med å legitimere Lipstadts forholdsvis krasse, men velbegrunnede kritikk av ham. Dommen i denne saken er i seg selv interessant på flere måter. Den omtaler blant annet helt spesifikt hva dommeren legger i objektivitet sett i forhold til en historikers plikter: Han skal være upartisk i sin tilnærming til historiske bevis og ikke velge og vrake uten å ha tilstrekkelig grunn. Det må opptre klart for leseren når en historiker spekulerer og ikke resiterer etablerte fakta.²⁰³ Forsvaret lyktes i å bevise for retten at Irving ved 19 separate tilfeller hadde fordreid eller manipulert framstillingen av bevismaterialet. Men det var som nevnt ikke tilstrekkelig å bevise at Irving har gjort feil, det måtte bevises at feilene var gjort med overlegg i hensikt av å fremme en bakenforliggende agenda. Dette kunne blant annet bevises ved å peke på hvilken retning feiltolkningene peker i, og tendensen var her helt klar: Samtlige feiltolkninger av kildemateriale peker i retning av et ønske om å stille Hitler og nazistene i et bedre lys. Ikke ett eneste tilfelle av det motsatte ble funnet. Når tilfellene er så mange og tendensen er så konsekvent, indikerer dette veldig sterkt at feiltakelsene er gjort med overlegg med en bakenforliggende agenda. I tillegg peker dommen på et annet viktig moment: Utvelgelsen og vurderingen av kilder. Irving omfavner konsekvent tvilsomme dokumenter som av andre blir vurdert upålitelige, så lenge de passer tesene hans, mens han kritiserer og neglisjerer dokumenter som av andre blir ansett som pålitelige hvis de ikke passer. Det samme kan sies om hans syn på vitnesbyrd fra øyenvitner. Vitnesbyrd fra mennesker som har overlevd konsentrasjonsleirer, som for eksempel bekrefter eksistensen av gasskamre og lignende, ser han på med svært stor skepsis. Mens forklaringene til Hitlers adjutanter og andre i nazihierarkiet han selv har intervjuet, stoler han helt uforbeholdent på. Setter man så Irvings kritikkverdige behandling av kilder opp mot hva dommen sier om hans ideologiske og politiske standpunkt, blir det med ett lettere å forstå hvorfor manipulasjonen er så graverende. Dommeren fant tilstrekkelig bevis for å konkludere med at Irving er en antisemitt. Selv om jøder som alle andre mennesker ikke er immune for kritikk, er det ingen tvil om at han gjentatte ganger har krysset skillet mellom legitim kritikk og fordomsfull sverting av den jødiske rase og dets folk.²⁰⁴ Framstillingen av hans politiske aktivitet framstår også som uheldig sett i lys av hans rolle som kildegransker, hvor han i stadig økende grad taler på kvasipolitiske møter holdt av høyreekstreme grupperinger.

²⁰³ The Irving Judgment: 13.22

²⁰⁴ The Irving Judgment: 13.101

Man kan belyse mange momenter ut fra hva denne diskusjonen representerer i forhold til historiefaglig objektivitet. Dommen er som vi kan se veldig klar: David Irving kan ikke lenger tas seriøst som historiker og hans arbeider og uttalelser har mistet – om ikke alt, så i hvert fall det aller meste – av sin verdi. Objektivitet er vanskelig å måle fordi det avhenger av så utrolig mange momenter, men denne saken viser at det i gitte tilfeller er mulig å bestemme helt definitivt om en historikers subjektivitet er så graverende at man ikke lenger kan stole på noe han skriver eller sier. Bakgrunnen for dette er for det første at saken ble tatt opp i en rettsal, hvor hele poenget nettopp er å finne fram så mye bevis at dommen faller i ens favør. I dette tilfellet er dommen så entydig at den ikke levner noen som helst tvil om hvem som kom ut som den vinnende part. Saken viser at Irvings besluttsomhet om å holde seg til sin foretrukne versjon av historien er så stor at han ikke er villig til å endre syn selv når kildene motsier ham – han velger ut elementer som passer og ignorerer resten. Hvis ikke resultatet hadde blitt så entydig kunne det fått konsekvenser for Holocaust som historisk fenomen; hadde Irving vunnet på flere punkter og hadde ikke tendensen vært så klar, kunne rettsaken i stedet for å avkle ham som historiker, gitt ham økt legitimitet. Han er svært dyktig til å vri fakta til sin fordel, og jeg tror det er utenfor enhver tvil at han ville brukt en eventuelt mer tvetydig dom til å fortsette å kjempe for sin agenda om å så tvil om Holocaust.

8.2 Holocaust, postmodernisme og gasskamre

For det andre er Holocaust som historisk fenomen en hendelse som sitter så sterkt i samfunnets kollektive hukommelse; som fortsatt blir gitt så mye oppmerksomhet gjennom alle kanaler; som er så veldokumentert på så godt som alle plan; som er så gjennomanalysert og viet så mye forskningsarbeid; som fortsatt påvirker minnene til så mange mennesker, at å fornekte at kjernen av det er en historisk ukorrekt løgn, åpner for mange problemer. Hva skal egentlig til for i det hele tatt å kunne bevise at en historisk hendelse har funnet sted? Hvordan vet vi egentlig at noe utover det vi selv har opplevd faktisk har skjedd? Richard Evans peker på det han mener er en korrelasjon mellom de postmodernistiske strømningene i det intellektuelle miljøet i USA fra midten av 1970-årene, som benekter at tekster og hendelser har en helt fastbestemt betydning, og Holocaustfornekternes økende omfang og aktivitet. I denne bevegelsen er det legitimt å kritisere den tradisjonelle vestlige tradisjonen av rasjonalitet.²⁰⁵ Postmodernisme i sin mer radikale form i historiefaglig sammenheng sier at alt er subjektivt; alle teorier kan være riktige. Ingen ting er mer korrekt enn noe annet; det finnes ingen absolutte sannheter. Historiske framstillinger er bare resultatet av en historikers egne

²⁰⁵ Evans (1997): 241

synspunkter, hans egen mening, og det er ikke mulig å avgjøre om en framstilling er mer sann enn en annen. Med dette som utgangspunkt er det også mulig å forsvare holocaustfornektelse og hva dets forkjempere står for. Men problemet er åpenbart: Det undergraver det kravet til objektivitet en historiker hele tiden bør strekke seg etter, og det visker ut skillet mellom historie og skjønnlitteratur. Objektivitet i historiefaglig sammenheng går mye på kildene og bruken av disse. Kildene er det en historiker bruker for å komme fram til en framstilling av hendelser i fortiden, og hvis en ikke er klar over hvilke problemer bruken og tolkningen av kilder representerer, er det lett å la seg forlede av egen forutinntatthet. Som Kjeldstadli påpeker, er fullstendig objektivitet en umulighet sett i lys av det å være et tenkende menneske, men det betyr ikke at man bør bruke dette som et argument for at alt er subjektivt. Som historiker må man være klar over egen forutinntatthet når man forsker; man må ikke overlate seg selv fullstendig til sin «hverdagsteori».²⁰⁶ Man må med andre ord på forhånd definere sin egen forutsetning, sine egne fordommer og antakelser, og være bevisst på ikke å la seg forlede.

Kan man så si at David Irving og andre som søker å fornekte sentrale deler av Holocausts eksistens, føyer seg inn i en postmodernistisk tradisjon? Nei, mener D.D. Guttenplan. Irvings avsmak for teori i hvilken som helst form er for sterk til at han kan framstilles som en postmodernist. Det er mer sannsynlig at hans synspunkt på dette er mer likt hans meningsfelle Robert Faurissons: enhver tekst har kun en betydning, eller ingen betydning i det hele tatt.²⁰⁷ Motivasjonen er politisk og ideologisk betinget og målet er rehabiliteringen av fascismen. Som nevnt tidligere, er Holocaust den største utfordringen i en slik rehabilitering. Holocaust er det fenomenet som gjør at nazismen skiller seg fra andre ideologier. Holocaust representerer fascismens endelikt. Det vil være svært vanskelig å rehabilitere fascisme som politisk ideologi med Holocaust så langt framme i den kollektive hukommelse. Men hvis en så lykkes med å så tvil om framstillingen av Holocaust; hvis man klarer å bevise at framstillingen ikke er korrekt, at det grunner i alliert propaganda og at det er en myte opprettholdt av Israel og en jødisk verdensomspennende lobby i hensikt av å vinne politisk og økonomisk terreng, har man kommet langt på vei til dette målet. Helt sentralt i metodikken om å så tvil om Holocaust, er altså gasskamrene. Som Hobson så korrekt poengterte i ett av sine tilsvarende til Dahl, representerer gasskamrene noe utover det å være et verktøy for tilintetgjørelse av mennesker. Gasskamrene representerer det industrielle, det

²⁰⁶ Kjeldstadli (1999): 134

²⁰⁷ Guttenplan (2001): 290

kalkulerte og det høyst upersonlige i nazistenes systematiske politikk for utryddelsen av Europas jøder. Klarer man å så tvil om gasskamrene, sår man ikke bare tvil om en del av en hendelse, men også om det definerende aspektet ved hendelsen som helhet. Som Guttenplan formulerer det: «*Once you have a gas chamber, you have a vision, and the vision is total annihilation*». ²⁰⁸

At saken som endte opp for retten handlet om nettopp Holocaust er dermed bra sett i lys av kompleksiteten i problematikken rundt de roller og plikter en historiker har. Hadde saken omhandlet et annet historisk emne, er det tenkelig at det ikke ville vært mulig å få en så definitiv dom, og at det således ville vært betydelig vanskeligere å trekke så klare konklusjoner ut fra saken.

8.3 Mengdene av bevis

Bevismengden for de sentrale sidene av Holocaust er så overveldende og så entydige, at det er ingen indisier som tilsier at den historiske framstillingen av disse er så feilaktig at det kan sås tvil om at de i det hele tatt fant sted. Det betyr ikke at vi bør avslutte forskningen på Holocaust, eller at vi skal nekte historikere å komme med justeringer av framstillingen etter hvert som forskningen går framover. Men det sier noe om hva som kreves for å gjøre slike justeringer på et gjennomarbeidet emne, og hvor store disse justeringene kan være sett i forhold til hva en har på hånden av nye oppdagelser og tolkninger. Å benekte at det var gasskamre i Auschwitz for eksempel, vil kreve en stor mengde nytt og svært overbevisende kildemateriale for å kunne utfordre det vi allerede vet. Holocaustfornekterne innehar ikke noe slikt. Deres taktikk har vært å hevde at mindre uklarheter i detaljer, faktafeil i vitnesbyrd, mangel på dokumentasjon og konkrete ord og lignende, beviser deres teorier. At Hitler aldri gav en konkret førerordre for gjennomføringen av *Endlösung*, og at referatene fra Wannsee-konferansen mangler de «korrekte» ordene for å hevde at det var her løsningen på jødespørsmålet ble funnet, gir ikke noe grunnlag for å fraskrive Hitler og andre ledende nazister ansvaret. Argumentasjonen bærer så stort preg av å være basert i en agenda som går langt utenfor det å ville finne «sannheten» i historisk kontekst. Deres formål med å endre forestillingen om Holocaust er med andre ord basert i et sterk ideologisk og politisk forankret utgangspunkt, ikke i en målsetning om å framstille nye tolkninger diktert av kildematerialet selv. Irving styrer kildene i den retningen han ønsker, og kildene har ingen påvirkning på retningen siden konklusjonene allerede er tatt på forhånd. Dette er det komplett motsatte av

²⁰⁸ Guttenplan (2001): 303

objektivitet og blir dermed vanskelig å argumentere for at teoriene han kommer med har særlig verdi.

8.4 Irvings forsvarere

Men selv om de fleste historikere sier seg uenige i Irvings synspunkter vedrørende Holocaust, er det mange som har forsvart ham og ment at hans forskning for øvrig fortsatt har verdi. Her i landet kom denne støtten fra Hans Fredrik Dahl – riktig nok noen år før rettssaken hvor alle fakta kom på bordet. Men Irving var kraftig omdiskutert også på dette tidspunktet, og støtten fikk som vi har sett en kraftig motreaksjon fra flere norske historikere. Argumentet til Dahl var at man kan skille det Irving skriver i sine bøker og hva han uttaler til pressen eller under taler: forfatteren og historikeren Irving med politikeren Irving. Dahl gikk riktig nok tilbake på sine uttalelser noen år etterpå da dommen i saken falt, men flere fortsatte å forsvare Irving. Den anerkjente britiske historikeren Donald Watt skrev i en kommentar under tittelen *History needs David Irvings* trykket i avisen *Evening Standard* dagen etter domsavsigelsen. Denne sa at selv om Irving bærer preg av å være selvlært, at han lett lar seg forlede av kilder som bekrefter hans synspunkter og av konspirasjonsteorier, har han også en encyklopedisk oversikt over tyske kilder og en enestående evne til å snuse opp nytt kildemateriale. Han mener vi trenger karakterer som David Irving i historiefaget, som stiller spørsmålsteget ved sannheten.²⁰⁹ Noe av problemet med ideen om å se bort fra Irvings framstillinger av Holocaust, er at man fortsatt ikke kan stole på hva han skriver. Rettssaken beviste at han driver med utpreget kildemanipulasjon, og da blir det vanskelig å argumentere for at han ikke kan ha gjort det samme i andre tilfeller også. Richard Evans fant blant annet bevis for at han også hadde manipulert kildene i arbeidet med *The Bombing of Dresden*, og denne boken omhandler jo ikke Holocaust.

Den norske historikerdebatten belyser også noen andre interessante momenter. Å fortie karakterer som Irving er åpenbart ingen løsning, og det er heller ingen utvei å forby meninger og uttalelser som ikke passer med etablerte sannheter. Dette er i praksis å kneble ytringsfriheten, og er følgelig noe vi ikke kan ha noe av. Men som Odd-Bjørn Fure forklarer, krever et åpen liberalt samfunn en offentlighet med kritisk oppmerksomhet, og for at det ikke skal skje et forfall i den kollektive historiske bevissthet, hviler det et ansvar på et vidt spekter av yrker, fra forskere og journalister, til kunstnere og forfattere. I dette ligger det ikke bare at vi må møte «Irvingene» der ute til saklig debatt, men at blant annet historikere også er

²⁰⁹ <http://www.fpp.co.uk/docs/trial2/EvStd110400.html> (15.2.2014)

ansvarlige for å bygge opp en kapital av kunnskap gjennom de tilgjengelige kanalene for å ruste opp samfunnet mot denne typen feilslutninger. Fure mener det er et særnorsk fenomen at det eksisterer et kunnskapsvakuum i mediesamfunnet, som et resultat av at historikere og journalister har forsømt sine plikter og latt Dahl og andre slippe for lett unna med mange av sine uttalelser. Fure har et poeng, men jeg tror ikke det er noe særnorsk over utviklingen. For det var ikke bare Dahl som mente Irving var en fremragende kildekritiker, mange historikere i utlandet gikk også god for ham, som for eksempel Donald Watt, John Keegan med flere. Som Evans har påpekt, er mye av grunnen til at Irving ikke i større grad ble avslørt tidligere at ingen tok seg bryet med faktisk å undersøke og analysere kildene han hadde brukt. Nå kan det jo som jeg har vært inne på, være forskjellige forklaringer på dette, men faktum er at resultatet ble at Irving og mange av hans teorier oppnådde et visst nivå av legitimitet. Irving hadde også en viss ansiennitet som historiker forut før denne saken, og for miljøet rundt IHR må det derfor ha vært et kupp å verve noen som kunne gi deres sak et tilsnitt av seriøsitet. Dette illustrerer den makten man har i form av titler og ansiennitet, og hvorfor man har et ansvar ovenfor samfunnet som forsker. Fure mente jo noe av grunnen til at Dahl fikk gjøre som han ville i sin spalte i Dagbladet var grunnet i at han var professor i historie. Skulle en journalist fortelle ham at han tok feil? At han burde moderere sin retorikk?

8.5 Avslutning

Selv om en kanskje skulle tro at denne saken representerer en siste spiker i kisten til David Irving, har ikke kontroversene rundt ham lagt seg helt enda – selv ikke her i Norge. I 2009 ble han invitert til Norsk Litteraturfestival på Lillehammer hvor temaet var «sannhet». Kritikken dette møtte var så stor at festivalen til slutt trakk innbydelsen.²¹⁰ Irving nektet å bli «tvunget til taushet», og kom allikevel til Norge på eget initiativ for å holde foredrag for en lukket forsamling.²¹¹ David Irving har nok ikke ytret sitt siste kontroversielle utsagn, men hans verdi som historiker og forfatter av historiske bøker sett i lys av det totale fraværet av objektivitet, er nok rasert for all framtid.

²¹⁰ <http://www.dagbladet.no/kultur/2008/10/09/549710.html> (15.2.2014)

²¹¹ http://www.dagbladet.no/2009/04/17/kultur/david_irving/litteratur/litteraturfestivalen_pa_lillehammer/5783225/ (15.2.2013)

Kilder og litteratur

- App, Austin J.: *The Six Million Swindle*, Maryland, Boniface Press (1973)
- Arendt, Hannah: *Eichmann i Jerusalem: En beretning om det ondes banalitet*, Oslo, Pax Forlag A/S (1998)
- Beard, Charles A.: *President Roosevelt and the Coming of the War, 1941: A Study in Appearances and Realities*, Connecticut, Yale University Press (1948)
- Butz, Arthur R.: *The Hoax of the Twentieth Century: The Case Against the Presumed Extermination of European Jewry*, Chicago, Theses & Dissertations Press (2003)
- Evans, Richard J.: *Telling Lies About Hitler: The Holocaust, History and the David Irving Trial*, London, Verso Books (2002)
- Finkelstein, Norman G.: *The Holocaust Industry: Reflections on the Exploitation of Jewish Suffering*, New York, Online Edition (2000)
- Fure, Odd-Bjørn: *Kampen mot glemselen: Kunnskapsvakuum i mediesamfunnet*, Oslo, Universitetsforlaget (1997)
- Guttenplan, D.D.: *The Holocaust on Trial: History, Justice and the David Irving Libel Case*, London, Granta Books (2001)
- Karl Erik Haug (red.): *David Irving, jødene, nazismen og en norsk historikerstrid: En debatt om revisjonismen og historiefaget*, Trondheim, Historisk Institutt (1997)
- Kjeldstadli, Knut: *Fortida er ikke hva den en gang var: en innføring i historiefaget*, Oslo, Universitetsforlaget (1999)
- Leitz, Christian (red.)/ Kershaw, Ian: *The Third Reich: The Essential Readings/ Working Towards the Führer: Reflections on the Nature of the Hitler Dictatorship*, New Jersey, Wiley-Blackwell (1999)
- Lipstadt, Deborah E.: *Denying the Holocaust: The Growing Assault on Truth and Memory*, New York, Penguin Books/Plume (1994)
- Lipstadt, Deborah E.: *History on Trial: My Day in Court with a Holocaust Denier*, New York, Harper Perennial (2005)

Paxton, Robert O.: *The Anatomy of Fascism*, London, Penguin Books (2004)

Rassinier, Paul: *Debunking the Genocide Myth: A Study of the Nazi Concentration Camps and the Alleged Extermination of European Jewry*, California, Noontide Press (1978)

Roseman, Mark: *The Wannsee Conference and the Final Solution: A Reconsideration*, London, Picador (2003)

Shermer, Michael & Grobman, Alex: *Denying History: Who Says the Holocaust Never Happened, and Why Do They Say It?*, California, University of California Press (2002)

Tansill, Charles C.: *Back Door to War: The Roosevelt Foreign Policy 1933-1941*, Connecticut, Greenwood Press (1975)

Westlie, Bjørn: *Oppgjør: I skyggen av Holocaust*, Oslo, Aschehoug (2002)

Rapporter

Richard J. Evans' ekspertrapport i sin hele og fulle form:

David Irving, Hitler and Holocaust Denial - Electronic Edition (438 sider)

- <http://www.phdn.org/negation/irving/EvansReport.pdf> (17.2.2014)

Dommer Charles Grays dom i rettsaken mellom David Irving og Penguin Books/Deborah Lipstadt (388 sider)

- <http://www.nizkor.org/hweb/people/i/irving-david/judgment-00-00.html> (17.2.2014)

Film

Morris, Errol: *Mr. Death: The Rise and Fall of Fred A. Leuchter, Jr.* (1999)

- <http://www.imdb.com/title/tt0192335/>

Nettsider

Samtlige lenker sjekket 16.2.2014

Focal Point Publications (David Irvings egen nettside):

- Watt, Donald Cameron: *History needs David Irvings:*
<http://www.fpp.co.uk/docs/trial2/EvStd110400.html>

- Irving, David: *David Irving on Freedom of Speech*:
<http://www.fpp.co.uk/speeches/speech281092.html>
- Irving, David: *Introduction to The Leuchter Report*:
<http://www.fpp.co.uk/Auschwitz/Leuchter/ReportIntro.html>
- Irving, David: *Letter before Action from David Irving to the publishers of Deborah Lipstadt's libellous book*:
<http://www.fpp.co.uk/Legal/Penguin/docs/Complaint0496.html>

Store norske leksikon (SNL):

- <http://snl.no/Auschwitz>
- <http://snl.no/barrister>
- <http://snl.no/Folkeforbundet>
- http://nbl.snl.no/Jens_Arup_Seip
- http://snl.no/Institutt_for_norsk_okkupasjonshistorie
- http://snl.no/John_Maynard_Keynes
- http://snl.no/Sions_vises_protokoller
- <http://snl.no/SS>
- <http://snl.no/Versailles-traktaten>
- <http://snl.no/Wannsee-konferansen>
- http://snl.no/World_Jewish_Congress

Profiler:

- Christopher R. Browning: <http://history.unc.edu/people/faculty/christopher-r-browning>
- Anthony Julius: <http://www.theguardian.com/profile/anthony-julius>
- Deborah E. Lipstadt: <http://www.religion.emory.edu/faculty/lipstadt.html>

Diverse:

- Dagbladet: *David Irving kommer ikke*:
<http://www.dagbladet.no/kultur/2008/10/09/549710.html>

- Dagbladet: *Nazihistorikeren kommer til Lillehammer i mai:*
http://www.dagbladet.no/2009/04/17/kultur/david_irving/litteratur/litteraturfestivalen_pa_lillehammer/5783225/
- The Guardian: *Failed libel action costs Irving his home:*
<http://www.theguardian.com/uk/2002/may/22/irving.humanities>
- Infoplease: *Ancestry of U.S. Population by Rank:*
<http://www.infoplease.com/ipa/A0762137.html>
- Norges domstoler: *Sakkyndig:* <http://www.domstol.no/no/Sivil-sak/Aktorene-i-retten/Sakkyndige/>
- Ludwig von Mises Institute: *Back Door to War: The Roosevelt Foreign Policy 1933-1941:* <http://mises.org/document/3130/Back-Door-to-War-The-Roosevelt-Foreign-Policy-19331941>
- New York Times: *For 60th Year, Germany Honors Duty to Pay Holocaust Victims:*
http://www.nytimes.com/2012/11/18/world/europe/for-60th-year-germany-honors-duty-to-pay-Holocaust-victims.html?_r=0
- NA24: *Morgenbladet økte omsetningen:*
<http://www.na24.no/propaganda/article3303403.ece>
- Wikipedia: *Triangulation (social science):*
[http://en.wikipedia.org/wiki/Triangulation_\(social_science\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Triangulation_(social_science))